

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI**

**SOSYAL HİZMET UZMANLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET
KONUSUNDAKİ TUTUM VE GÖRÜŞLERİ: İSTANBUL
ARAŞTIRMASI ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ceylan Pınar KARATAŞ

KOCAELİ 2018

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI**

**SOSYAL HİZMET UZMANLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET
KONUSUNDAKİ TUTUM VE GÖRÜŞLERİ: İSTANBUL
ARAŞTIRMASI ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ceylan Pınar KARATAŞ

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğretim Üyesi Aslı TAŞDEMİR

KOCAELİ 2018

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI

SOSYAL HİZMET UZMANLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET
KONUSUNDAKİ TUTUM VE GÖRÜŞLERİ: İSTANBUL
ARAŞTIRMASI ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

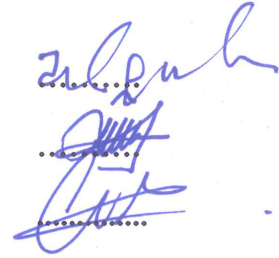
Tezi Hazırlayan: Ceylan Pınar KARATAŞ

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: ..06.06.2018 - 15

Jüri Üyesi :Dr. Öğretim Üyesi Aslı TAŞDEMİR

Jüri Üyesi :Dr. Öğretim Üyesi Hüsnünur ASLANTÜRK

Jüri Üyesi :Dr. Öğretim Üyesi Can KAKIŞIM

KOCAELİ 2018

TEŞEKKÜR

Tez sürem boyunca değerli fikirlerini ve bilgilerini sunan, tezimin son aşamasına kadar bana destek olan sevgili hocam, tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Aslı TAŞDEMİR'e

Tezimin savunmasında bana önemli katkılarını sunan ve yol gösteren değerli hocalarım Dr. Öğretim Üyesi Can KAKIŞIM'a ve Dr. Öğretim Üyesi Hüsnünur ASLANTÜRK'e

Tezim süresince değerli bilgilerini, yorumlarını benimle paylaşan ve destekte bulunan sevgili hocam Prof. Dr. Yüksel BAYKARA ACAR'a ve yüksek lisans eğitimim süresince tanışmaktan mutluluk duyduğum, değerli bilgileri ile eğitimime katkılarından dolayı Doç. Dr. Burcu YAKUT ÇAKAR'a

Tezimin anket sorularının hazırlanmasında, önemli katkılarda bulunan değerli hocalarım Prof. Dr. Sema Buz, Prof. Dr. Gülsüm ÇAMUR DUYAN ve meslektaşlarım Deniz HAYAT HAN ve Esra Nur ÖZER'e

Tezimin veri toplama aşamasında bana vaktini ayıran değerli meslektaşlarım ve arkadaşlarıma,

İstanbul ilinde görev yapmakta olan ve araştırmama katılan çok değerli sosyal hizmet uzmanlarına,

Hayatımdaki varlıklarından mutluluk duyduğum ve desteklerini her zaman hissettiğim dostlarıma,

Son olarak tez düzenlemelerinde desteklerinden dolayı sevgili kuzenim Eray KARATAŞ'a, her zaman yanımda ve kalbimde olan, beni her daim destekleyen ablam Zuhal KARATAŞ, kardeşim Sait KARATAŞ, annem Şaziye KARATAŞ ve babam Sabit KARATAŞ'a tüm destekleri için teşekkür ediyorum.

C.Pınar KARATAŞ

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	i
İÇİNDEKİLER	ii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
KISALTMALAR	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
BİRİNCİ BÖLÜM	
1.1.ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	10
1.2.ARAŞTIRMANIN AMACI VE PROBLEMİ	13
1.3.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	14
1.4.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	14
1.5.SAYILTILAR.....	15
1.6.ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	15
1.7.TANIMLAR	15
İKİNCİ BÖLÜM	
KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	16
2.1. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMI	16
2.2.TOPLUMSAL CİNSİYET HAKKINDAKİ KURAMLAR.....	21
2.2.1 Psikanalitik Kuram	21
2.2.2.Sosyal Öğrenme Kuramı.....	22
2.2.3.Bilişsel Gelişim Kuramı	22
2.2.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı	23
2.2.5. Toplumsal Cinsiyet ve Feminist Yaklaşım	23
2.3.TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ İLE İLGİLİ TUTUMLARI ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	24
2.4. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN GELİŞİMİ.....	27
2.4.1. Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gelişimi.....	27
2.4.2. Dünyada Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gelişimi	29
2.6. SOSYAL HİZMET	30
2.6.1.Türkiye’deki Sosyal Hizmet Eğitimi ve Uygulaması.....	37
2.7. TOPLUMSAL CİNSİYET VE SOSYAL HİZMET	40
2.8.TOPLUMSAL CİNSİYET HAKKINDA ÇEŞİTLİ ALANLARDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ, BULGULAR VE DEĞERLENDİRME	46
3.1. YÖNTEM.....	46
3.1.1. Araştırmanın Modeli.....	46
3.1.2.Evren ve Örneklem.....	46
3.1.3.Veritoplama Araçları.....	47
3.1.4.Verilerin Toplanması	48
3.1.5.Verilerin Çözümlemesi	48
3.2. BULGULAR	49
3.2.1. Tanıtıcı Bulgular.....	49
3.2.2 Sosyal Hizmet Uzmanlarının Toplumsal Cinsiyete, Mesleği Seçme Nedenlerine Ve Toplumsal Cinsiyet Hakkında Aldıkları Eğitimlere Yönelik Görüşleri.....	54
3.2.3. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Çalıştıkları Yerlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlılık Hakkındaki Düşünceleri Ve Yine Çalıştıkları Alanlardaki Meslek Elemanlarının Ve Müracaatçıların Cinsiyetlerine İlişkin Düşünceleri.....	55
3.2.4. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Mesleki Uygulamalarındaki Kişisel Görüşlerine İlişkin Sorulara Vermiş Oldukları Cevaplar	57
3.2.5. Sosyal Hizmet Uzmanlarına Uygulanan TCRTÖ Puan Ortalamaları..	62
3.2.6. TCRTÖ Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	63
3.2.6.1. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rolleritutumlarının Karşılaştırılması	63
3.2.6.2. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Toplumsal Cinsiyete İlişkin Görüşlerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rolleritutumlarının Karşılaştırılması.....	66
3.2.6.3. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Eğitim Gördükleri Bölümü Seçme Nedenlerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rolleritutumlarının Karşılaştırılması.....	68
3.2.6.4. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Üniversitede Doğrudan Toplumsal Cinsiyet İçerikli Bir Ders Alma Durumlarına Göre Toplumsal Cinsiyet Rolleritutumlarının Karşılaştırılması.....	69
3.2.6.5. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Meslek Elemanının ve Müracaatçıların Cinsiyetine İlişkin Düşüncelerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rolleritutumlarının Karşılaştırılması.....	70

3.2.6.6. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Mesleki Uygulamalarındaki Kişisel Görüşlerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumlarının Karşılaştırılması.....	72
3.2.6.7. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Hizmet Uygulama Alanlarında Toplumsal Cinsiyet Duyarlılığını Arttırma Konusundaki Önerilerinin Değerlendirilmesi.....	94
3.3. BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	94
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
SONUÇ.....	100
KAYNAKÇA	103
EK 1:ANKET FORMU	109
EK II: TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUM ÖLÇEĞİ	114
ÖZGEÇMİŞ.....	116

ÖZET

Kadın ya da erkek olmak cinsiyet ile ilgili olmak ile birlikte toplumsal cinsiyet rolleri, toplumundan topluma farklılık gösteren erkeklik ve kadınlık kavramları bağlamında, kişilere yüklenen rol ve sorumluluklar ile ilişkilidir. Toplumsal cinsiyet eşitliği ise cinsiyet, cinsel kimlik ya da cinsel yönelim fark etmeksizin kişilerin eşit haklara sahip olmasıdır. Özellikle toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması için ülkelerin kadın, çocuk, LGBTİ politikalarını geliştirmesi son derece önemlidir.

Bu çalışmanın amacı sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutum ve görüşlerinin belirlenmesidir. İstanbul ilinde gerçekleştirilen araştırmaya toplam 111 sosyal hizmet uzmanı katılım göstermiştir. Nicel araştırma yöntemi kullanılan bu çalışmada, veri toplama aracı olarak araştırmacının hazırlamış olduğu anket formu ve Zeyneloğlu (2008) tarafından hazırlanan Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarında sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet konusunda aldıkları ölçek puanı ile eşitlikçi bir tutuma sahip oldukları sonucu ortaya çıkmış, sosyal hizmet uzmanlarının sosyo-demografik özelliklerine, toplumsal cinsiyet algılarına, eğitim gördükleri bölümü seçme nedenlerine, üniversitede doğrudan toplumsal cinsiyet içerikli bir ders alma durumlarına, meslek elemanının ve müracaatçıların cinsiyetine ilişkin düşüncelerine ve sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamalardaki kişisel görüşlerine göre Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığına bakılmış özellikle anket sorularında cinsiyet eşitsizliğine yönelik bazı sorulara olumlu cevap verenlerin, olumsuz cevap verenlere göre ölçek puanlarının düşük olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Sosyal hizmet mesleğinin her müracaatçı grubuna ayrımcılık karşıtı bir mesleki müdahalede bulunması ve toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı bir meslek olması gerektiği bilgisi ile bu çalışmanın farklı disiplinlerde olan meslek elemanlarına da uygulanmasının diğer alanlarda bu duyarlılığın sağlanmasında ve dikkat çekmesinde önemli olacağı vurgulanmıştır.

Anahtar kelimeler: Sosyal hizmet, sosyal hizmet uzmanı, toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet eşitliği

ABSTRACT

Although being male or female is related to gender, in the context of masculinity and femininity notions that differ from society to society the social gender roles are related to roles and responsibilities imposed on individuals. On the other hand, social gender equality is equal rights for the people regardless of sex, gender identity or sexual orientation. It is important for countries to develop women's, children's and LGBTI policies especially in order to ensure social gender equality.

The purpose of this study is to determine the attitudes and opinions of social workers on the social gender topic. A total of 111 social workers participated in the research conducted in the province of Istanbul. In this research using quantitative research method, a questionnaire prepared by the researcher as a data collection tool and the Gender Roles Attitude Scale prepared by Zeyneloğlu (2008) were used. Gender Role Attitude Scale score averages are checked whether they are differentiate or not; according to socio-demographic characteristics and social gender perceptions of the social workers, reasons for choosing the department where they studied, whether they took directly a gender-based lecture at the university, their thoughts on the gender of the member of profession and applicants, and personal opinions of social workers in professional practices; the results showed that especially the scale score of those who gave positive answers to some questions about gender inequality in the questionnaires found lower compared to those who gave negative answers.

The research results revealed that social workers are equalitarian on the topic of social gender and with the knowledge that the social service profession should have an antidiscrimination professional intervention for each applicant group, it is emphasized that the implementation of this study to the professional members of different disciplines will be important in ensuring this awareness and attracting attention in other fields.

Key words : Social work, social worker, social gender, social gender equality

KISALTMALAR

BM :Birleşmiş Milletler

CEDAW: Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi

LGBTİ :Lezbiyen, Gey. Biseksüel, Transseksüel, İnterseks

NASW :Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği

TCRTÖ :Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği

TEPAV :Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı

TÜİK :Türkiye İstatistik Kurumu

TABLolar LİSTESİ

TABLO 1: Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Tanımsal Değerler.....	50
TABLO 2: Sosyal Hizmet Uzmanlarının Çalışma Süreleri ve Çalışma Alanlarına İlişkin Tanımsal Değerler.....	53
TABLO 3: Sosyal Hizmet Uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algıları, Meslek Seçimleri ve Aldıkları Mesleki Eğitime İlişkin Tanımsal Özellikleri	54
TABLO 4: Sosyal Hizmet Uzmanlarının Çalıştıkları Alanlardaki Meslek Elemanlarının Ve Müracaatçıların Cinsiyetlerine İlişkin Düşüncelerine Yönelik Vermiş Oldukları Cevaplarla İlgili Tanımsal Değerler.....	56
TABLO 5: Sosyal Hizmet Uzmanlarının Mesleki Uygulamalarındaki Kişisel Görüşlerine İlişkin Sorulara Vermiş Oldukları Cevaplarla İlgili Tanımsal Değerler	57
TABLO 6: Sosyal Hizmet Uzmanlarına Uygulanan TCRTÖ Puanlarına İlişkin Veriler	62
TABLO 7: Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Cinsiyetlerine, Öğrenim Durumlarına ve Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırılması	63
TABLO 8: Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Yaşlarına, Yaşadıkları Yerlere, Çocuk Sahibi Olma Durumlarına, Ekonomik Düzeylerine, Ev Mülkiyet Durumlarına, Anne ve Babalarının Eğitim Durumlarına, Annelerinin Çalışma Durumlarına Göre Karşılaştırılması	64
TABLO 9: Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Toplumsal Cinsiyet Algılarına Göre Karşılaştırılması	67
TABLO 10: Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Bölümü Seçme Nedenlerine Göre Karşılaştırılması.....	68
TABLO 11: Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Toplumsal Cinsiyet İçerikli Bir Ders Alma Durumlarına Göre Karşılaştırılması.....	69
TABLO 12: Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Meslek Elemanının ve Müracaatçıların Cinsiyetine İlişkin Düşüncelerine Göre Karşılaştırılması.....	71
TABLO 13: “Kadın Müracaatçıların Gereksinimleri Erkek Müracaatçıların Gereksinimleriyle Aynıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması.....	72
TABLO 14: “Sadece heteroseksüel bireyler aile kurabilir” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması	73
TABLO 15: “Tek ebeveyn olarak koruyucu aile olmak ve evlat edinmek isteyen erkekler, çocuğa gerekli olan sevgi ve bakımı kadınlar kadar gösteremez ve sadece kadınlar koruyucu aile olmalı ya da evlat edinmelidir” İfadelerine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması	74
TABLO 16: “Biyolojik olarak çocuk sahibi olmak isteyen kadın evli olmalıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması.....	76

TABLO 17: “Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, İnterseks 'ler (LGBTİ) koruyucu aile olabilmelidir ya da evlat edinebilmelidir.” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması	77
TABLO 18: “Çocuklar farklı cinsel yönelimlerde (LGBTİ) olabilir, kuruluş bakımı altındaki çocukların oyuncak ve kıyafet seçimleri cinsiyetlerine uygun olmalıdır” İfadelerine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması	79
TABLO 19: “Kadın müracaatçıların ağırlıklı olduğu kuruluşlarda sadece kadınlar çalışmalıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması.....	81
TABLO 20: “LGBTİ yaşlılar huzurevlerinde kalmalıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması	82
TABLO 21: “Sosyal hizmet kuruluşlarında müracaatçıların temel bakımından (bakım elemanı, temizlik görevlisi gibi) kadın çalışanlar sorumlu olmalıdır, erkek çalışanlar daha çok yönetici pozisyonunda olmalıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması	83
TABLO 22: “Erkek yaşlılar kadın yaşlılara oranla başkasının bakımına daha çok muhtaçtır bu sebeple de huzurevlerine müracaatçı kabulünde, erkek müracaatçılara öncelik tanınabilmelidir” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması.....	84
TABLO 23: “Çocuk destek merkezlerindeki bakım altında olan kız çocuklarının gruplarından sorumlu personel, tamamen sadece kadın çalışanlar olmalıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması	85
TABLO 24: “Çocuk destek merkezlerindeki bakım altında olan erkek çocuklarının gruplarından sorumlu personel, tamamen sadece erkek çalışanlar olmalıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması	86
TABLO 25: “Kadınlara yönelik sığınma evi açmak yerine, boşanmalarının önlenmesi için daha fazla çaba gösterilmelidir” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması.....	87
TABLO 26: “Sığınma evlerinde sadece biyolojik cinsiyeti kadın olanların kalması uygundur” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması.....	88
TABLO 27: “Boşanma davalarında, çocuğun velayet hakkı her zaman öncelikle kadında olmalıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması.....	89
TABLO 28: “Aile bütünlüğünü her koşulda sağlamak ve boşanmaların önüne geçmek için çiftler “mutlaka” aile danışmanlığı almalıdır” İfadesine Evet Ve Hayır	

Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması	90
TABLO 29: “Evde bakım ücreti bağlanacak engellinin bakımını üstlenecek kişinin kadın olması gerekir, aksi halde engelli kişinin bakım merkezine alınması daha yararlıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması.....	91
TABLO 30: “Kadına yönelik şiddet vakalarıyla çalışan sosyal hizmet uzmanı, psikolog, hekim, hemşire mutlaka kadın olmalıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması.....	92
TABLO 31: “Sosyal hizmet uygulamalarında sadece kadınlar, kız çocukları ya da LGBTİ’lere hizmet veren yerlerde (Kadın ceza infaz kurumları, şiddet önleme merkezleri, kadın doğum bölümü vb.) çalışan sosyal hizmet uzmanlarına, toplumsal cinsiyet duyarlılığı konulu düzenli eğitim verilmesi yeterlidir” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması	93

BİRİNCİ BÖLÜM

Bu bölüm araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları, tanımları olarak beş başlıktan oluşmaktadır.

1.1.ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Toplumsal cinsiyet kavramı toplumun ve kültürün bireylere erkek ve kadın olmaya yüklenen anlamlardır. Bu noktada toplum tarafından, kadın ve erkekte beklenen, cinsiyetlerine uygun olarak davranmalarıdır. Eşitlikçi ve geleneksel olarak ayrılmış olan kadın erkek rolleri toplumdaki kadınların ve erkeklerin ayrışması noktasında özellikle kadınların daha çok dişiliğin temsili olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. Dişilik kavramı kadında ilk etapta roller bakımından bir ataerkil düşünce temsili olan, evin temel sorumluluklarını alan ve analık rolü kutsal sayılan, bunun yanında her daim erkeğin korumasına ihtiyacı olan bireyler olarak düşünülmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerini Dökmen (2009) kadın ve erkeğe verilen roller olarak, kadın ve erkeklerin toplumun yazdığı senaryoya bağlı kalarak, rollerini oynamalarının beklendiği şekilde tanımlamıştır.

Kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği kapsamında çalışma yaşamında erkeğe oranla daha düşük ücretlerle ve düşük özellikteki işlerde çalıştırılmaları, yöneticilik ya da terfi edilmelerde erkeklerin öncelikli tercih edilmeleri, bunun yanında, eğitim öğretim hakkından yararlanmalarında kız çocuklarına oranla erkek çocuklarının bu konuda desteklenmeleri, siyasi hayata katılımında kadınların erkeklere oranla sayıca az ve dengesiz katılımı olduğu bilinmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir yansıması sağlık alanında da kendini göstermekte, kadınlar, erkeklere göre daha uzun süreli bir yaşama sahip olmalarına karşın daha kalitesiz ve daha fazla sağlık sorunları ile karşılaşmaktadırlar. Bunun ile birlikte kadın üreme sağlığı, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinde en önemli konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Şimşek (2011) toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadın üreme sağlığına etkisini bir şema ile belirtmiştir. Bu şema düşük öğrenimli, yoksul, iş yaşamına katılamayan ya da kötü koşullarda çalışan ve toplumsal baskı altındaki kadının,

sağlık hizmetlerine erişememesi, yine bu sebepler ile fiziksel, cinsel, ekonomik şiddete maruz kalması, namus adı altında cinayet kurbanı olması, kızlık zarı kontrolü ile şiddete uğraması, üreme sağlığı hizmetlerini alamaması ile istenmeyen gebelikler ve sağlıksız koşullarda düşüklerin meydana gelmesi, cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma riskinin bulunması ve bunun sonucu olarak da hastalık tanı ve tedavisinde gecikme ile kadının engelli hale gelmesi ya da ölümü ile sonuçlanması olarak sıralanmıştır (Şimşek, 2011, s.122). Özellikle kadına yüklenen namuslu olma rolü ile kadının evlilik birliği kurmadan cinsel ilişkide bulunamayacağı; bulunması halinde ise kadının “namussuz”, “kirlenmiş” ya da suçlu biri olarak ailesi ve toplum tarafından duygusal, psikolojik şiddete maruz bırakılarak dışlanacağı, hatta kadının ölüme varan sonuçlarını da doğuracağı bilinmektedir. Tam tersi, erkeklerin ise kendisini her alanda var edebildiği, bu durumun erkeklere doğal bir hak olarak verildiği bir bakış açısı mevcuttur. Dünya Ekonomik Forumu’nun Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu 2017 verilerinde cinsiyet eşitsizliği uçurumu her geçen gün artmaktadır. Bu raporda da belirtildiği üzere kadınlar ile erkeklerin eşit haklara sahip olabilmesi için 100 yıl, erkekler ile eşit ücrete sahip olmaları için 217 yıl beklemesi gerektiği belirtilmiştir. Cinsiyet eşitsizliği uçurumu raporuna katılan 140 ülke sıralamasında Türkiye 2017 verilerinde 131. sırada yer almıştır. Bu oran 2016 yılında ise 130. sıra olarak kaydedilmiştir.

Eşitlikçi olmayan bakış açıları sadece kadınlar üzerinden değil aynı zamanda LGBTİ’lerin de, toplum tarafından cinsiyet kimlikleri ve cinsel yönelimlerinin ön yargılı ve kabul edilmesi zor bir durum olarak düşünceleri karşımıza çıkmaktadır. Bugün dünyada homofobik ve transfobik tutumların hala var olduğu, çağdışı ve önyargılı olan bu tutumların LGBTİ’lerin hem medyada hem de farklı iletişim kaynaklarında olumsuz bir bakış açısı ile yansıtılarak, nefret söylemleri ile karşı karşıya bırakılmalarına neden olmaktadır. Bu ayrımcı bakış açısı sebebiyle, LGBTİ’lerin aslında hakları olan birçok hizmetten de yararlanamaz hale gelmelerine hatta günlük yaşamlarını dahi sürdürememelerine neden olmaktadır. Özellikle istihdam, eğitim ve sağlık alanındaki toplumun “genel ahlaki değerler” ya da toplumda “adaba uygun davranışlara” uyulmadığı gerekçesi ile LGBTİ’lerin ayrımcılığa uğramalarına, ötekileştirmelerine, bu baskı sebebiyle de cinsiyet kimliklerini saklayarak çalışma hayatında yer almalarına sebep olmaktadır.

Kendilerine uygun iş kollarında iş bulamama riski ile karşılaşan LGBTİ'ler temel ihtiyaçlarını dahi karşılamayacak duruma gelebilmektedir. Bir diğer şiddet türü ise LGBTİ 'lerin okul ortamında karşılaştıkları şiddet türü olan akran şiddetidir. Akran grupları arasında yaşanan bu şiddette LGBTİ çocukların grup içerisinde kabul edilme isteği ile şiddeti erişkinlere iletmemeleri diğer taraftan ise akran gruplarınca uygulanan şiddetin kendilerine hak olarak görmeleri sorununu ortaya çıkartmaktadır (Gökçeoğlu vd. 2017). Birleşmiş Milletler 'in (*Herkes Özgür ve Eşit Doğar, 2013*) yayınında UNESCO'ya göre, ilkokullardaki oyun bahçelerinde diğerleri tarafından fazla efemine bulunan oğlan çocukları ve oğlan gibi görünen kız çocukları, heteronormatif cinsiyet kimliğine uymadığı düşünülen görüş ve davranışlarıyla bağlantılı olarak, genellikle sataşmalara ve bazen de ilk darbelere katlanmak zorunda bırakılmaktadırlar (Birleşmiş Milletler, 2013). Sağlık alanında da özellikle her LGBTİ 'linin HIV pozitif olduğu inancı (mit) ile ciddi sağlık alanında şiddete maruz kalmalarına yol açmaktadır. Tüm bu sorunların sonucu olarak LGBTİ'ler ciddi sağlık sorunları ile karşılaşmakta, depresyona girebilmekte, kendilerine zarar verebilmekte ve hatta intihar etme riskleri artabilmektedir (Gökçeoğlu vd. 2017).

Sosyal hizmet uygulama alanlarının hiç şüphesiz toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde düzenlenmesi, özellikle kadınların toplumda güçsüzleştirilmesine yönelik bakış açısını yok etmeye amaçlayan çalışmalarını sürdürmesi önemlidir. Sosyal hizmet var olan koşullara müracaatçıların özellikle kadınların uyumunu sağlamak değil, aksine aile içerisinde, cinsiyetlerinden ötürü uğradıkları her türlü kötü muameleye karşı kadınların güçlenmelerini sağlamak amacındadır (Kaylı, 2016, s.46). Kişilerin cinsiyetlerinden ya da cinsel yönelimleri nedeniyle geliştirilmiş bir ön yargı mesleğin ayrımcılık karşıtı sosyal hizmet bakış açısı ile çelişmektedir. Sosyal hizmet uzmanın, temel olarak toplumun her kesimindeki bireyin farklı olduğu bilgisi ile müracaatçıların ihtiyaçlarını aynılaştırmadan değerlendirme yapması önemlidir. Bu noktada sosyal hizmet uzmanlarının ön yargılardan arınmış olarak müracaatçılarına mikro, mezzo ve makro sosyal hizmet müdahalelerinde bulunması ve ötekileştirmeye yer vermemesi sosyal hizmet mesleğinin temel etik değerlerindedir.

Uçan (2016) sosyal hizmet müdahalesinin, çevresi içerisinde birey kavramından hareketle bireye ve cinsiyete özgü planlandığına vurgu yaparak, amacın

bireyin ve ailenin sosyal işlevselliğini arttırmak, toplumsal cinsiyetin kurgusal doğasına ilişkin farkındalık kazandırarak daha eşitlikçi bir yönde değişmesine olanak sağlamak olduğunu belirterek, başlangıç noktası olarak toplumsal cinsiyetlerin tümüne duyarlı müdahale planı hazırlamanın önemli olduğunu belirtmektedir (s.166).

Sosyal hizmet mesleğinin tüm aşamalarında ve müdahale planlamalarında toplumsal cinsiyete duyarlı olarak çalışması kaçınılmazdır. Bu nedenle sosyal hizmet mesleğinin bilgi beceri ve değerleri temelinde ön yargılardan arınmış olarak sosyal hizmet müdahalelerini toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında ne kadar uygulayabildiği sorusu tezin temel sorunsalıdır. Literatür taramalarında yoğunluklu olarak, öğrenciler üzerine çalışma yapılmak ile birlikte sosyal hizmet alanında henüz çalışmalar sınırlıdır. Bu tez bu nedenle sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet konusunda hem sosyo demografik özelliklerinin, hem de alanda mesleki uygulamalarındaki görüşlerinin yer aldığı bir çalışmayı oluşturmaktadır. Bu çalışma toplam dört bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde araştırmanın temel sorunsalından, amaçlarından bahsedilmektedir. İkinci bölümde araştırmaya ait kavramsal ve kuramsal çerçeveye yer verilmektedir. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi, bulguları ve değerlendirmesi yer almaktadır. Bu bölümden elde edilen bulgular detaylı olarak tartışılmıştır. Dördüncü bölümde araştırmanın sonuçları ortaya konulmuş ve bir takım önerilerde bulunulmuştur.

1.2.ARAŞTIRMANIN AMACI VE PROBLEMİ

Bu araştırmanın amacı sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutum ve görüşlerini belirlemektir. Sosyal hizmet mesleğinin bilgi beceri ve değerleri temelinde ön yargılardan arınmış olarak müracaatçılarına sosyal hizmet müdahalelerini toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında ne kadar uygulayabildiği sorusu tezin temel sorunsalıdır. Sosyal hizmet uzmanlarına ilişkin bazı özelliklerin, uzmanların toplumsal cinsiyet tutum ve görüşlerine etkisini ortaya koyma amacı ile temel soruyu destekleyici sorular aşağıdaki gibidir.

1.Sosyal hizmet uzmanlarının belirli sosyo - demografik özellikleri toplumsal cinsiyet tutum ve görüşlerini nasıl etkilemektedir?

2.Sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyete ilişkin görüşleri, toplumsal cinsiyet tutum ve görüşlerini nasıl etkilemektedir?

3.Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal hizmet bölümünü seçme nedeni ile ilgili düşüncesi toplumsal cinsiyet tutum ve görüşlerini ne ölçüde etkilemektedir?

4.Sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet ile ilgili aldıkları eğitim, toplumsal cinsiyet tutum ve görüşlerini etkilemekte midir?

5.Sosyal hizmet uzmanlarının, sosyal hizmet uzmanının ve müracaatçıların cinsiyetine ilişkin düşüncesi toplumsal cinsiyet tutum ve görüşlerini ne ölçüde etkilemektedir?

6.Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamalarındaki kişisel görüşlerinin toplumsal cinsiyet tutum ve görüşleri üzerindeki etkisi nedir?

Bu çalışmanın amacı doğrultusunda, sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutum ve görüşlerinin öğrenilmesi, İstanbul ilinde bulunan ve çalışan sosyal hizmet uzmanları ile yapılacaktır.

1.3.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu çalışmada sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutumları ve mesleki uygulamalardaki görüşleri incelenerek bilgi edinilmiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda daha önce sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutum ve görüşlerinin yapıldığı kapsamlı bir çalışmanın bulunmaması sebebiyle araştırmanın bu yönde önemi ortaya konulmuştur. Ayrıca; bu çalışma ile sosyal hizmet mesleğine kuramsal bilgi kazandırması ve uygulayıcıların mesleki uygulamalarına yardımcı olması hedeflenmiştir.

1.4.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet hakkında tutum ve görüşlerinin belirlenmesine yönelik hazırlanan bu çalışmaya İstanbul ilinde bulunan toplamda 111 sosyal hizmet uzmanı katılım sağlamıştır. Araştırmada araştırmacının hazırlamış olduğu anket formu ve Zeyneloğlu'nun 2008 yılında geliştirdiği Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada geniş bir evrende daha genellenebilir örnekleme temsil etmesi açısından nicel araştırma yöntemi kullanılmış, daha fazla katılımcıya ulaşılması amacı ile katılımcılara mail

yoluyla da anketler ve tutum ölçeği gönderilmiştir. Anket yöntemi bir konu hakkında belirlenmiş olan hipotezlere bağlı olarak evren ya da örnekleme oluşturan kişilerden sistematik olarak veri toplama tekniğidir. Araştırmanın daha çok kişiye ulaşması, örneklemin temsil düzeyinin artırılması, aynı zamanda verilen cevapların görüşme yöntemine göre objektifliğinin yüksek olacağı hedeflenerek, anket yöntemi kullanılmıştır. Veriler SPSS 22.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir.

1.5.SAYILTILAR

Bu araştırmada; örneklemin, evreni temsil ettiği, kullanılacak ölçme araçlarının amaca ulaşmada yeterli olduğu, araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının anket formunu ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğini içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.

1.6.ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmanın örnekleme İstanbul ilinde çalışan sosyal hizmet uzmanları ile sınırlandırılmıştır. İstanbul ilinin Türkiye'nin nüfus ve sosyal hizmet uzmanı sayısı bakımında en yoğun ili olması sebebiyle araştırma İstanbul ili ile sınırlandırılmıştır. Çalışma yoğunluğu bakımından sosyal hizmet uzmanlarının sürekli çalıştıkları yerlerde bulunmamaları, incelemede, görevde, eğitimde olmaları, yıllık izinde bulunmaları, bunların dışında aynı zamanda İstanbul da her sosyal hizmet kurum ve kuruluşunda çalışan sosyal hizmet uzmanına ulaşamaması sebebiyle, İstanbul ilinde çalışmakta olan tüm sosyal hizmet uzmanlarına ulaşamamıştır. Ulaşılan sosyal hizmet uzmanlarının da bir kısmı ankete katılmayı kabul etmemiştir.

1.7.TANIMLAR

Toplumsal cinsiyet rolleri tutumu: İstanbul ilinde bulunan sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki duygu, düşünce ve davranışlarına yönelik eğilimleridir.

Toplumsal cinsiyet konusundaki görüşler: İstanbul ilinde bulunan sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki düşünceleridir.

Sosyal Hizmet Uzmanı: Sosyal hizmet eğitimini en az lisans düzeyinde almış ve çalışan kişilerdir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMI

Cinsiyet, biyolojik olarak kişilerin cinsiyetine bağlı demografik bir tanımdır. Cinsiyet İngilizce *sex* olarak adlandırılırken, toplumsal cinsiyet kavramı için *gender* terimi kullanılmaktadır. Türkçede ise bu tanım cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları ile karşılanmaya çalışılmaktadır. Toplumsal cinsiyet (*gender*) kadın ya da erkek olmaya toplumun ve kültürün yüklediği anlamları ve beklentileri ifade eder; aynı zamanda kültürel bir yapıyı karşılar ve genellikle bireyin biyolojik yapısı ile ilişkili bulunan psikolojik özelliklerini de içerir (Dökmen, 2009, s.20). Toplumsal açıdan cinsiyet (*gender*) kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel rol beklentileri şeklinde tanımlanmaktadır (Demirbilek, 2007).

Toplumsal cinsiyet statik bir durumu ifade etmemekle birlikte, zamana ve yere bağlı olarak değişen dinamik bir olgudur. Bireyin toplumsal cinsiyetini belirleyen birçok faktör vardır. Bu faktörler; bireylerin fırsatlara erişiminde, kaynakların dağıtılmasında ve kullanılmasında, hizmetlere ulaşmada yaşanan ayrımcılıklarla etkilerini göstermektedirler (Gençoğlu ve Kuşkaya, 2016, s. 697).

Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın ve erkeğin toplumda aynı olanaklardan yararlanmaları, aynı haklara sahip olmaları ve aynı yükümlülöklere tabi olmaları şeklinde ifade edilmektedir. Yani aslında var olan kaynaklara ulaşılmasında, kişilere dağılımında ve bu kaynakların kullanılmasında, cinsiyetlere dayalı olarak ayrımcılığın yapılmamasıdır (Turan ve Şen, 2014).

Kadına Karşı Her Türölü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)'nin birinci maddesi; siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel ve kişisel diğler alanlarda kadın ve erkeğin eşitliğine dayanan insan haklarının ve temel özgürlüklerin, medeni durumu ne olursa olsun kadınlara tanınmasını içermektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kavramı kadınların bu haklardan faydalanmalarını ya da bu haklardan mahrum kılınmalarına neden olan ya da bu sonucu doğuran her türlü cinsiyete dayalı

ayırım anlamına gelmektedir (Özcan, 2012, s.7). Cinsiyet eşitsizliği ya da ayrımcılık, genel olarak eğitim, sağlık, ekonomi, siyaset ve sosyal yaşam alanlarında kendini göstermektedir (Demirbilek, 2007).

Eğitim modern bir toplumun ve üretken bir yaşamın ön koşulu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyanın hızlı değişim ve gelişim sürecinde, eğitim anahtar kavramdır. Bu nedendir ki bir toplumun bireylerine vereceği eğitimin niteliği, toplumun tüm kesimlerini içine alması açısından önem taşımaktadır (Özaydınlık, 2014, s.95). Bilindiği gibi eğitim 18. yüzyıla kadar sadece yönetimde olanlar ve soylulara sağlanıyor iken Fransız Devrimi ile bu düşünce değişmeye başlamıştır. Ancak eğitim hakkının kullanımı konusunda çok çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunların en önemlisi ise eğitim alanında cinsiyet ayrımcılığıdır. Genel olarak kız çocuklarının eğitim hakkından yoksun bırakılması şeklinde kendisini göstermektedir (Demirbilek, 2007, s.21). Türkiye’de özellikle farklı cinsiyete sahip çocukların eğitiminde, çocukların okula gönderilmesinde zorunlu bir seçim yapma durumu olduğunda, kız çocukları yerine erkeklerin okula kaydedilmesi, kız çocuğun bir süre sonra okuldan alınması gibi durumların günümüzde de düşük gelir gruplarında ve/veya kırsal alanlarda devam ettiği görülmektedir (UNICEF, 2003). Türkiye’de 2015 yılında, 25 ve üzerinde yaşta olan ve okuma yazma bilmeyen toplam nüfus oranı %5,4 iken bu oran erkeklerde %1,8, kadınlarda %9’dur. Yani okur yazar olmayan kadınların oranı erkeklerden 5 kat fazladır. Lise ve dengi okul mezunu olan 25 ve daha yukarı yaştakilerin toplam nüfus içindeki oranı %19,5 iken bu oran erkeklerde %23,5, kadınlarda %15,6’dır. Yüksekokul veya fakülte mezunu olan toplam nüfus oranı %15,5 olup bu oran erkeklerde %17,9 kadınlarda ise %13,1’dir (TÜİK Raporu, 2016).

Geleneksel olarak, işler ve sorumluluklar ailede cinsiyet gözetilerek paylaşılmaktadır. Geleneksel aile çerçevesinde erkekler tamir, bahçe bakımı gibi işleri yaparlarken, kadınlar kendilerine verilen yemek pişirme, bulaşık yıkama ve ev temizliği gibi işleri yapmaktadırlar (Şafak, Çopur, Özkan, 2006). Bu kapsamda aslında kadınlara yüklenen rollere bakıldığında, analık rolü birincil sırada gelmektedir. Analık rolü ile birlikte gelen ev idaresi rolü, erkeğin ise toplum içerisindeki her alanda kendisini var etmesi büyük bir dengesizliği de beraberinde getirmektedir.

Best ve Williams'ın (1993) yaptıkları bir çalışmada 25 ülkede kadın ve erkeklere benzer özellikler yüklendiği belirlenmiştir. Erkekler için, aktif, güçlü, saldırgan, başarıya odaklı, baskın, eleştirici ana-bana ve yetişkin, kadınlar için, pasif, zayıf, bağımlı, yardımsever, bakım verici ana-baba şeklinde özelliklerin yüklendiği sonucu ortaya konulmuş, aynı çalışmada 5-8 yaş çocuklarla 25 ülkede yapılan çalışmalarında, çocukların erkeklere güçlü, saldırgan, bağımsız sert, kadınlara ise zayıf, şefkatli, duygusal, konuşkan gibi özellikler yükledikleri bulunmuştur. Altan (1993) tarafından cinsiyet rolü ölçeğini Türk kültüründe geliştirme çalışmasında, Türkiye'de kadın ve erkeklere yüklenen olumlu özelliklere bakılmış, insanların kadınları betimleyen yanıtları arasında yumuşak, zarif, görgülü, sadık, sevecen, terbiyeli gibi özellikler sıralanırken, erkekler için cesur, atılgan, çevik, güçlü, dayanıklı, sert gibi özellikler olarak betimlenmiştir (Dökmen, 2009, s.109). Bu çalışmalarda ortaya konan, kadınlara yüklenen özelliklerin erkeklere göre olumsuz olduğu ve yine kadınlardan ziyade erkeklerin toplum içerisindeki ihtiyaçları ya da talepleri genel geçer kabul edildiği, toplumsal alanda aslında kadın ve erkeklere yüklenen rollerde, kadınların değersizleştirildiği sonucu çıkmaktadır. TÜİK (2016) verilerinin aile yapısı araştırması sonuçlarına göre; kadınların yemek pişirme, bulaşık yıkama, çamaşır yıkama, ev temizliği ve ütü yapmak gibi sürekliliği olan ev işlerini yaptığı, erkeklerin ise tamir, boya badana, fatura yatırma gibi başlangıcı ve sonu belli olup görünürlüğü fazla olan işleri yaptığı gözlemlenmiş, Türkiye genelinde yemek yapma işini %91,2 oranında kadınlar yaparken, erkeklerin yemek yapma oranı %8,8 olduğu sonucu çıkmıştır. Evin boya badana işini %80,4 oranında erkekler yaparken, kadınlarda bu oran %19,6 olarak tespit edilmiştir (TÜİK, 2016). Dryler'a göre (1998) birçok erkek egemen toplumda kadın cinsiyetine ilişkin olumsuz kalıp yargıların ve tutumların var olması kadının politik, ekonomik ve sosyal alanda erkeğe göre daha düşük konumlarda kalmasına neden olmaktadır (Dryler, 1998 akt: Çıtak, 2008).

Kadınların toplumsal yaşamda karşılarına çıkan cinsiyet ayrımcılığı, iş yaşamında da kendini göstermektedir. İlkel toplumlarda anaerkil bir aile yapısı mevcut olup, kadınlar bu dönemde saygı ve doğurganlıkları nedeni ile değer görmüşlerdir. Ancak kadınlar bugün bu özelliklerinden dolayı iş dünyasının kariyer basamaklarının dışında tutulmak istenmektedir (Coşkun, 2003, s.50 akt: Alpaslan ve diğ. 2015 s.70). Çalışan kadın sayısının erkeklere oranlara oldukça düşük olması, kadınların aynı işi yapan erkeklere oranla daha az gelir sağlaması ve sosyal

güvencesi olmaksızın çalıştırılması iş yaşamında önemli cinsiyetçi ayrımlardır. (Özateş, 2007, s.79). Çalışma yaşamında kadına karşı cinsiyet ayrımcılığının temel kaynağı, toplumsal iş bölümü kaynaklı ataerkil ideolojidir. Toplumsal olarak erkeğe verilen sorumluluklar, zaman içerisinde çalışma yaşamında erkeklerin egemen hale gelmesine neden olmuştur. Erkek egemenliği; istihdam alanı, ücretlendirme, ücretlendirme biçimi üzerinde etkili olmuş aynı zamanda sisteminin erkekler tarafından belirlenip kadınların geri planda kalmasına yol açmıştır (ECORYS, 2014: 27 akt: Gençoğlu ve Kuşkaya, 2016, s. 698).

Dünyadan örnekler bakılacak olursa İngiltere’de 1966’da birçok büyük kuruluşun yöneticilerinin % 87’sinin erkek olduğu, ABD’de en yüksek mahkemelerdeki avukatların sadece % 3’ünün kadın olduğu, İngiltere’nin ise bu oranın yüzde bir fazlası olduğu, İsveç’te ise % 7’de kaldığı görülmüştür. Mühendislik mesleğini yapan kadın oranlarında ise ABD’de binde yedi, İngiltere’nin ise ortalamanın binde altısı, Fransa’nın % 3.7 ‘sinin kadın olduğu belirlenmiştir (Bhasin, 2017, s.25).

Türkiye’de iş gücü istatistikleri değerlendirildiğinde de kadınların mesleki bir ayrımcılığa da maruz kaldığı görülmüştür ve bu çalışmalar Türkiye’de de kadınların durumlarının dünyadaki hemcinslerinden farklı olmadığını göstermiştir. Çalışan kadınların karşılaştıkları sorunlar; ilk olarak eğitim ve mesleki eğitimde eşitsizlikler, iş bulma ve terfi sürecinde yaşadıkları ayrımcılık olmuştur (Palaz, 2003, s.89). Aynı zamanda da özellikle kadınların cinsiyete dayalı maruz kaldıkları ayrımcılık sonucunda belirli sektörlerde daha yoğunlukta çalışmalarına neden olmaktadır. Örneğin sekreterlik, hosteslik gibi meslekler kadınların çalışması için uygun olan meslekler, bunun yanında da moda, tiyatro gibi iş kollarının eşcinsel erkekler için uygun olduğuna yönelik kanılar mevcuttur (Ertan, 2009, s.21). TÜİK (2016) verilerine göre, hane halkı işgücü araştırması sonuçlarında, 2015 yılında, Türkiye’de 15 ve üstü yaştaki nüfus içerisinde istihdam oranı %46 olup, bu oran erkeklerde %65, kadınlarda ise %27’dir. Eğitim durumuna göre işgücüne katılıma bakıldığında ise, okuryazar olmayan kadınların işgücü katılım %16,1, lise altı eğitilmişlerin işgücüne katılım oranı %26,6, lise mezunlarının işgücüne katılım oranı %32,7, mesleki veya teknik lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %40,8 iken yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %71,6 olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2016).

Anlaşıyor ki aslında kadınların eğitim seviyelerinin yükselmesi ile işgücüne katılım yüzdeleri artmaktadır.

Kadının eğitimi siyasal yaşama katılımında da önemli olmak ile birlikte, siyasal yaşama katılım oranı kadınlarda düşüktür. Kadın Adaylarını Destekleme Derneği'nin 2012 (KADER) tarihli bildirisinde, 2011 genel seçimlerinden sonra, hükûmetteki 26 bakandan 1'nin, 2 bin 924 belediye başkanından 26'sının, 34 bin 210 muhtardan 65'nin, 81 validen 1'nin, 103 rektörden 5'nin, 185 büyükelçiden 21'inin kadın olduğu; 26 müsteşar arasında, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nda, Yargıtay'da, Sayıştay'da, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Kamu Sendikaları Konfederasyonu, Memur Sendikaları Konfederasyonu, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Türkiye Esnaf Ve Sanatkarları Konfederasyonu yönetim kurullarında hiç kadının olmadığı belirtilmiştir (Özaydınlık, 2014, s.102-103). 1935 yılında kadınların Meclisteki temsili %4.5 iken bu oran 81 yıl sonra %14,7'ye yükselmiş, 2016 yılında bakan sayısı 27 iken bu grupta sadece bir kadın bakan yer almıştır (TÜİK, 2016).

Birleşmiş Milletler İnsanı Geliştirme Raporuna göre (2016) toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının güçlenmesi, insani gelişmenin temel boyutlarıdır. İnsanlığın yarısı insani gelişmedeki ilerlemeden yararlanamıyorsa, bu gelişme evrensel değildir şekilde ifade etmiştir. Elbette ki toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık, sadece kadınların toplumsal kaynaklardan eşit biçimde yararlanmalarını engellemekle kalmaz, heteroseksüellikten farklı cinsel yönelimleri olan bireylerin, (LGBTİ) başta yaşam hakları olmak üzere, temel insan hakkı ihlallerine uğramalarına yol açmaktadır (Bora, 2012, s.175).

Farklı cinsel yönelimi olan kişilerin birçok toplumda ayrımcı davranışlara maruz kaldığı bilinmektedir. Söz konusu bu ayrımcı davranışlar özellikle kurum ve kuruluşlardaki çalışanların homofobik tavırları nedeniyle, farklı cinsel yönelimli kişilerin kurumlardan yeterli hizmetlerini alamamalarına neden olabilmektedir (Alkan, A.ve Diğ, 2016, s.11).

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının güçlenmesi artık her türlü kalkınma söyleminde yer almaktadır. Ve tabii ki, yapıcı biçimde çözümlenmek amacıyla; bir zamanlar tabu olan cinsel yönelim; lezbiyen, eşcinsel, biseksüel, transseksüel ve interseks bireylerin karşılaştığı ayrımcılıklar ve kadın sünneti gibi sorunlar hakkında

tartışma ve diyalog için alan yavaş yavaş açılmaya başlamıştır (BM İnsan Geliştirme Raporu, 2016).

2.2.TOPLUMSAL CİNSİYET HAKKINDAKİ KURAMLAR

2.2.1 Psikanalitik Kuram

Psikanalitik kuram'ın öncüsü olan Freud tarafından geliştirilmiş olan kuramda oral, anal, fallik, örtük ve genital dönem olmak üzere beş psikoseksüel aşama yer almaktadır. Bu aşamalardan ilki olan oral dönem, çocuğun 0-1 yaş aralığında yer almakta olup, haz kaynağı ağızdan besin almaktır. Anneye bu dönemde bağlı olan çocuk dış dünyayı bu dönemde tanımaya başlar. Anne ya da bakım veren kişi en önemli güven kaynağıdır. Anal Dönem olarak adlandırılan 2-3 yaş dönemde haz eylemi boşaltımdır. Tuvalet eğitimi bu dönemde ön plandadır. Oral dönemde alma, anal dönemde ise tutmak bebeğin ilk toplumsal örüntüsüdür. Psikoseksüel dönemler arasında fallik dönem aslında üzerinde en fazla durulan dönemdir. Bu dönemde çocuklar cinsel uyaranların farkına varmaktadır. Bu dönemde erkek çocukları “oedipus kompleksi”, kız çocukları “elektra kompleksi” olarak adlandırılan karşı cinsten ebeveynlere cinsel ilgi duyulabilmeleridir. Çocuklar bu dönemde cinsiyet farklarını kız çocuklarının penisinin olmadığını gördüğünde erkek çocuğunun da kızların penise sahip olmadığını gördüklerinde anlamaya başlamaktadırlar. Erkek çocukları anneye ilgilerinden dolayı da babalarının onları kastre edeceğinden korkmaktadırlar (Zeyneloğlu, 2008, s.9). Freud bu durumu ödipal çatışma olarak adlandırır. Erkek çocuklar bu dönemde artık kastrasyon korkusundan dolayı annelerine olan cinsel yönelimlerinden vazgeçerler ve rakip olarak gördükleri babaları ile bir özdeşim sağlarlar. Kız çocuklarının ise zaten penisinin olmadığı bilgisi ile kastrasyon korkusu olmamaktadır ve kendisi de annesi gibi zayıf ve eksiktir (Dökmen, 2009, s.44).

Çocuklar olgunlaştıkça, anne babalarının davranışlarını, tutumlarını ve kişilik özelliklerini örnek almaktadır. Böylece cinsiyet kimliğinin oluşum süreci ve cinsiyet rollerinin oluşması, çocuğun cinsiyetler arasındaki cinsel organ farklılığını keşfetmesiyle başlar ve çocuğun aynı cinsten ebeveyniyle kendisini özdeşleştirilmesiyle sona erer. Freud kuramında, özellikle vurgulanan cinsiyetlerdeki anatomik farklılıklar olsa da, cinsiyet rollerinin aynı cinsiyetten olunması ve bu cinsiyetten olan ile özdeşim kurulması ile gerçekleştirir (Özcan, 2012, s.15).

2.2.2.Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramı Albert Bandura tarafından ortaya konulmuş olup, kuramın edimsel koşullanma ve model alma ve taklit adı altında iki öğrenme süreci bulunmaktadır. Birinci olarak edimsel koşullanma olarak adlandırılan öğrenme sürecinde, pekiştirilen davranış gelecekte de yüksek olasılıkla tekrarlanacaktır. Çocuklar cinsiyetine uygun bir davranış sergiler ise ödüllendirilir, davranmaz ise cezalandırılırlar. Aynı davranışta bulunan kız ve erkek çocuğuna, anne-baba ve öğretmenler tarafından farklı tepkilerde bulunmaktadır. Örneğin kız çocuklarının saldırgan davranış sergilemesi pekiştirilmez iken erkek çocuklarında bu durum olağan karşılanır ve davranışta pekiştirilir. Diğer öğrenme süreci olan model alma ve taklit ile öğrenme sürecinde çocuklar yetişkinlerin davranışlarını gözlemleyerek model alırlar ve bu davranışı öğrenirler, ödül ve ceza uygulamasıyla çocuklar cinsiyetlerine uygun davranışlarda bulunacaklardır (Dökmen, 2009, s. 60).

2.2.3.Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim kuramları cinsiyet gelişimi ile cinsiyet kimliğinin başlangıcını erken çocukluk yerine biraz daha ileri bir zamandan başlatmıştır (Kimmel, 2000 akt: Şıvgın, 2015, s.16). Kohlberg'e göre çocuklar kalıplaştırılmış bir erkeklik ve dişilik anlayışı oluşturur ve bu kalıp imgeyi kendi çevrelerini örgütlemeye kullanırlar ve kendi cins kavramları ile uyuşan davranışları seçerler (Onur, 1995, s.200). Bilişsel gelişim yaklaşımında çocuğun öncelikle hangi cinsiyetten olduğunu öğrendiği vurgulanır. Yani çocuk bir cinsel kimlik geliştirir sonra da kendi cinsiyetinden beklenen davranışı gösterir. En sonunda çocuk cinsiyete özgü davranış sergilemenin ödül getirdiğini kabul eder (Şıvgın, 2015, s.18). Bilişsel gelişim kuramında cinsel kimliğin kazanılması için üç evreden bahsedilmektedir. Çocuğun yaş dönemlerine göre gruplandırılmış, bu evrelerde üç yaşında kendini doğru etiketleyebilir ve başkasının cinsini de belirli bir doğruluk ile belirler, dört yaşında cinsin değişmeyeceğine yönelik kısmi bilinç vardır, altı yaşına kadar da öncelikle fiziksel cins farklılıklarına dayanan kesin bir cinsel kimlik kavramı kurulmamıştır (Onur, 1995, s. 201).

2.2.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı

Bu kuram Sosyal öğrenme kuramı ile birlikte bilişsel gelişim kuramının birleştirilmesi ile oluşmuş bir kuramdır. Sandra Bem tarafından öne sürülen bu kuramda çocukların cinsiyetle ilişkili davranış ve düşünceleri nasıl kazandıklarıyla ilgili önemli bir kuram olarak ele alınmaktadır (Bem, 1982, 83, akt: Dökmen 2009). Bu kurama göre cinsiyet tiplmesi (sex typing) büyük ölçüde toplumsal cinsiyet şemalarının işlenmesinden çıkmaktadır; çocuğun bilgiyi kültürün cinse bağlı rolleri tanımlamasına uygun biçimde kodlamaya ve örgütlemeye hazır olması söz konusudur. Çocuk kendi kültüründe erkekler ve kadınlar arasında yapılan ayrımları gözlemleyerek yalnızca cinse bağlı rollerin özel içeriğini değil, aynı zamanda cinse bağlı ayrımların önemini de öğrenir. Kazanılan bu cinse bağlı şema bir bireyin algısını örgütlemeye yarayan bilişsel yapıdır (Onur, 1995, s.208).

Dökmen (2009) cinsiyetlerin tiplleştirilme/ayrıştırma sürecinde çocuğun hem kendilik kavramını oluşturduğunu hem de dünyayı algımlarken içleştirdiği bu cinsiyet şemasını kullandığını, yani örneğin çocuk, kız çocuklarını zayıf, erkekleri güçlü olarak algılamayı; zayıf erkek, güçlü kız çocuğunu fark etmemeyi öğrenir ve çocuk bu şema aracılığı ile kendisinin kişi olarak yeterliliğini değerlendirmeyi; tercihlerini, tutumlarını, davranışlarını ve kişilik özelliklerini bu şemadaki prototipe göre oluşturmayı öğrenir ve sonuç olarak da cinsiyetleri ayırıştırıcı bir birey olur şeklinde ifade etmektedir (Dökmen, 2009, s.70). Aslında kuram, toplumun kadın erkek cinsiyetinin ayrımını yoğun olarak vurgulamıyor olsaydı, cinsiyet odaklı çağrışımları sınırlasaydı ve cinsiyet ayrımının işlevsel önemi üzerinde ciddi olarak durulmasaydı çocukların daha az cinsiyetleri ayırıştırıcı bireyler olabileceği belirtmiştir (Dökmen, 2009).

2.2.5. Toplumsal Cinsiyet ve Feminist Yaklaşım

Feminist teori aslında kadının özgürlüğü ile temellendirilebilirken, özellikle kadın erkek arasındaki eşitliğin altını çizen, cinsiyet ve toplumsal cinsiyeti söylemelerinde ön plana çıkartan eleştirel bir teoridir (Yıldırım, 2016, s.82). Mackinno'a göre (2003) Feminist kuram, hayatta var olan fırsatların cinsiyetin tayin etmesini eleştirir çünkü cinsiyet yüzünden kadınların daha çok acı çektiği ileri sürülür. Yani eril düzene karşı yükselttikleri bir varoluş isteğidir (Şaşman Kaylı, 2016, s.82).

Feminizm tarihi üç dalga şeklindedir. 1968 öncesi birinci dalga olarak karşımıza çıkmaktadır. Birinci dalga feminist hareketinin amacı kadınların erkeklerin haklarından kendilerinin de yararlanmaları, bu haklara sahip olmalarıydı. Birinci dalga feminist döneminde kadınların özgürlüklerinden, oy verme hakkına, siyasal katılım ve yine eğitimde fırsat eşitliği konularında birçok bildiriler ve kitaplar ortaya konulmuştur. 20. yüzyılın başlarında kadınların oy kullanma hakkı Avrupa’da özellikle kocaları üst mevkilerde olan kadınlar için tanınmış iken genel olarak kadınlarda bu hak söz konusu değildir. Yine Amerika’da siyahlar ve kadınlar da oy kullanamaz iken siyah erkeklere oy kullanma hakkının gelmesi sonrası siyah ve beyaz kadınlarda bu hak için mücadele başlamıştır (Taş, 2016, s.169).

İkinci dalga hareketinin sloganı “kişisel olan politiktir” sloganıdır. Bu dalga birinci dalga feminist hareketinden farklı olarak aslında kadın ve erkeğin politik ve hukuki haklarının sadece kağıt üzerinde olduğu, bu sebeple beklenen etkiyi yaratmadığı düşüncesiydi. 1960 ve 1980 yılları arasındaki bu süreçte kadınlar bedenlerinin üzerindeki hakları için mücadele etmişlerdir. Bu dönemde özellikle bedenlerindeki erkek baskısından kurtulma, Batı’da cinselliğin kadınlar üzerinde sadece bir doğurganlık olmadığı, bunların ayrışması gerektiği, doğum kontrolünün yaygınlaştırılması mücadelesini de beraberinde getirmiştir. Bu mücadelenin aslında temel hedefi, ataerkil olan kuralların her alanda ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Üçüncü dalga feminist hareketinde 1990’larda ikinci dalga feminist hareketten farklı olarak, Üçüncü dalga feminist harekette kadın sorunlarının bireysel düzlemde ilgilenilmesi savunulmuş, kadın hem kimlik hem de cinsiyet rolü olarak görülmüştür. Üçüncü dalga feministler özellikle kadın erkeğin mutlak eşitliğinden ziyade, var olan farklılıkların önemli ve değerli olduğuna inanmışlardır (Taş, 2016, s.172).

2.3.TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ İLE İLGİLİ TUTUMLARI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Toplumsal cinsiyet rolleri toplumun kültürel değerleri ve normları ile şekillenmekte olup yine toplum tarafından anlamlandırılan ve toplumun kişilerden cinsiyetinin özelliğine dayalı beklentilerini ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgili tutumları etkileyen faktörler arasında aile, okullar ve öğretmenler, arkadaş grupları, kitle iletişim araçları, oyun ve oyuncaklar yer almaktadır.

Toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılmasında en önemli etkenlerden biri ailedir. Anne ve babalar çocuklarının kadınsı ya da erkeksi davranış örneklerini oluşturmaktadır. Çocukların daha ilk yıllarda ebeveynleri tarafından seçilen oyuncaklarının kız çocuklarının bebekler, minyatür ev eşyaları, el işi etkinlikleri, erkek çocuklarının ise top, silah, araba gibi oyuncaklar olmaktadır. Böylece ebeveynler çocuklarının cinsiyetlerine uygun olduğunu düşündükleri davranışları onaylamaktadırlar (Zeyneloğlu, 2008, s.13). Aileler çocuklarının dünyaya gelmeleri ile beraber onların cinsiyetini de biçimlendirmeye başlamaktadırlar. Farklı iki cinsiyette olan çocuklarından erkek çocuğu için örneğin arkadaşına kendi başına gitmesine izin veren bir aile, aynı yaştaki kızının bunları yapabilmesi için daha büyümesi gerektiği düşüncesinde olabilmektedir (Lindsey, 1990, akt: Yögev, 2006). Ailedeki ilk sosyalizasyon deneyimleri, daha sonraki süreçte de etkili olmaktadır. Daha sonra farklı ajanlarla etkileşim kurulsa bile sosyalizasyondaki değişimler bu ilk deneyimler temelinde olacaktır (Yögev, 2006, s.17).

Çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını etkileyen faktörlerden birisi de anne-babalarının öğrenim düzeyi ve annelerinin çalışma durumlarıdır. Eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin çocuklarının farklı cinsiyetin davranış örüntülerini almalarını ya da ilgi alanlarına yönelmelerini daha kolay kabul etmekte olduğu, yine ebeveynlerin eğitim düzeyinin artması ile çocukların da bireylere karşı daha eşitlikçi olmasında etkili oldukları farklı çalışmalarda bulunmuştur (Atış, 2010). Öngeç ve Aytaç'ın (2013) Üniversite öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Yaşam Değerleri İlişkisi adlı çalışmalarında 324 üniversite öğrenci ile yapılan çalışmada annesi çalışan öğrencilerin toplumsal cinsiyete yönelik daha pozitif bir tutum sergiledikleri sonucu bulunmuştur.

Çocukların okula başlamaları ile birlikte meslek seçiminden, giyimlerine, kız ve erkek çocuğunun nasıl ve ne şekilde davranmaları gerektiğine kadar toplumsal cinsiyet rolleri aile ile belirlenmeye başlayıp, okullar ile pekiştirilmeye devam etmektedir. Okullarda özellikle kitaplarındaki hikâyelerde ve masallarda anlatılan erkek kahramanlar güçlü, mücadelecı, hikayenin sonunda mücadeleyi kazanan, hikayede kadının hep bir sorundan dolayı çaresiz kalması ile kahraman erkeğin zor durumdaki sevgilisini hep kötülüklerden kurtaran kişiler, kadınlar ise genellikle zayıf ve onu kurtaracak olan erkeği bekleyen, karakter olarak da hep iyi niyetli, şefkatli

olarak gösterilmektedir (Yaşar, 2011). 1976-1987 yılları arasında Mcdonalds (1989) tarafından incelenen çocuk kitaplarında geleneksel cinsiyet rollerinin yansıtıldığını ve yıllara göre de bu durumun çok değişmediği, bu kitaplardaki kadınların hem sayıca az olduğu hem de var olan karakterlerin öğretmen, hizmetçi ya da prenses rollerinin olduğu görülmüştür (Dökmen, 2009, s.138). Diğer yandan arkadaşlar ve onlarla oynanan oyunlarda dahi erkek ve kız oyunu diye adlandırmalar yapılmaktadır. Akranlar kendi cinsiyetlerine uygun davranışlar gösterenleri onaylayarak veya göstermeyenleri onaylamayarak cinsel rollere katkıda bulunmaktadırlar (Özcan, 2012, s.14). Bir diğer yandan öğretmenlerin her iki cinsiyete de farklı davrandıkları farklı araştırmalarda bulunmuştur. Öğretmenler öğrenciler hakkında toplumsal cinsiyet kalıp yargısı varsayımlarını geliştirmekte ve buna göre davranmaktadırlar. Kız öğrencilerin gayretli fakat aptal, erkeklerin ise zeki fakat çalışmaya isteksiz öğrenciler olarak görmekte, böylece de genellikle kızlar için ortaya konan belli biçimdeki tavrın bütün öğrencilere yöneltilmesi her iki cinsiyetteki öğrencilerin kendi yeteneklerinden şüphe duymalarına yol açmaktadır ve sonuç olarak da kendilerine güvenlerini kaybetmektedirler (Yogev, 2006, s.19).

Kitle iletişim araçlarından en yaygın olan televizyon, çocuklar üzerinde öğrenme ve belli roller kazanmalarında etkili bir araçtır. Özellikle çocuklar için hazırlanmış programlarda (eğitici dizi, çizgi filmler vb.) neredeyse tamamında erkeklere güçlü kurtarıcı kahraman rolü verilmektedir. Diğer yandan yine televizyon programlarının birçoğunda özellikle eğlence yarışma programlarında, kadınların televizyondaki konumu, yardımcı rol ve fiziksel olarak güzelliği ön planda tutan ve vücutlarını sergiler şekilde gösterilmekte, böylece kadın bedeninin kullanılarak programın izlenirliğini artırma amacına hizmet ettiği gözlenmektedir (Dökmen, 2009, s.134). Pokemon çizgi filmi toplumsal cinsiyet bağlamında analiz edilmiştir. Filmde erkek Pokemon karakterlerinin ve erkek Pokemon eğitimcilerinin daha merkezi rollerde gösterildiği saptanmıştır. Araştırma örneklemindeki çocukların büyük çoğunluğunun bir kadın eğitimciden daha çok, erkek Pokemon eğitimcisini kendi favori eğitimcisi olarak seçmeye eğilimli olduğu saptanmıştır (Ogletree ve diğ., 2004 akt:Kalaycı, 2015, s.246).

2.4. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİNİN GELİŞİMİ

2.4.1. Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gelişimi

Türkiye’de toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik geliştirilen politikaların zemini II. Meşrutiyetten sonra iktidar olan, İttihat ve Terakki yönetimi tarafından hazırlanan 1917 yılındaki Hukuk-ı Aile Kararnamesidir. Kararnâmenin hazırlanmasında, hukuki sebepler başta olmak üzere siyasi, kültürel ve ekonomik nedenlerle feminizm hareketlerinin de etkisinden söz edilmektedir (Yazıcı, 2015, s.569). 1923 yılı itibari ile devrimler gerçekleştirilirken, kadının vatandaş olarak hakları konusunda çalışmalar yapılmıştır. Tevhidi Tedrisat Kanunu ile beraber kadın ve erkeğe eşit eğitim imkânı eğitimin tek sistem altında toplanması ile sağlanmıştır. Yine Türk Medeni Kanununun kabul edilmesi ile kadına boşanma, velayet, miras hakları getirilmiştir. 1930 yılında yerel yönetimlerde seçme, 1934 yılında milletvekili seçme ve seçilme hakkına sahip olmuştur. Sonraki yıllarda ise milletvekili seçimleri, yine nüfus planlamasına yönelik yasa çıkartılmıştır. 1983 yılında ise Nüfus Planlaması hakkında 2827 Sayılı Yasa kabul edilmiştir.1985 yılında ise Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi imzalanmıştır. 90’lı yıllara gelindiğinde ise, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM) kurulmuş ve daha sonra adı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) olarak değiştirilmiştir. 1998 yılında aile içi şiddete uğrayan kişilerin korunması için gerekli tedbirlerin alınmasını düzenleyen 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun kabul edilmiştir. 2002 yılında yeni Türk Medeni Kanunu yürürlüğe girerek Aile Mahkemeleri kurulmuştur. 2007 yılında Ailenin Korunmasına Dair Kanun içeriğinde uygulamadaki sorunlar sebebiyle 5636 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunda değişiklik, akabinde yine bu kanunun da yetersizlikleri sebebiyle 6284 sayılı Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi kanunu çıkarılmıştır. 2004 yılında Anayasanın 10. maddesine “kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür” hükmü eklenmiştir (TÜİK 2013). 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul’da imzaya açılan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi), 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Özel olarak kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet ve ev içi şiddeti hedef alan ilk Avrupa Sözleşmesi olma niteliğini taşıyan Sözleşme,

bugüne kadar Türkiye dahil Avrupa Konseyi üyesi 20 ülke tarafından onaylanmıştır. Türkiye Sözleşmeyi, imzaya açıldığı 11 Mayıs 2011 tarihinde imzalamış, 14 Mart 2012 tarihinde ise onaylamıştır (Bakırcı, 2015). Bu sözleşmenin özellikle çevirileri üzerine Bakırcı'nın (2015) tespitlerinde Sözleşmenin Orijinal olarak başlığı Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi iken, çeviri olarak, Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi şeklinde olduğu, yani ev içi şiddet yerine aile içi kavramının kullanıldığı, yine “eşler veya partnerler” arasındaki “şiddet” ibaresi, “eşler veya ebeveynler arasındaki” şiddet olarak çevrildiği belirtilmiştir. Bunun ise sebeplerini hem politik hem de konuya hakim olmamak olarak yorumlamıştır.

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfının (TEPAV) (2016) verilerine göre, Türkiye, Birleşmiş Milletler Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği (GII) endeksinde 105 ülke arasından 71. sırada (2014), 149 ülke arasından 69. sırada (2013) yer almıştır. TEPAV tarafından (2015 yılına göre) BM Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği endeks değeri hesaplanmış, Türkiye, 2014 yılında endeks değeri 0,359 iken, 2015 yılında endeks değeri, 0,374 olarak artış göstermiştir. (Endekste 0'a yakınlık, kadın ve erkeğin eşit olduğunu gösterirken 1'e yakınlık değeri ise iki cinsiyet arasındaki eşitsizliğin arttığını göstermektedir.) (Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, 2016)

Dünya Ekonomik Forumu (WEF), 2006 yılından beri her yıl Küresel Cinsiyet Uçurumu raporu hazırlamaktadır. Bu raporun ekonomik katılım, eğitsel kazanım, sağlık ve yaşam süresi ve siyasi güçlenme olmak üzere 4 başlıkta toplanmaktadır. Dünya Ekonomik Forumu Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Raporu'nda 145 ülke arasından Türkiye, 2015 yılında 130. sırada, yine 2016'da da 130.sırada yer almıştır. 2006 yılı verilerinde Türkiye 115.sırada yer aldığı bilindiğine göre, aslında Türkiye'nin cinsiyet eşitsizlikleri konusunda ilerleyemediği görülmektedir (Gaia Dergi, 2017). Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı tarafından Mart 2016 yılında 81 il için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi belirlenmiştir. Birleşmiş Milletler tarafından kullanılan Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksinin (GII) illere uyarlanarak oluşturulan Yereller için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Endeksinde 2012 yılına ait verileri kullanarak oluşturulan raporda, eşitsizliğin en az olduğu (en eşitlikçi) ilk 10 il İstanbul, Tunceli, Bolu, Düzce, Eskişehir, Bilecik, Yalova, Rize,

Bursa ve Trabzon iken 2015 yılına ait verileri kullanarak oluşturulan yeni raporda ise İstanbul yerini korurken, İstanbul'u Bursa, Eskişehir, Ankara, Muğla, İzmir, Yalova, Bolu, Düzce ve Kocaeli takip etmiştir (Tepav Raporu, 2016).

2.4.2. Dünyada Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Gelişimi

19. yüzyılın sonlarına doğru dünyanın birçok ülkesi feminizm konusunda adımlar atmaya başlamıştır. Kadınlar erkekler ile aynı haklara sahip olabilme adına mücadele etmeye başlamıştır. 1848 Senece Fall'ta ilk kadın kongresi gerçekleşmiştir. Seçme ve seçilme talebi güçlü bir şekilde gündeme gelmiştir. (Ayhan, 2016, s.16)

Birleşmiş Milletlerin 1945 yılında kuruluşuna ilişkin taslak Birleşmiş Milletlerin ele alındığı konferansta “erkekler arasındaki eşitlik maddesi yerine“ kadınlar ve erkekler arasındaki eşitlik” maddesi olarak yerini almıştır. 1945 yılında kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde de “bütün insanların eşit doğdukları ve herkesin ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ya da başka bir görüş, ulusal ve toplumsal köken, doğuş ya da benzeri başka bir statü gibi herhangi bir ayırım gözetilmeksizin, bu bildirmede belirtilen tüm hak ve özgürlüklere eşit biçimde sahip olduğu” belirtilmiştir. (Atış, 2010, s.24-25-26; Yaşar, 2011, s.33-34-35). Kadının Statüsü Komisyonu (KSK), 21 Haziran 1946'da Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konsey (ECOSOC-EKOSOK) kararı ile Konseyin işlevsel bir komisyonu olarak kurulmuştur. Komisyonun temel amacı, kadın erkek eşitliği ilkesini uygulamada koruma altına almak ve bu çerçevede görevi, kadın haklarını iyileştirmek için küresel politikalar oluşturmak, Konsey'e tavsiyelerde bulunmak olmuştur (KA.DER, 2017).

Birleşmiş Milletler 1975-1985 yılları arasında Dünya Kadın On Yılı olarak ilan etmiş, bununla birlikte önemli bir gelişme olarak 1979 yılında Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi kabul edilmiştir.

BM Kadın On Yılı bir dizi Dünya Kadın Konferansları'nın yapıldığı bir süre olmuştur ve 1975'te Mexico City'de, “Birinci Dünya Kadın Konferansı” yapılmıştır. Eylem Planı sonucunda, BM'ye üye ülkelerde kadın sorunlarına çözüm getirecek ulusal mekanizmaların kurulması önerilmiştir. İkinci Dünya Kadın Konferansı 1980 yılında Kopenhag'da gerçekleştirilmiştir. 1985 yılında Nairobi'de, "Kadın İçin Eşitlik, Kalkınma ve Barış Konularında Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı'nın Değerlendirilmesi" amacıyla bir konferans yapılmış, bu konferansta “Kadının

İlerlemesi İçin “Nairobi İleriye Dönük Stratejileri” kabul edilmiştir. 1992 yılında Avrupa Konseyine bağlı Kadın-Erkek Eşitliği Yönetim Komitesi (CDEG) kurulmuştur. 1993 yılında Viyana’da Dünya İnsan Hakları Konferansında Kadının İnsan Hakları kavramı BM süreçlerine girmiştir. Bu durum uluslararası kadın hareketlerinde bir dönüm noktasını olmuştur. Kadının insan hakları kavramını Birleşmiş Milletler süreçlerine dahil eden Dünya İnsan Hakları Konferansı, 1994 yılında Kahirede BM tarafından düzenlenen Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı (ICPD), özellikle “Üreme Sağlığı ve Üreme Hakları” konularını tanımlayarak vurgulaması bakımından da büyük öneme sahip olmuştur (Akın, 2007).

4. Dünya Kadın Konferansı kadın hakları konusunda 1995 yılında Pekinde toplanmıştır. 2000 yılında Birleşmiş Milletler Yeni Bin Yıl Kalkınma Hedefleri Bildirgesi kabul edilmiştir. Bildirgedeki sekiz hedeften 3. hedef “Toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik ederek kadının durumunun güçlendirilmesi” olarak ifade edilmiştir. (Atış, 2010, s.24-25-26; Yaşar, 2011, s.33-34-35). Her yıl Mart ayında New York’ta BM Genel Merkezi’nde bir araya gelen Kadının Statüsü Komisyonunun 2014 yılında 58. Oturumundaki başlığı “Kadınlar Ve Kız Çocukları Hakkındaki Binyıl Kalkınma Hedefleri’nin Uygulanmasındaki Zorluklar Ve Başarılar” olarak belirlenmiştir.

2.6. SOSYAL HİZMET

İnsanların onur ve haysiyetini göz ardı etmeden, toplumda eşit ve adil bir yapının oluşması ve yine insanları hem korumak hem de gelişimini sağlamayı amaçlayan sosyal hizmet, bir insan hakları mesleğidir (IFSW, 1988, akt: Zengin ve Altındağ, 2016). Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonunun (IFSW, 2014) tanımına göre sosyal hizmet; toplumun değişimini ve gelişimi destekleyen, insanların onur ve değerine saygı duyan, sosyal adalet, insan hakları bağlamında farklılıklara saygılı olan, uygulama temelinde bir akademik disiplin ve meslektir (Zengin ve Altındağ, 2016, s.182). Sosyal hizmet uzmanları da sosyal adaletsizliklerle mücadele etmekte ve bu adaletsizlikler karşısında sosyal değişimi hedeflemektedir.

Acar (2013), sosyal hizmet mesleğinin diğer yardım edici mesleklerden ayıran temel özelliğinin birey ve grupların güçlendirilmesi diğer yandan toplumdaki dezavantajlı grupların güçlenmesi ve kaynakların adaletli dağılımının sağlanması olarak tanımlamıştır (Acar ve Erbay, 2013, s:365).

Sosyal hizmet, sosyal işlevselliği arttırmak, kapasiteyi yenilemek, güçlendirmek ve özlenen amaçlara uygun toplumsal koşulları yaratmak üzere, bireylere, gruplara ailelere ve topluluklara yardımı kapsayan mesleki bir çalışmadır (Zastrow, 2016). Bununla birlikte sosyal hizmet mesleği, ayrımcılığa, dışlanmışlığa, adaletsizliğe karşı mücadele vererek hak temelli savunuculuk yapmaktadır (Şaşman Kaylı, 2016).

Sosyal hizmet mesleği sosyal ve ekonomik politikaların temel insan haklarını gözetmesi gerektiğini savunur. Barınma, beslenme sağlık hakkı, saldırı ve sömürüden korunma, çalışma hakkı, eğitim alma hakkı mülkiyet sahibi olma, mahremiyet gibi haklar olarak temel insan hakları olarak sıralanabilir (Duyan, 2012 s.16).

Sosyal hizmetin uygulamalarında temel olarak beş amaçtan söz etmek mümkün olacaktır.

1- Problem çözme sürecini etkinleştirmek, problem ile baş etmek ve insanların gelişimsel olarak kapasitelerini arttırmaktır (Zastrow, 2010, s.18). Sosyal hizmet uygulamasında temel olanın “insan” olduğu bakış açısı ile, sosyal hizmet çevresi içerisinde birey kavramını kullanır. Bireylerin sorunları karşısında sosyal hizmet uzmanı da danışman, eğitmen, bakım verici ve davranış değiştirici olarak destekleyici hizmet sunan rollere sahiptir (Duyan, 2012, s.11).

2- Sosyal hizmet uzmanı çevresi içerisinde birey kavramını kullanır ve uygulama düzeyinde odak; bireyler ve bireylerin etkileşimde olduğu sistemler üzerinedir (Duyan, 2012, s.11). İnsanları kendilerine kaynak fırsat ve hizmet sağlayan sistemlerle bağlantılandırma sağlar, uzmanın görevi burada arabulucudur (Zastrow, 2010, s.18).

3-Sistemlerin etkili ve insani olarak işlev kazanması için, çevresi içerisinde birey kavramını koruyan sosyal hizmetin uygulamasının odağı insanların iletişimde bulunduğu sistemlerdir. Bu bakımdan da sosyal hizmet uzmanının rolleri arasında savunuculuk, program geliştirici, denetleyici, iletişim ve eşgüdümü arttıran, danışman rolleri bulunmaktadır (Zastrow, 2010, s.18)

4- Üçüncü amaçta insanlara hizmet için mevcut olan kaynaklara odaklanmak iken dördüncü amaç, bu kaynakların temelinde olan politikaların geliştirilmesine odaklanır. Böylece politika geliştirirken de sosyal hizmet uzmanları savunuculuk rollerini yapabilirler (Zastrow, 2010, s.18)

5-Mesleğin bilgi beceri değer temelinde sosyal hizmet uzmanlarınca uygulamaya katkı sağlaması beklenmektedir (Duyan, 2012, s.11). Yukarıdaki başlıklar altında da belirtildiği üzere sosyal hizmet mesleği, sosyal adaletin sağlanması, birey, aile, grup ve toplulukların işlevselliklerini artırılması, risk gruplarının güçlendirilmesi amacındadır.

Sosyal hizmet sistematik bir tarzdadır ve düşünmeksizin yapılamaz, yapılması halinde zarar verici sonuçların ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bu nedenle sosyal hizmet müdahalesinde bilgi temeline sahip olmak son derece önemlidir. Sosyal hizmetin bilgisinin kuramsal bilgi veya kuram, olgulara dayanan bilgi, - araştırma dahil- uygulama -uygulamaya dayalı kişisel bilgi olarak birbiri ile ilişkili üç yönü vardır. Kuramsal bilgi temeli durumlar, olaylar karşısındaki kuramı, sosyal hizmetin diğer disiplinlerden aldığı bilgiler, yine sosyal hizmetin eğitimlerinde, sosyal hizmet müdahalelerinde kullanılan kuramlar, olgusal bilgi ile mevzuat, sosyal politika, kurum politikası, işlemler ve sistemler belirli insan grupları ile ilgili bilgi ve belirli bireysel ve toplumsal sorunlar olarak sıralanırken, kişisel bilgi de uygulamaya dayalı bilginin önemli bir parçasıdır (Duyan, 2012, s.33-68).

Sosyal hizmet, diğer meslekler gibi, birçok kaynaktan bilgiler elde eder ve uygulamada kendi tecrübelerinden elde ettiği diğer bilgileri de kullanmaktadır. İnsan hakkındaki bilgilerin daima kesin ve tamam olmadığı için sosyal hizmet uzmanları bu bilgiyi uygulamalarında kullanırken mevcut genellemeler bakımından daima istisnalar olduğunu bilmelidir. İnsan davranışında beklenmeyen ve aniden meydana gelen durumlarla karşılaşmaya hazırdır ve bu bilgileri kullanır (Kongar, 1922 akt: Duyan, 2012, s. 45). Sosyal hizmet bilgisi eklektik bilgi temelindedir.

Sosyal hizmetin bir diğer önemli unsuru beceri temelidir. Beceri sosyal hizmet uzmanının uygulamada bilgi ile temellendirerek sahip olması gereken bir yetkinliktir. Beceri temelde sosyal hizmet uzmanın uygulamaları eğitim ve deneyimler yolu ile kazanılmakta ve deneyimlerin de tekrarlanarak ve yeni bilgiler ile pekiştirilerek de beceri yetkinlikleri öğrenilir ve geliştirilir.

Duyan (2012) sosyal hizmetin müdahale türü farketmeksizin sosyal hizmetin ortak becerilerini şu şekilde sıralamıştır. Birinci olarak sosyal hizmet uzmanları müracaatçı grupları ile müdahale sürecinden önce mutlaka hazırlık yapmalıdır. Bunun anlamı, sosyal hizmet uzmanı ilk önce planlama yapmalıdır. Planlama

yapabilmesinin de ilk şartı bilgileri toplamaktır. Bunun da öncesinde sosyal hizmet uzmanı mesleki bilgi, beceri ve değer temelini mesleki müdahalelerinde kullanması ve müdahalelerinin bu üç temele dayalı olması gerekir. İkinci olarak; sosyal hizmet uzmanının iletişim kurma becerisine sahip olması gereklidir. Sözel ve sözel olmayan iki iletişim şeklinin de istenilen mesajın gönderilmesine yardımcı olacak şekilde eş zamanlı ve birbirleri ile uyumlu olması önemlidir. Sadece karşıdakinin söyledikleri değil aynı zamanda bu söylenenlerin anlamlarını da dinlemek, yine kullanacağı cümlelerin de diğerlerinin de anlayabileceği şekilde kurulması gerekmektedir. Üçüncü olarak; sosyal hizmet uzmanının birey, grup topluluk fark etmeksizin sorunu çözümlemelidir. Sorun analizi yapma becerisi, müracaatçı sistemini etkileyen çeşitli faktörleri sıralamayı, bu faktörler üzerinde düşünmeyi ve uygun müdahale yaklaşımını seçmeyi kapsar. Dördüncü olarak müracaatçı ile sözleşme yapma becerisidir. Sorunların açık bir şekilde tanımlamasının yapılmasının ardından amaçlar oluşturularak kimin neyi yapacağı, ne zaman gerçekleştirileceği gibi konular belirlenmelidir. Beşinci olarak sosyal hizmet uzmanları sorunları çözmeye çalışırken sorunun niteliğine uygun rolleri üstlenebilir. Mesleki rol, belirli bir amacı gerçekleştirmek için yapılan davranışı ve eylemi kapsar. Bu rollerin bazıları ise savunuculuk, eğiticilik, arabuluculuk, danışmanlık, aracılık, kolaylaştırıcılık olarak belirtilebilir. Altıncı olarak sosyal hizmet uzmanları müdahale sürecini izlemeli ve bu sürece rehberlik etmelidir yani uygulama düzeyi ne olursa olsun dengeyi sağlama becerisine sahip olmalıdır. Eğer ilk koşullar değişir ise amaçların da bu yönde değişmesi gerekebilir. Yedinci olarak sosyal hizmet uzmanı müdahale sonrası bu müdahalenin etkili olma durumunu değerlendirmek durumundadır. Bu değerlendirme mikro, mezo, makro uygulamaların tümü için de geçerlidir. Sekizincisi, amaçlara ulaşıldığını belirleme ve sonlandırma becerisidir (Duyan, 2012, s. 79-80). Tüm bunlar ile birlikte sosyal hizmet uzmanlarının (lisans mezunu) profesyonel sosyal hizmet pratiği bağlamında eleştirel düşünebilme, mesleğin etiği ve değerleri doğrultusunda farklılıklara olumlu bir şekilde yaklaşarak uygulama yapabilme, baskı ve ayrımcılığın biçim ve mekanizmalarını ve değişim stratejilerini anlama, sosyal hizmet tarihini çağdaş yapı ve konularını anlama, genelci sosyal hizmet anlayışının bilgi ve becerilerini her tür büyüklükteki sistem içinde anlama, bireyin gelişim ve davranışlarını etkileyen bio-psiko-sosyal değişkenlerin bilgilerini uygulayabilme, bireyler ve sosyal sistemler arasında ilişki ve etkileşimi anlamada bilgiyi

kullanabilme, kendi müdahale çalışmalarını süpervizyon altında değerlendirebilme ve gerekli kurumsal değişimi arayabilme becerilerine sahip olması gerektiği belirtilmektedir (Duyan, 2012, s.80).

Sosyal hizmetin bir değer mesleği olması nedeniyle değerlerin kişisel değerler ve mesleki değerler olarak incelemek gerekir. Kişisel değerler aslında mesleğinde temelinde yardımseverlik ile başlayan süreçte kişilerin bireysel olarak değerlerinin önemini ortaya koymaktadır. Bu noktada sosyal hizmet uzmanları mesleki yaşamlarında kişisel değerleri ile mesleki değerlerini ayrı tutmak zorundadır. Müracaatçısı için uygun müdahale planında birincil olan kendi değerlerinden sıyrılması ve mesleki var olan değerlerini uygulaması bu noktada çok önemlidir.

Sosyal hizmet, toplumsal değişim, insani ilişkilerde problem çözmeye, güçlendirme ile insanların refahını arttırmayı amaçlayan, insan davranışı ve sosyal sistemler teorilerinden faydalanarak insan ve çevresi arasındaki iletişim ve etkileşimlere müdahale eden bir meslek olmak ile birlikte mesleğin dayanağını sosyal adalet ve insan hakları ilkeleri oluşturmaktadır (Küçükkaraca, 2013, s. 87). Sosyal hizmetin aslında bu ilkeleri de değer temelini göstermektedir. Küçükkaraca (2013) değer temelinde bakıldığında en çok üzerinde durulan iki temel değere nasıl ulaşılması gerekliliğini beş maddede açıklamıştır. Bunlar;

1-İnsanın değerine ve onuruna saygı; sosyal hizmet uzmanı, uygulamasında bu değeri gerçekleştirebilmek amacıyla müracaatçıların, kendi kaderini tayin etmesine fırsat vermek ve aynı zamanda buna saygı duymak ve müracaatçıların bu açıdan desteklemek durumundadır.

2-Sosyal adaleti gerçekleştirme; kaynakların ve hizmetlerin herkes için adaletli paylaşımını sağlamak ve var olan eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya yönelik çalışmaları kapsamaktadır.

3-İnsana hizmet; toplumun ve müracaatçının refahını arttırmak ve sosyal hizmetten faydalananların daha iyi şartlara ve koşullara gelmesini sağlamaktır.

4-Bütünlük, tarafsızlık, güvenilirlik ve dürüstlük ilkelerini de içine alacak şekilde mesleki değer ve standartların gelişimini sağlamak.

5-Yeterlilik; refah politika ve programlarının gelişmesinde, uzmanlığını kullanabilme, bilgisini geliştirme ve uygulama yetkinliğini sağlamaktır (Küçükkaraca, 2013 s. 87).

Sosyal hizmetin temel değerlerinden, uygulamalara rehberlik edecek bazı temel ilkeler de ortaya çıkmaktadır. Bu ilkeler evrensel özelliklerde olabileceği gibi, kültürel görelilik anlayışıyla, her toplumun kendi kültürel yapısına uygun olarak hazırlanan ilkelerde olabilir. Sosyal hizmet uygulamalarında etik ilkelerin önde gelen işlevi, müracaatçının otonomisine saygı duyulmasına, adil ve doğru eylemde bulunulmasına rehberlik ederek, müracaatçının uygulamanın olası sonuçlarından zarar görmesinin önüne geçilmesidir (Özateş, 2010, s.94).

Osmo ve Landau (2006) sosyal hizmetin etik ilkelerini; (a) Eşitlik ve eşitsizlik (eşit bireyler eşit muamele görme hakkına sahiptir. Eşit olmayanlar ise sorunun niteliğine göre farklı muamele görme hakkına sahiptir), (b) Hakkaniyet (Kaynakların dağıtımında, mahkeme öncesi, vb.), (c) Gizlilik ve mahremiyet, (d) Yaşamın korunması, (e) Bireyin yararı, iyilik hali, (f) Doğruluk ve bilgilendirme, (g) Özerklik ve bireysel özgürlük, (h) Yaşam kalitesi, (ı) Temel insanı gereksinimlerin karşılanması, (j) Toplumun iyilik ve yararı, (k) En az zararı görme, (l) Yasalara ve düzenlemelere uyma yükümlülüğü şeklinde sıralamaktadır (Osmo ve Landau 2006, akt: Duyan, 2012 s.105).

Sosyal hizmet mesleğinin temel değerleri ve ilişkili ilkelerini Ulusal Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (NASW, 1999) 6 başlıkta sıralamaktadır.

1-Değer: Hizmet

Etik ilke: Sosyal hizmetin temel amacı yardıma ihtiyaç duyan bireylere yardım ve sosyal sorunlar üzerine çalışmaktır. Sosyal hizmet uzmanı da bilgi, beceri ve değer ilkeleri kapsamında da yardıma ihtiyaç duyanlara gerekli sosyal hizmet müdahalesi uygular (NASW, 1999).

2-Değer: Sosyal Adalet

Etik İlke: Sosyal hizmet uzmanları sosyal adaletsizlikle mücadele eder. Adil olmayan toplumsal koşulların değişimine yönelik çaba sarf eder ve toplumundaki hassas olan bireylere duyarlıdır (Duyan, 2012, s. 106). Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal değişim çabaları esas olarak yoksulluk, işsizlik ayırım vb. sosyal adaletsizlik biçimi üzerine yoğunlaşır. Bu aktiviteler baskı ve kültürel ve diğer farklılıklar hakkındaki bilgiyi ve duyarlılığı teşvik etmeyi araştırır. Sosyal hizmet uzmanları gereksinim duyulan bilgi, hizmet ve kaynakların dağılımında, tüm insanlar için, bu gereksinimlere anlamlı katılımı sağlamak ve fırsat eşitliği sağlamak için mücadele eder (Çiftçi ve Yüce, 2018, s.45).

3-Bireylerin Onur ve Değeri

Etik ilke: Sosyal hizmet uzmanı bireyin onuru ve değerine saygı duyar.

Sosyal hizmet uzmanları, her bireye bireysel farklılıklara ve kültürel ve etnik çeşitliliğe dikkat ederek özenli ve saygılı bir şekilde davranırlar. Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıların toplumsal sorumluluk anlayışı ile kendi kaderini tayin etmelerini konusunda onları destekler. Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıların kapasitelerini geliştirme ve değişme fırsatlarını kendi ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları, müracaatçılara ve daha geniş topluma karşı ikili sorumluluklarının farkındadır. Müracaatçıların çıkarları ile daha geniş toplumun çıkarları arasındaki çatışmalarının meydana gelmesi halinde, mesleğin değerleri, ahlaki ilkeleri ve ahlaki standartları ile tutarlı olarak sorumlu bir şekilde çözmeyi amaçlarlar (NASW, 1999).

4-Değer: İnsan İlişkilerinin Önemi

Etik ilke: Sosyal hizmet uzmanları insan ilişkilerinin farkındadır. Değişim için de insanlar arasındaki ilişkinin de önemli olduğunu farkındadır. Yardım sürecinde insanlarla bağlantı kurar. Birey, aile, grup, örgüt, toplulukların tam iyilik hali için sağlamak ve geliştirmek için çaba sarf eder (NASW, 1999).

5-Değer : Dürüstlük

Etik İlke: Sosyal hizmet uzmanları güvenilir bir şekilde davranırlar.

Sosyal hizmet uzmanları, mesleğin amacının, değerlerinin, ahlaki kurallarının ve etik standartlarının farkındadır ve onlara bağlı bir şekilde çalışır. Aynı zamanda buldukları kurumlarda etik uygulamaları destekleme sorumluluğu vardır (NASW, 1999).

6-Değer: Yetkinlik

Etik İlke: Sosyal hizmet uzmanları yetkin olduğu alanlarda uygulama yapmalı ve profesyonel olarak mesleği geliştirip güçlendirmeli, mesleğin bilgi temeline katkılar sağlamalıdır (NASW, 1999).

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği tarafından sosyal hizmet uzmanının etik sorumlulukları 6 başlık halinde sıralanmış, bu başlıkların vurgu yaptığı etik standartlara, alt başlık olarak yer verilmiştir (<http://www.shudernegi.org/?pnun=42>, 2004, Erişim:11.03.2018).

1-Sosyal hizmet uzmanının müracaatçılara yönelik etik sorumluluklarını 14 başlık altında toplamış bunlar sırası ile; müracaatçıya bağlılık, kültürel olarak

yetkinlik ve sosyal farkındalık, kendi kaderini tayin, gizlilik, bilgilendirilmiş onay, kayıtlara ulaşma, hizmetlerin sürekliliği, hizmetin sonlandırılması, çıkar çatışmaları, hizmetlerin ödemeleri, duygusal/cinsel ilişki, fiziksel temas, cinsel taciz, küçük düşürücü dil kullanma şeklindedir.

2-Meslektaşlarına ve diğer meslek elemanlarına yönelik sorumluluklarını 9 başlık altında toplamıştır. Bu başlıklar; meslektaşlara ve diğer meslek elemanlarının nitelik ve görüşlerine saygı, gizlilik, disiplinler arası işbirliği, meslektaşların yer aldığı çatışma ve anlaşmazlıklara yaklaşım, konsültasyon, hizmetlere havale, cinsel konular, meslektaşların zayıf yönleri ve yetersizlikleri, meslektaşların meslek etiğine aykırı uygulamaları kapsamaktadır.

3- Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, sosyal hizmet uzmanlarının uygulama ortamına ilişkin etik sorumluluklarını 9 başlık altında ele almış, bu başlıklar, süpervizyon ve konsültasyon, eğitim ve öğretim, performans değerlendirmesi, müracaatçıların kayıtları, müracaatçının havale edilerek gelmesi, yönetim, sürekli eğitim ve personel yetiştirme, işverenlere karşı taahhütler, yönetim-çalışan uyumsuzlukları olarak sıralanmıştır.

4- Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği meslek elemanı olarak sosyal hizmet uzmanlarının etik sorumluluklarını, 8 başlık altında; yetkinlik, ayrımcılık, kişisel tutum, dürüst olmama, zayıf yönler, temsil, ısrarlı talepler, telif hakkı ve itibarın kabulü şeklinde sıralamıştır.

5- Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği sosyal hizmet uzmanlarının sosyal hizmet mesleğine ilişkin etik sorumluluklarını, 2 başlık altında; mesleğin bütünlüğü, değerlendirme ve araştırma olarak belirtmiştir.

6- Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği sosyal hizmet uzmanlarının topluma ilişkin etik sorumluluklarını, 4 başlık altında; sosyal refah, toplum katılımı, toplumun acil gereksinimleri, sosyal ve siyasal aksiyon konuları olarak ele almaktadır (<http://www.shudernegi.org/?pnum=42>, 2004, Erişim:11.03.2018).

Sosyal hizmetin uygulama alanlarında bu etik değerlerin ilkelerine uymak önemlidir. Sosyal hizmet uzmanlarının bilgi, beceri ve değer temelinde uygulamalarını bu unsurlar çerçevesinde oturtması gereklidir.

2.6.1.Türkiye'deki Sosyal Hizmet Eğitimi ve Uygulaması

1957 yılında özel kamu kurum/kuruluşlarının temsilcilerinin ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı katılımı ile Birleşmiş Milletler Sosyal Refah Müşavirliği'nin başkanlığındaki toplantı ile Sosyal hizmet eğitiminin temelleri atılmıştır. 1959 yılında Sosyal Hizmetler Enstitüsü açılmıştır. Enstitünün kuruluş amacı ise 7355 sayılı kanunla alanda araştırmaların yapılması olarak belirlenmiştir. 1961 yılında Sosyal Hizmetler Akademisi sosyal hizmet eğitimi verilmesi amacıyla açılmış, akabinde ise 1963'te Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü kurulmuştur. 1963 yılında, yılında Sosyal Hizmetler Akademisinin Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliğine üyeliği gerçekleştirilmiş, 1967 yılında Hacettepe Üniversitesi Sosyal İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Çalışma bölümü kurulmuştur. 1982 yılına gelindiğinde bu bölüm, Sosyal Hizmet Akademisi ile birleşmiş ve Yüksekokul adı altında eğitime devam etmiştir (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, 2018).

Bugün ise Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal hizmet bölümü adı altında 4 yıllık lisans eğitimi vermeyi sürdürmüş ve bu eğitimi veren ilk üniversite olmuştur. Daha sonraki yıllarda yine Ankara'da Başkent Üniversitesinde (2002) Sağlık Bilimleri Fakültesi altında Sosyal Hizmet Bölümünün açılması ile bölüm yaygınlaştırılmaya başlamıştır. Şu anki sosyal hizmet eğitimine bakıldığında birçok il'in üniversitelerinde doktora, yüksek lisans, iki yıllık ön lisans programı ve açık öğretim de dâhil olmak üzere bölüm yaygınlaştırılmıştır. Ülkemizde şuan 49 üniversitede sosyal hizmet bölümü açılmıştır. Bunun yanında 2011 yılında Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesine bağlı olarak Sosyal Hizmet bölümü kurulmuş, 2015 yılında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesine öğrenci alımları başlamıştır.

Son yıllarda altyapısız ve kontrolsüz açılan bölümlerin belirli bir standart kazanması noktasında 2017 yılında 7. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayı gerçekleştirilmiştir. Bu çalıştayda 20'den fazla üniversitenin öğretim üyeleri ve yine sosyal hizmet uzmanlarının katılımı ile eğitim standartlarının nasıl olması gerektiğine yönelik öneriler sunulmuştur. Bu önerilerden bazıları; bölüm amaç ve hedefleri sosyal hizmet mesleğinin ilke ve değerleri ile uyumlu olmalıdır, sosyal hizmet eğitimi sınıf içi etkileşime dayalı, interaktif ve öğrenci odaklı olmalıdır, derslerde yaşantısal öğrenme yöntemleri de kullanılmalıdır. Müfredatta yer alacak dersler belirlenirken bölgesel sorun ve ihtiyaçlar da göz önünde bulundurulmalıdır ve müfredatta yer alan derslerde insan-çevre etkileşimine özel vurgu yaparak, insan

davranışlarını ve gelişimini şekillendiren biyolojik, psikolojik, sosyo-yapısal, ekonomik, politik, kültürel ve manevi faktörler ile birlikte sosyal çevre bilgisine de yer verilmelidir. Sosyal hizmet kuramları, yöntemleri ve sosyal hizmet uygulama dersleri sosyal hizmet lisans ve/veya lisansüstü eğitim almış öğretim elemanları tarafından verilmelidir, alan eğitimi, sınıfta çizilen teorik ve kavramsal çerçeveyi uygulama ortamındaki pratikle entegre edebilmelidir, bölüm, temel amaçları ve program hedefleri ile ilgili olarak diğer kurumlar, dış organizasyonlar ve hizmet alanlarla bağlantılar geliştirmelidir, şeklinde belirtilmektedir. (<https://www.29mayis.edu.tr>, 2017 Erişim Tarihi: 29.03.2018).

Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminde toplumsal cinsiyet konulu derslerin daha çok seçmeli ders olarak verilmekte olup, seçmeli derslerin kadın sorunları ve sosyal hizmet, feminist sosyal hizmet ya da toplumsal cinsiyet ve sosyal hizmet dersleridir. Bunun yanında zorunlu ders olarak, insan hakları ve etik dersleri şeklinde müfredat oluşturulmaktadır.

Sosyal hizmetin ilk uygulama alanları aile ve çocuk refahı alanı, psikiyatrik ve tıbbi sosyal hizmet ile okul sosyal hizmeti olarak sıralanırken, zamanla bu alanlar ile birlikte, gerontoloji sosyal hizmet, kırsal sosyal hizmet, polisiye ve adli sosyal hizmet olarak sıralanabilir (Barker, 1999, akt: Duyan, 2012, s.53-54).

Hopps ve Lowe (2008) sosyal hizmetin uygulama alanlarını; aileler, çiftler, bekarlar, çocuklar, yaşlılar, kadınlar, engelliler, mahkumlar, LGBTİ’ler, göçmenler ve sığınmacı hizmetleri ile evsizler, ev içi şiddet mağdurları, ruh sağlığı alanında ya da madde bağımlılığı tedavi kurumlarında ayaktan ya da yatılı sağlık hizmetleri, çocuk refahı ve gençlik hizmetleri, adli hizmetler, savunuculuk ve okul sosyal hizmeti, krize müdahale, acil ve afet durumlarında verilen hizmetler, toplum örgütlenmeleri, savunuculuk, yasal yardım, lobicilik, politika analizi, emekli ve mevcut olan askerler ve ailelerine yönelik askeri hizmetler, sivil toplum, kamu, kar amacı gütmeyen kurumlar ve örgütler alanındaki hizmetler olarak sıralamıştır (Duyan, 2012, syf:54-55). Sosyal hizmet mesleği değer temelli bir meslek olmak ile birlikte bu değerın çıkış noktası ana “yardım” mesleklerinden biri olmasıdır (Barnard ve diğ, 2008;akt: Küçükkaraca, 2013, s.85).

Bugün sosyal hizmet ülkemizde, birinci olarak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığında uygulanmakla birlikte, Adalet, Sağlık, Gençlik ve Spor, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıkları ile Belediyeler, İl Özel İdareleri ve STK örgütleri gibi

birçok kurum kuruluşlarda mikro, mezzo ve makro olarak uygulamasını sürdürmektedir (Selçik ve Güzel, 2016).

2.7. TOPLUMSAL CİNSİYET VE SOSYAL HİZMET

Sosyal hizmet uzmanı doğrudan insan ile çalışmak ile birlikte, hak kaybına yol açmayacak ve insan haklarını koruyacak şekilde çalışmalarını yürütmek durumundadır. Sosyal hizmet uzmanı çalışmalarında sadece ihtiyaç temelli değil hak temelli olarak bu ihtiyaçların karşılanması gerektiği bakış açısındadır (Küçükkaraca, 2013). Sosyal hizmet uzmanının bu noktada toplumda var olan ayrımcılık karşısında da bilgi, beceri, ve değerleri temelinde müracaatçılara sosyal hizmet müdahalesinde bulunması beklenmektedir.

Kadınların cinsiyetlerinden kaynaklı olarak toplum içerisinde yaşadıkları ayrımcılık ve eşitsizlikler, kadının bireysel ve toplumsal olarak gelişiminin engellenmesine neden olmaktadır. Sosyal hizmetin temel amacı var olan tüm eşitsizliklere karşı mücadele etmektir. Bu nedenle sosyal hizmetin uygulama ve teorilerinde feminist bakış açısının geliştirilmesi önemlidir (Öztürk, 2013, s.193). Feminist sosyal hizmeti de diğer sosyal hizmet kurumlarından ve uygulamalarından ayıran özelliklerden bazılarını Dominelli (2005) (Dominelli'den aktaran Topçuoğlu, 2016, s.21) şu şekilde sıralamaktadır.

-Kadınların çoklu kimliklerine saygılı olmak,

-Kadınları özgürleşmesinde onlara saygı duymak, bu konuda gerekli desteği sunmak,

-Anneliğin kutsallaştırılması noktasında, bunu eleştirel göz ile irdeleyebilmek ve aile tanımının tek tipçi anlayıştan uzak olan bir bakış açısı ile değerlendirmek kavramının tanımını genişletmek,

-Kadın, çocuk ya da erkek her grubun ihtiyaçlarının farklı olduğunu ayırt edebilmek,

-Güçsüzlerin baskı karşısındaki direnme gücünü anlamak ve bu konuda baskı karşısındaki direnç kapasitelerini geliştirmede destek olmak (Dominelli, 2002 akt. Topçuoğlu, 2016).

Toplumsal cinsiyet eşitliğine dayanan sosyal hizmet, feminist kuram bilgi temelinde, genelde sosyal hizmet yaklaşımı ve güçlendirme yaklaşımı ile kadınların

güçsüz olduğuna yönelik bakış açısı ve inanın tersine eşitlikçi ilişkiler inşa etme çabasıdır (Buz, 2009 akt:Kaylı, 2016, s.138).

Feminist sosyal hizmet, toplumsal cinsiyet temeli ile kadınlarla çalışmayı esas almıştır. Feminist sosyal hizmette kadınların refahını birincil olarak ele alınması, sosyal hizmet uzmanlarının kadınları sadece eş ya da anne olarak görmelerinin de önüne geçmiştir (Featherstone, 2001: 3, akt: Buz, 2009, s.57).

Feminist sosyal hizmet uygulamasında, ataerkilliğe karşı olarak bireyleri güçlendirmek için sosyal hizmet uzmanlarının da müdahalelerinde dikkat etmesi gereken bazı noktaları, Thompson' (2005) (akt: Buz, 2009, s. 60) şu şekilde sıralamıştır.

(a) Değerlendirme yaparken sosyal faktörlerin (sınıf, ırk, toplumsal cinsiyet, yaş engeli, cinsel kimlik) göz önüne alınması ve bunlardan her birinin bireyin durumunu nasıl etkilediğiyle ilgili yakın bir odaklanma önem taşımaktadır.

(b) Kalıp yargı ve önyargılı varsayımlara karşı dikkatli olmak önemlidir.

(c) İnsanları ayrımcı rollere göre ayırmamak önemlidir (örneğin kadının aile içindeki en önemli rolünün annelik olarak ve bakım veren rolü olarak görmemesi)

(d) Farklılık ve çeşitliliğe karşı duyarlı olmak önem taşımaktadır.

(e) Kendi ve diğer profesyonellerin gücünün farkında olma ve bunu müracaatçıların zararına kullanmamak büyük önem taşır.

(f) Ayrımcı eylem ve tutumlarına göz yummamak ve onları güçlendirmemek.

Sosyal hizmet müdahalesinin kadınların aile içinde cinsiyetlerinden ötürü uğradıkları baskı ile baş etmek için güçlenmelerinde, cinsiyetçiliği güçlendiren ataerkil aile ideolojisiye karşı hizmet kullanıcılarının bilinçlenmesine yardım ederek, bilinç yükseltme çalışmalarında etkili bir uygulama alanı olduğunun altı çizilmelidir (Kaylı, 2016, s.51).

Sosyal hizmet her ne kadar tüm insanlığın sosyal işlevselliği ile ilgilenirse de bir öncelik kuralı toplumun en savunmasız üyelerine, sosyal adaletsizliğe, ayrımcılığa ve baskıya maruz kalan kesimlere öncelik vermektedir. Çocuklar, yaşlılar, yoksullar, zihinsel ve fiziksel engelliler, LGBTİ bireyler veya etnik yapısı ya da ırkları sebebiyle azınlık olanlar toplumun en savunmasız bireyleri arasında gösterilebilir (Selçik ve Güzel, 2016, s.463). LGBTİ'lerin genel sorunları ile beraber eşcinsel olmalarından dolayı da birçok güçlükler ile karşılaşmaktadırlar. Mali sorunlar, eşler arasındaki iletişim sorunları gibi ciddi ve genel sorunların yanında,

açılma ile ilgili sorunlar, eşcinsel aileler için yasal danışmanlık ihtiyacı, çocuk vesayeti gibi konularda da özel gereksinimleri bulunmaktadır. Eşcinseller reddedilme, yanlış anlaşılma, baskı ve kınama ile karşılaşabilirler. Bu durum barınma, istihdam, sağlık bakımı, sosyal hizmetlere ulaşmalarını engelleyen bir ayrımcılık yaratmaktadır. Bu alanlarda yaşanan sorunlar LGBTİ'leri sosyal hizmetin potansiyel müracaatçısı yapar (KAOS GL, 2018, s.8).

KAOS GL, LGBTİ'ler ile sosyal hizmet çalışmalarında iki temel noktaya değinmektedir. İlki sosyal hizmet uzmanının tutum ve becerilerinin farkında olup aynı zamanda homofobisi ile yüzleşmesidir. Yani homofobik bir tutumda olan bir uzman bu tutumunu düzeltmeden müracaatçısı ile sağlıklı bir ilişki kuramaz, bu sebeple de sosyal hizmet uzmanının eşcinsel yaşam hakkında bilgi sahibi olması şarttır. İkincisi ise kurumların LGBTİ'lere sağladığı hizmetler ile ilgili düzenlemelerdir. Tüm hizmetlerde olmasa da bazı hizmetler sosyal hizmet kurumları çerçevesinde verilebilmekte, bazıları için ayrı hizmet düzenlemeleri yapılması gerekmektedir. Aslında buradaki temel husus ise, var olan sosyal hizmet kurumları işleyişine eşcinsellere yönelik hizmetleri de yerleştirme noktasındadır “ve LGBTİ'ler” vurgu yapılmasından ziyade “LGBTİ'ler” bizzat ana hizmet akışı içinde olmalıdırlar yani bir duyarlılık kazanma amacı değil heteronormatif tutumdan uzaklaşarak yeniden yapılanması gerekmektedir (KAOS GL, 2018, s.9). Mule (2006) tarafından ABD, Kanada ve İngiltere'de sosyal çalışma eğitimi müfredatı üzerine yapılan çalışmada; sosyal çalışmanın etik ilkelerinde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği vurgularının zayıf olduğu, sosyal çalışmacıların LGBT bireylerle çalışma konusunda kendilerini eğitmeleri gerektiği, nefret suçları olgusunun müfredatta yer almadığı, LGBT bireylerin pozitif yaşantıları ve yaşadıkları sorunların doğrudan ele alınmadığı, cinsiyetçilik homofobi ve transfobi ve heteroseksizm konularının müfredatta yer almadığı tespit edilmiştir (Yağcıoğlu, akt: 2013, s.214). Sosyal hizmet eğitiminin de bu bağlamda heteroseksist bir bakış açısından uzak bir meslek olması gerektiğinin altı çizilmelidir. Bu kapsamda da sosyal hizmet tüm risk altındaki grupları güçlendirmek ve sosyal ve ekonomik adaleti ayırım olmadan ve etiketlemeden geliştirmek zorundadır. Duyan (2012) sosyal adaleti, toplumun her üyesinin aynı haklara, korumaya, fırsatlara, yükümlülöklere ve sosyal olanaklara sahip olup, ekonomik adaletin ise toplumun her üyesinin maddi kaynaklara, gelire ve refaha ulaştığı ideal koşullar olarak tanımlamıştır. Bu kapsamda da sosyal hizmet

uzmanlarının risk altındaki grupların koşullarını iyileştirmek ve geliştirmek için, kendi kişisel, kişiler arası, sosyoekonomik ve siyasal güçlerini ve etkilerini artırmakla yükümlüdür şeklinde ifade etmiştir (Duyan, 2012, s. 12).

Sosyal hizmet uzmanlarının en büyük sorumluluğu müracaatçı gruplara, cinsiyet, yaş, dil, inanç, ırk, sınıf, renk, siyasal görüş, kültür, fiziksel ya da zihinsel olarak farklılıklar, cinsel yönelimlerine göre ayrımcılık yapmadan ve mesleki bilgisini kullanırken insani değerleri göz ardı etmeden müdahalelerini profesyonel olarak sunmaktır. Sosyal hizmet uygulamalarının toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde düzenlenmesinin amacı, ev içi alandaki kadını ötekileştiren ataerkil ideolojinin kadını yok sayan baskıcı niteliğini dönüştürmek için, kadınları güçlendirerek yaşanan cinsiyet ayrımcılığını yok etmeye çalışmaktır (Featherstone, 2001; Langan&Day, 1992, akt: Kaylı, 2016, s. 138).

2.8.TOPLUMSAL CİNSİYET HAKKINDA ÇEŞİTLİ ALANLARDA YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Özcan'ın (2012) Toplumsal Cinsiyet Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumlarına Etkisi adlı çalışmasında, toplumsal cinsiyet tutumları hakkında verilen eğitimin öğrencilerin toplumsal cinsiyet tutumlarında geleneksel tutumdan eşitlikçi tutuma doğru olumlu olarak değişim gösterdiği ortaya konmuştur (Özcan, 2012).

Atış'ın (2010) ebelik/hemşirelik 1.ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesine yönelik yaptığı çalışmada, öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip oldukları sonucu çıkmıştır (Atış, 2010). Yaşar'ın (2012) Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumlarının Kadın Sağlığı Hemşireliği Açısından Değerlendirilmesi adlı çalışmasında Atış'ın çalışmasına paralel bir sonuç çıkmıştır.

Bekleviç'in (2013) Bir Üniversite Hastanesi Araştırma Görevlilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve Çalışma Yaşamında Toplumsal Cinsiyet Rollerini Algısının Değerlendirilmesi Adlı çalışmasında grubunun eşitlikçi tutum içerisinde olduğu sonucu bulunmuştur (Bekleviç, 2013).

Zeyneloğlu'nun (2008) Ankara'da Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları başlıklı çalışmasında öğrencilerin eşitlikçi tutuma sahip oldukları ortaya konulmuştur. Ancak, ilkokulu

bitirinceye kadar gelişmişlik düzeyi az olan il’de yaşayan, yine iş bulma kolaylığı nedeniyle hemşirelik mesleğini seçtiğini ifade eden öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının daha geleneksel olduğu çalışma sonucunda ortaya çıkmıştır.(Zeyneloğlu, 2008, s.101).

Eroğlu ve diğerleri (2007) Kafkas Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları başlıklı çalışmalarında Fen Edebiyat Fakültesi, Veterinerlik Fakültesi ve Sağlık Yüksekokulu’nda lisans öğrenimine devam eden son sınıf öğrencilerine uygulama yapılmış, erkek ve kadın öğrencilerin görüşlerinde anlamlı farklar ortaya çıkmıştır. Dikkat çeken sonuçlardan bazıları şöyle sıralanmıştır. Çalışma; çalışma yaşamı (dört önerme), toplumsal yaşam (beş önerme), evlilik yaşamı (üç önerme) ve aile yaşamına (üç önerme) ilişkin önermelerden oluşmuş, bu önermelerden çalışma yaşamına yönelik önermelerde erkek öğrenciler, “kadının kocasından izin alarak çalışmalıdır” önermesine % 62 oranında destekler cevap vermiş, yine toplumsal yaşam hakkındaki önermelerde toplumda kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet rolleri kalıp yargılarına ilişkin önermelerde erkek öğrencilerin geleneksel bakış açısına sahip oldukları belirlenmiştir. Evlilik yaşamına yönelik önermelere ilişkin görüşler incelendiğinde de “Bir erkeğin evleneceği kadının mutlaka bakire olması gerekir” önermesine ilişkin erkek öğrencilerin geleneksel bakış açısına sahip oldukları belirlenmiştir. (Eroğlu ve ark, 2007, s.33-35).

Erbay ve diğerleri (2011) Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Eşcinselliğe Yönelik Tutumları: Bir Atölye Eğitiminin Etkileri başlıklı çalışmalarında, ön test son test modeli uygulanmış, eğitim öncesi ve sonrasında Lezbiyen ve Geyleme Yönelik Tutum Ölçeği’nden aldıkları puanlar arasında bir fark olup olmadığına bakılmıştır. 45 sosyal hizmet bölümü öğrencisi ile yapılan çalışmada, öğrencilerin ölçekten aldıkları toplam puanların ortalaması eğitim öncesinde 26,80 iken eğitim sonrasında bu ortalama 23,73 olarak gerçekleşmiştir. Alınan eğitimin olumlu yönde öğrencilerde bir değişim yarattığı görülmüştür (Erbay ve diğ. 2011).

Türkmenoğlu (2016) Hemşirelik Öğrenimi Gören Birinci ve Son Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi başlıklı çalışmada, 301 hemşirelik birinci ve son sınıf öğrencileri üzerine yaptığı araştırmada öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip

olduklarını ve özellikle kadın öğrencilerin daha eşitlikçi bir bakış açısında oldukları belirlenmiştir (Türkmenoğlu, 2016).

Türkiye’deki sosyal hizmet öğrencilerinin cinsellikle ilgili tutumlarını inceleyen bir çalışmada geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini benimseyen öğrencilerin aynı zamanda eşcinsellere yönelik olumsuz tutumlar geliştirdiği sonucu çıkmıştır (Duyan ve Duyan, 2005:704 akt: Buz, 2011).

Kahraman ve diğerleri (2014) Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi öğretim elemanlarının toplumsal cinsiyet algısını ölçmeye yönelik yaptıkları çalışmada, 209 öğretim elemanı çalışmaya katılmıştır. Beş ana başlık altında önermelere yer verilmiştir. Temel cinsiyet rolleri, erkeğin erk (güç, otorite sahibi, karar verici) olarak görülmesi, kadına yönelik şiddet, kadın bedeni, özgürlüğü ve cinselliği, ekonomik yaşam ve çalışma yaşamı ve cinsel yönelim ile ilgili önermeler sonucunda, geleneksel cinsiyetçi rol dağılımına uygun bir algılamının yaygın olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Aynı çalışmada erkeğin erk/güç/otorite sahibi, karar verici olarak nitelendirilmesinde ataerkil bir eğilim taşıdığı, kadının şiddeti hak ettiğini düşünen öğretim elemanlarının sayısının az olduğu, ancak yine de sorulara şiddeti destekler yanıtların da var olduğu, kadın bedeni, özgürlüğü ve cinselliği konusunda ataerkil bir eğilim olduğu sonucuna varılmıştır. Öğretim elemanlarının ekonomik yaşam ve çalışma alanıyla ilgili cinsiyet ayrımcılığının farkında olduğu, katılan erkek öğretim elemanlarının eşcinsellik konusunda kadınlara kıyasla daha olumsuz yönde tutum sergiledikleri saptanmıştır. Sonuç olarak öğretim elemanları ile yapılan bu çalışmada üniversitede toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ, BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

3.1. YÖNTEM

Bu çalışma sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutum ve görüşlerini belirlemeye yönelik olarak yapılması planlanmıştır. Araştırma örneklemini İstanbul ilinde çalışan sosyal hizmet uzmanları oluşturmuştur. Araştırmaya katılacak olan sosyal hizmet uzmanlarının İstanbul ilinde birçok kamu kurum ve kuruluşta çalışıyor ve, özel kuruluşlarda da çalışanların olması sebebiyle, ulaşılan 111 sosyal hizmet uzmanı ile çalışma gerçekleştirilmiştir.

3.1.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış olan Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu kullanılmıştır.

Araştırma için nicel araştırma yöntemi kullanılmış, araştırma modeli olarak tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte olan ya da günümüzde de mevcut olan bir durumu ya da gerçekliği olduğu gibi açıklamayı hedefleyen araştırma modelidir (Karasar, 2012).

3.1.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Türkiye’de sosyal hizmet bölümünde en az lisans eğitimi almış ve çalışan sosyal hizmet uzmanları oluştururken, örneklemini ise; sosyal hizmet eğitimini en az lisans düzeyinde almış ve İstanbulda çalışan sosyal hizmet uzmanları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem sayısını belirlemek amacı ile İstanbul Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği ile görüşülmüş, Derneğe kayıtlı ve meslekte çalışan kişi sayısının 180 olduğu, İstanbul ilinde çalışan sosyal hizmet uzmanı sayısının 800 civarı olduğu ancak sayıların uzmanların tayini, iş değişikliğine gitmeleri, işten ayrılmaları gibi sebeplerden ötürü değişken olduğu bilgisi alınmıştır. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanları rasgele örneklem yolu ile gönüllülük

esası çerçevesinde araştırmaya katılım sağlamışlardır. İstanbul ilinde toplamda 111 sosyal hizmet uzmanına ulaşılabilmektedir.

3.1.3. Veri Toplama Araçları

Sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Konusundaki Tutum ve Görüşlerinin incelendiği bu araştırmada Simge Zeyneloğlu tarafından geliştirilen “Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği (TCRTÖ)” (Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı 0.92) kullanılmış, ayrıca araştırmacı tarafından hazırlanmış olan anket formu gönüllü katılımcılara uygulanmıştır.

Katılımcı anket formu, sosyal hizmet uzmanlarının sosyo-demografik özellikleri, toplumsal cinsiyete ilişkin görüşleri, eğitim gördükleri bölümü seçme nedenleri, çalışma süreleri, üniversitede doğrudan toplumsal cinsiyet içerikli bir ders alma durumları, bu derslerin içerikleri, sosyal hizmet uzmanının ve müracaatçıların cinsiyetine ilişkin düşünceleri ve sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamalardaki kişisel görüşleri içeriğinde araştırmacı tarafından hazırlanmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeğinde meslek elemanlarının toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıp yargıları ile ilgili olan düşüncelerini öğrenmeye yönelik sorular mevcuttur. Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği 38 sorudan oluşmaktadır.

“Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği ise, üniversite öğrenimi gören öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla 2008 yılında Zeyneloğlu tarafından geliştirilmiştir. Toplam 38 maddeden oluşan Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği 0-5 arası puanlanmaktadır. Ölçek, öğrenciler toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutum cümlelerine; tamamen katılıyorsa “5” puan, katılıyorsa “4” puan, kararsızsa “3” puan, katılmıyorsa “2” puan, kesinlikle katılmıyorsa “1” puan olacak şekilde puanlandırılmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutum cümleleri ise; yukarıda belirtilen puanlamanın tam tersi olarak, öğrenciler tamamen katılıyorsa “1” puan, katılıyorsa “2” puan, kararsızsa “3” puan, katılmıyorsa “4” puan, kesinlikle katılmıyorsa “5” puan olacak şekilde puanlandırılmıştır. Bu puanlama şekli ile ölçekten alınabilecek en yüksek puan 190; en düşük puan ise, 38 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan en yüksek değer öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, en düşük değer ise öğrencinin

toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin Cronbach Alfa Güvenirlilik Katsayısı 38 madde için "0.92" olarak bulunmuştur. Bu sonuç, ölçek maddelerinin birbiriyle yüksek iç tutarlılığa ve yüksek güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir" (Zeyneloğlu & Terzioğlu, 2011).

3.1.4. Verilerin Toplanması

Araştırma için gerekli verilerin toplanabilmesi için İstanbul ilinde çalışan sosyal hizmet uzmanlarına anket ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği dağıtılması hedeflenmiş olup, anket formu ve ölçek doldurulduktan sonra elde edilen verilerin çözümlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada 6 sosyal hizmet uzmanı anketleri yapmayı tercih etmediğini ifade etmiş ve çalışmaya katılmamış, bunun yanında anketlerin bazı bölümlerini 4 katılımcının doldurmamış olmaları sebebiyle bu kişiler de çalışmaya dâhil edilmemiştir. Araştırmacının hazırlamış olduğu anketler ilk önce 10 sosyal hizmet uzmanına ön deneme olarak uygulanmış, anlaşılmayan soruların olup olmadığı tespit edilmiş, var olan sorular üzerinden yeniden düzenleme yapılmıştır. Anketlerin dağıtım aşamasında İstanbul ilinde görev yapmakta olan sosyal hizmet uzmanlarının kurum ve kuruluşlarına gidilerek anketlerin elden dağıtımını sağlanmıştır. İstanbul'un çok büyük bir şehir olması ve araştırmacının aynı zamanda çalışıyor olması sebebiyle anketler aynı zamanda online ortamda google anket uygulamasına aktarılmış ve online anket formu oluşturularak anketler katılımcılara mail ortamından ulaştırılmıştır. Bu yöntem ile veri sayısı artırımının sağlanması amaçlanmıştır.

Araştırma gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilmiş, soruların herhangi bir aşamasında bazı katılımcıların soruları yanıtlamak istememesi durumunda da katılımcılara bu konuda cevap vermekten vazgeçebilecekleri bilgisi verilmiştir. Araştırmadaki sorulara verilecek cevaplar ortalama 15 dakika kadar sürmüştür.

3.1.5. Verilerin Çözümlemesi

Çalışmadaki veriler SPSS 22.0 paket program kullanılarak analiz edilmiştir. Sosyal hizmet uzmanlarının sosyo-demografik özelliklerine, toplumsal cinsiyet algılarına, eğitim gördükleri bölümü seçme nedenlerine, üniversitede doğrudan

toplumsal cinsiyet içerikli bir ders alma durumlarına göre, meslek elemanının ve müracaatçıların cinsiyetine ilişkin düşüncelerine göre ve sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamalardaki kişisel görüşlerine göre Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığını tespit edebilmek amacıyla öncelikle verilere normal dağılım testi olan Kolmogorov Smirnov Testi uygulanmış olup verilerin normal dağılmadığı bulgulanmıştır. Değişkenlerin kategorilerindeki vaka sayısı 12'den az olduğu durumlarda non parametrik testler uygulanmıştır. Kategori sayısı 2 olan değişkenlerin ölçekler bakımından analizinde normal dağılım sağlanamadığından T Testinin non parametrik muadili olan Mann Whitney U Testi uygulanmıştır. Kategori sayısı 3 veya daha fazla olan değişkenlerin ölçekler bakımından analizinde Tek Yönlü Varyans Analizinin non parametrik muadili olan Kruskal Wallis Testi analizi uygulanmıştır

3.2. BULGULAR

Araştırmanın sonucunda elde edilen veriler istatistiksel olarak analiz edilmiş ve ulaşılan bulgular ise konu ile ilişkilendirilerek yorumlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, sosyal hizmet uzmanlarının sosyo-demografik özellikleri, toplumsal cinsiyete ilişkin görüşleri, eğitim gördükleri bölümü seçme nedenleri ve üniversitede doğrudan toplumsal cinsiyet içerikli bir ders alma durumları, çalıştıkları alanlarda toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlılık hakkındaki görüşleri ile sosyal hizmet uzmanının ve müracaatçıların cinsiyetine ilişkin düşünceleri, sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamalarındaki kişisel görüşleri ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puan ortalamaları sonucu ile ölçek puan ortalamalarının karşılaştırmaları başlıkları altında analiz edilmiştir.

3.2.1. Tanıtıcı Bulgular

Tanıtıcı bulgular, araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının, yaş, cinsiyet, medeni durum, öğrenim durumu, en uzun süre yaşanan yer, çocuk sahibi olma durumları, ekonomik düzey, ev mülkiyeti ve anne babalarının eğitim ve çalışma durumları hakkındaki bilgileri içermektedir.

Tablo 1. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Tanımsal Değerler

Özellikler		Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş	24-30 yaş	56	50,5
	31-37 yaş	29	26,1
	38-44 yaş	19	17,1
	45 yaş ve üzeri	7	6,3
	Toplam	111	% 100
Cinsiyet	Kadın	62	55,9
	Erkek	48	43,2
	Kuir	1	,9
	Toplam	111	% 100
Medeni Durum	Evlü	44	39,6
	Bekar	67	60,4
	Toplam	111	% 100
Öğrenim Durumu	Lisans	84	75,7
	Yüksek Lisans	24	21,6
	Doktora	3	2,7
	Toplam	111	% 100
Yaşanılan yer	Köy	7	6,3
	İlçe	14	12,6
	Şehir	38	34,2
	Büyükşehir	52	46,8
	Toplam	111	% 100
Çocuk	Çocuğum yok	82	73,9
	1 çocuk	17	15,3
	2 çocuk	12	10,8
	Toplam	111	% 100
Ekonomik Düzey	İyi	15	13,5
	Orta	82	73,9
	Düşük	14	12,6
	Toplam	111	% 100
Ev Mülkiyet Durumu	Kendime ait	23	20,7
	Kira	80	72,1
	Lojman	1	,9
	Diğler	7	6,3
	Toplam	111	% 100

Tablo 1. Devam. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyo-Demografik Özelliklerine İlişkin Tanımsal Değerler

Annenin Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	21	18,9
	Okur Yazar	16	14,4
	İlkokul Mezunu	36	32,4
	Ortaokul Mezunu	10	9,0
	Lise Mezunu	19	17,1
	Üniversite Mezunu	7	6,3
	Lisans Üstü Mezunu	2	1,8
	Toplam	111	%100
Annenin Çalışma Durumu	Çalışmıyor	71	64
	Emekli	24	21,6
	Memur	1	,9
	İşçi	4	3,6
	Serbest Meslek	2	1,8
	Diğer	3	2,7
	Cevap Vermeyenler	6	5,4
	Toplam	111	%100
Babanın Eğitim Durumu	Okur yazar değil	6	5,4
	Okur yazar	5	4,5
	İlkokul Mezunu	47	42,3
	Ortaokul Mezunu	18	16,2
	Lise Mezunu	19	17,1
	Üniversite Mezunu	12	10,8
	Lisans Üstü Mezunu	4	3,6
Babanın Mesleği	Memur	10	9,0
	İşçi	9	8,1
	Emekli	63	56,8
	Serbest Meslek	11	9,9
	Diğer	12	10,8
	Cevap vermeyen	6	5,4
	Toplam	111	%100

Araştırmaya katılan toplam 111 sosyal hizmet uzmanına ait tanıtıcı bulguları özet tablo olarak Tablo 1’de verilmiştir. Sosyal hizmet uzmanlarının %55,9 kadın, %43,2 erkek ve %,9 kuir olarak cinsiyetlerini tanımlamışlardır.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının yaş dağılımları incelendiğinde 24-30 yaş arasında %50,5 kişinin olduğu, 31-37 yaş arasında %26,1 kişi olduğu, 38-44 yaş aralığında %17,1 uzmanın yer aldığı ve son olarak 45 yaş ve üzeri araştırmaya katılan uzmanların %6,3 olduğu görülmektedir.

Sosyal hizmet uzmanlarının medeni durumlarının dağılımına bakıldığında % 60,4 bekâr, % 39,6’sının evli olduğu anlaşılmıştır.

Sosyal hizmet uzmanlarının öğrenim durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında % 75.7'sini lisans mezunu, %21.6'sının yüksek lisans mezunu ve doktora mezunu olan toplam uzmanların % 2.7'sini oluşturduğu belirlenmiştir.

Sosyal hizmet uzmanlarının en uzun süre yaşadıkları yer dağılımı incelendiğinde %6.3'ünün köyde, %12.6'sının ilçede, %34.2'sinin şehirde, %46.8'nin ise büyükşehirde yaşadıkları görülmektedir.

Sosyal hizmet uzmanlarının ekonomik durumlarını %13.5'i iyi olarak, %73.9 orta olarak, %12.6'sı ise düşük olarak belirtmişlerdir. Yine oturdukları evin mülkiyetinin %20.7 oranla kendilerine ait olduğu, %72.1'nin kira olduğu, %0.9 ile 1 kişinin ise lojmanda oturduğu belirlenmiş, diğer olarak cevap verenlerin yüzdesi 6.3 olarak bulunmuş iken diğer seçeneğini işaretleyen uzmanlar, ailelerine ait bir evde yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Sosyal hizmet uzmanlarının annelerine ait eğitim ve çalışma durumlarına ait bulgulara bakıldığında, annelerinin, okur yazar olmayanlarının oranı %18.9, okur yazar olanlar %14.4, ilkokul mezunu olanlar % 32.4, ortaokul mezunu olanlar %9, lise mezunu olanlar %17.1, üniversite mezunu %6.3 ve lisansüstü mezun oran sayısı ise %1.8 olarak belirlenmiştir. Yine annelerin çalışma durumlarına bakıldığında %71 'nin çalışmadığı, %24'ünün emekli olduğu, %0,9'unun memur, %3,6'sının işçi, %1,8'inin serbest meslek ile uğraştığı, % 2,7'sinin diğer seçeneğini işaretlediği ancak açıklamada bulunmadığı, yine % 5,4'ünün ise bu soruyu yanıtsız bıraktığı belirlenmiştir.

Çalışmada annelerin çalışmaya yönelik bulgularının karşılaştırılması ise çalışıyor, çalışmıyor ve emekli olarak gösterilmiş bu şekilde hesaplanarak karşılaştırma yapılmıştır. Karşılaştırma analizlerinde detaylı olarak görülecektir.

Sosyal hizmet uzmanlarının babalarına ait eğitim ve çalışma durumlarına ait bulgulara bakıldığında, babaların eğitim durumları, okur yazar olmayanların oranı %5.4, okur yazar olanlar % 4.5, ilkokul mezunu olanların yüzdesi, 42.3, ortaokul mezunu olanlar %16.2, lise mezunu %17.2, üniversite mezunu %10.8 ve lisansüstü mezun oranı sayısı ise %3.6 olarak belirlenmiştir. Yine babaların çalışma durumlarına bakıldığında %9' unun memur olduğu, %8.1'inin işçi, %56.8'inin emekli, %9.9'unun serbest meslekte çalıştığı, %10.8'inin ise diğer seçeneği yanıtını verdiği ve açıklama olarak babalarının vefat ettiği yanıtı verilmiştir.

Tablo 2. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Çalışma Süreleri ve Çalışma Alanlarına İlişkin Tanımsal Değerler

Özellikler		Sayı (n)	Yüzde (%)
Çalışma Süresi	1-11 ay	2	1,8
	1-5 yıl	52	46,8
	6-10 yıl	28	25,2
	11-15 yıl	11	9,9
	16-20 yıl	12	10,8
	21 yıl ve üzeri	6	5,4
Çalışma Alanları	Kadın Refahı Alanı	5	4,5
	Çocuk Ve Gençlik Refahı Alanı	25	22,5
	Yaşlı Refahı Alanı	7	6,3
	Engelli Refahı Alanı	7	6,3
	Tıbbi Ve Psikiyatrik Sosyal Hizmet	15	13,5
	Aileye Yönelik Hizmetler	18	16,2
	Adli Sosyal Hizmet	14	12,6
	Sivil Toplum Örgütlerinde Sosyal Hizmet	6	5,4
	Tüm Dezavantajlı Gruplar	12	10,8
	Diğer	2	1,8

Araştırmaya katılan toplam 111 sosyal hizmet uzmanının çalışma sürelerine ilişkin tanımsal değerler incelendiğinde % 1.8'inin 1-11 ay arasında bir çalışma süresinin olduğu, 1-5 yıl arasında çalışanların oranı % 46.8, 6-10 yıl arasında çalışanlar % 25.2, 11-15 yıl arasında çalışan uzman yüzdesinin 9.9 olduğu, 16-20 yıl arasında çalışanlar araştırmanın %10.8'ini oluşturduğu ve 21 yıl ve üzeri çalışanların oranı ise % 5.4 olarak belirlenmiştir. Yine sosyal hizmet uzmanlarının kurum ve kuruluş ve müracaatçı grubuna göre çalışma alanlarının bulgularının dağılımları incelendiğinde, kadın refahı alanında % 4.5, çocuk ve gençlik refahı alanında çalışanlar %22.5, yaşlı refahı alanında çalışanlar %6.3, engelli refahı alanında çalışanlar %6.3, tıbbi ve psikiyatrik sosyal hizmet alanında çalışanlar %13.5, aileye yönelik hizmetlerde çalışanlar %16.2, sivil toplum örgütlerinde çalışanlar % 5.4, tüm dezavantajlı gruplarla çalıştığını ifade edenlerin yüzdesi % 10.8 ve diğer çalışma alanları olarak % 1.8 olarak belirlenmiştir.

3.2.2 Sosyal Hizmet Uzmanlarının Toplumsal Cinsiyete, Mesleği Seçme Nedenlerine Ve Toplumsal Cinsiyet Hakkında Aldıkları Eğitimlere Yönelik Görüşleri

Araştırmaya katılan 111 sosyal hizmet uzmanının toplumsal cinsiyete ilişkin görüşleri, sosyal hizmet mesleğini seçme nedenleri, toplumsal cinsiyet içerikli bir ders alıp almama durumları ve ders alanların dersin içeriği ile ilgili görüşleri Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Algıları, Meslek Seçimleri ve Aldıkları Mesleki Eğitimlere İlişkin Tanımsal Özellikleri

Özellikler		Sayı (n)	Yüzde (%)
Toplumsal Cinsiyet Algısı	Ataerkil ve geleneksel biriyimdir ve bu düşüncelerim yaşamıma yön verir.	1	0,9
	Kadın ve erkeğin cinsiyet rollerini toplum belirler. Kişi buna uyum sağlamalıdır. Ben de uyum sağlıyorum.	1	0,9
	Geleneksel biriyimdir ancak bu mesleki uygulamalarımda kanaatimi etkilemez	20	18,0
	İşimde ve sosyal hayatımda da eşitlikçi biriyimdir.	88	79,3
Mesleği Seçme Nedeni	İlgilendiğim bir alan	50	45,0
	İnsanlara yardım etmeyi severim	23	20,7
	Tesadüfen girdim	27	24,3
	Sadece üniversite okumak amacıyla girdim, diploma benim için önemliydi.	1	0,9
	İş bulmak kolay	8	7,2
	Cinsiyetim için uygun bir meslek	2	1,8
Üniversitede Toplumsal Cinsiyet İçerikli Ders Alma Durumu	Evet	50	45,0
	Hayır	61	55,0
Toplumsal Cinsiyet İçerikli Dersin Değişim Yaratıp Yaratmadığını Düşünüyor Musunuz?	Evet	46	41,4
	Hayır	4	3,6
Toplumsal Cinsiyet İçerikli Dersin/Derslerin İçeriğini Nasıl Değerlendirirsiniz?	İçerik olarak beklentimi karşıladı	42	37,8
	İçerik olarak beklentimi karşılamadı	7	6,3
	Diğer	1	0,9
Toplumsal Cinsiyet İçerikli Dersin/Derslerin Sunuluş Tarzını Nasıl Değerlendirirsiniz?	Dersin hocasının tutumu, dersin içeriğine uygun değildi.	8	7,2
	Dersin hocasının tutumu dersin içeriğine uygundu.	42	37,8

Araştırmaya katılan 111 sosyal hizmet uzmanının toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin verdikleri cevaplara ilişkin veriler incelendiğinde yalnızca 1

(%0,9)'inin "Ataerkil ve geleneksel biriyimdir ve bu düşüncelerim yaşamıma yön verir" cevabını verdiği, 1 (%0,9)'inin "Kadın ve erkeğin cinsiyet rollerini toplum belirler, kişi buna uyum sağlamalıdır, ben de uyum sağlarım" cevabını verdiği, 20 (%18)'sinin "Geleneksel biriyimdir ancak bu mesleki uygulamalarımda kanaatimi etkilemez" cevabını verdiği, 88 (%79,3)'inin "İşimde ve sosyal hayatımda da eşitlikçi biriyimdir" cevabını verdiği gözlenmiştir.

Sosyal hizmet uzmanlarının 50 (%45)'si ilgilendiği bir alan olması sebebiyle bu mesleği tercih ettiğini ifade ederken, 23 (%20,7)'ü insanlara yardım etmek için, yalnızca 1 (0,9)'i üniversiteyi tamamlamış olmak ve diploma sahibi olmak için, 8 (%7,2)'i iş bulmak kolay olduğu için, 2 (%1,8)'si cinsiyetine uygun olduğu için bu mesleği seçtiğini ifade etmiştir. 27 (24,3)'si ise okumuş olduğu sosyal hizmet bölümüne tesadüfen girdiğini belirtmiştir.

Sosyal hizmet uzmanlarının 50 (%45)'si üniversite eğitimi sırasında toplumsal cinsiyet içerikli ders/dersler aldığını belirtirken, 61 (%55)'i üniversite eğitimi boyunca toplumsal cinsiyet içerikli bir ders almadığını ifade etmiştir.

Üniversite eğitimi sırasında toplumsal cinsiyet içerikli ders/dersler aldığını belirten 50 sosyal hizmet uzmanından 46 (%41,4)'sı dersin kendisine bu konu hakkında değişim yarattığını, 4 (%3,6)'ü ise dersin herhangi kendisinde bir değişim yaratmadığını belirtmiştir.

Üniversite eğitimi sırasında toplumsal cinsiyet içerikli ders/dersler aldığını belirten 50 sosyal hizmet uzmanından 42 (%37,8)'si derslerin içeriğinin beklentisini karşıladığını, 7 (%6,3)'si dersin içeriğinin beklentisini karşılamadığını ifade etmiştir.

Üniversite eğitimi sırasında toplumsal cinsiyet içerikli ders/dersler aldığını belirten 50 sosyal hizmet uzmanından 8 (%7,2)'i dersin hocasının tutumunun dersin içeriğine uygun olmadığını, 42 (%37,8)'si dersin hocasının tutumunun dersin içeriğine uygun olduğunu belirtmiştir.

3.2.3. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Çalıştıkları Yerlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlılık Hakkındaki Düşünceleri Ve Yine Çalıştıkları Alanlardaki Meslek Elemanlarının Ve Müracaatçıların Cinsiyetlerine İlişkin Düşünceleri

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının çalıştıkları yerlerde toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olarak çalışılıp çalışılmadığı ve müracaatçının ve sosyal hizmet uzmanının cinsiyetine ilişkin görüşleri Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Çalıştıkları Alanlardaki Meslek Elemanlarının Ve Müracaatçıların Cinsiyetlerine İlişkin Düşüncelerine Yönelik Vermiş Oldukları Cevaplarla İlgili Tanımsal Değerler

Özellikler		Sayı (n)	Yüzde (%)
Çalıştığınız kurum/kuruluştaki toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesine duyarlı olarak çalışıldığını düşünüyor musunuz?	Evet	41	36,9
	Hayır	34	30,6
	Zaman zaman	36	32,4
Sosyal hizmet uzmanının çalıştığı vakalarda uygulanacak hizmet müdahalesinde (birey, aile, grupla ve toplumla sosyal hizmette) müracaatçının cinsiyetinin önemli olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet	18	16,2
	Hayır	60	54,1
	Zaman zaman	33	29,7
Sosyal hizmet uzmanının çalıştığı müracaatçı grubu için meslek elemanının cinsiyeti önemli midir?	Evet	9	8,1
	Hayır	55	49,5
	Zaman zaman	47	42,3

Araştırmaya katılan 111 sosyal hizmet uzmanına sorulan “Çalıştığınız kurum/kuruluştaki toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesine duyarlı olarak çalışıldığını düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde 41 (%36,9)’inin evet cevabını verdiği, 34 (%30,6)’ünün hayır cevabını verdiği, 36 (%32,4)’ünün zaman zaman cevabını verdiği gözlemlenmiştir. Araştırmaya katılan 111 sosyal hizmet uzmanına sorulan “Sosyal hizmet uzmanının çalıştığı vakalarda uygulanacak hizmet müdahalesinde (birey, aile, grupla ve toplumla sosyal hizmette) müracaatçının cinsiyetinin önemli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde 18 (%16,2)’inin evet cevabını verdiği, 60 (%54,1)’inin hayır cevabını verdiği, 33 (%29,7)’ünün zaman zaman cevabını verdiği gözlemlenmiştir. Araştırmaya katılan 111 sosyal hizmet uzmanına sorulan “Sosyal hizmet uzmanının çalıştığı müracaatçı grubu için meslek elemanının cinsiyeti önemli midir?” sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde 9 (%8,1)’unun evet cevabını verdiği, 55 (%49,5)’inin hayır cevabını verdiği, 47 (%42,3)’ünün zaman zaman cevabını verdiği gözlemlenmiştir.

3.2.4. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Mesleki Uygulamalarındaki Kişisel Görüşlerine İlişkin Sorulara Vermiş Oldukları Cevaplar

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamalarındaki kişisel görüşlerine ilişkin sorulara vermiş oldukları cevaplarla ilgili tanımsal değerler Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Mesleki Uygulamalarındaki Kişisel Görüşlerine İlişkin Sorulara Vermiş Oldukları Cevaplarla İlgili Tanımsal Değerler

Özellikler		Sayı (n)	Yüzde (%)
Kadın müracaatçıların gereksinimleri erkek müracaatçıların gereksinimleriyle aynıdır.	Evet	23	20,7
	Hayır	87	78,4
Sadece heteroseksüel bireyler aile kurabilir.	Evet	22	19,8
	Hayır	89	80,2
Tek ebeveyn olarak evlat edinmek isteyen erkekler, çocuğa gerekli olan sevgi ve bakımı kadınlar kadar gösteremez.	Evet	23	20,7
	Hayır	88	79,3
Tek ebeveyn olarak sadece kadınlar evlat edinmelidir.	Evet	9	8,1
	Hayır	102	91,9
Tek ebeveyn olarak evlat edinmek isteyen erkekler, çocuğa gerekli olan sevgi ve bakımı kadınlar kadar gösteremez	Evet	21	18,9
	Hayır	89	80,2
Tek ebeveyn olarak sadece kadınlar evlat edinmelidir.	Evet	8	7,2
	Hayır	103	92,8
Biyolojik olarak çocuk sahibi olmak isteyen kadın evli olmalıdır.	Evet	16	14,4
	Hayır	94	84,7
Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, İnterseks 'ler (LGBTİ) evlat edinebilmelidir	Evet	70	63,1
	Hayır	40	36,0
Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, İnterseks 'ler (LGBTİ) koruyucu aile olabilmelidir.	Evet	75	67,6
	Hayır	35	31,5
Çocuklar farklı cinsel yönelimlerde (LGBTİ) olabilir.	Evet	91	82,0
	Hayır	19	17,1
Kuruluş bakımı altındaki çocukların oyuncak seçimi cinsiyetlerine göre yapılmalıdır.	Evet	26	23,4
	Hayır	85	76,6
Kuruluş bakımı altındaki çocukların kıyafetleri cinsiyetlerine uygun seçilmelidir.	Evet	53	47,7
	Hayır	58	52,3
Kuruluş bakımı altındaki erkek çocuklarının kuruluşa giriş saati kız çocuklarına göre esnek olabilir.	Evet	5	4,5
	Hayır	106	95,5
Kadın müracaatçıların ağırlıklı olduğu kuruluşlarda sadece kadınlar çalışmalıdır.	Evet	16	14,4
	Hayır	95	85,6
Huzurevlerinde kadın ve erkeklerin genel oturma salonları ayrı olmalıdır.	Evet	3	2,7
	Hayır	108	97,3
LGBTİ yaşlılar huzurevlerinde kalmalıdır.	Evet	95	85,6
	Hayır	15	13,5

Tablo 5. Devam. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Mesleki Deneyimleri Ve Sosyal Hizmet Uygulamalarındaki Kişisel Görüşlerine İlişkin Sorulara Vermiş Oldukları Cevaplarla İlgili Tanımsal Değerler

Özellikler		Sayı (n)	Yüzde (%)
Sosyal hizmet kuruluşlarında müracaatçıların temel bakımından (bakım elemanı, temizlik görevlisi gibi) kadın çalışanlar sorumlu olmalıdır, erkek çalışanlar daha çok yönetici pozisyonunda olmalıdır.	Evet	5	4,5
	Hayır	106	95,5
Erkek yaşlılar kadın yaşlılara oranla başkasının bakımına daha çok muhtaçtır bu sebeple de huzurevlerine müracaatçı kabulünde, erkek müracaatçılara öncelik tanınabilmelidir.	Evet	7	6,3
	Hayır	104	93,7
Çocuk destek merkezlerindeki bakım altında olan kız çocuklarının gruplarından sorumlu personel, tamamen sadece kadın çalışanlar olmalıdır.	Evet	21	18,9
	Hayır	90	81,1
Çocuk destek merkezlerindeki bakım altında olan erkek çocuklarının gruplarından sorumlu personel, tamamen sadece erkek çalışanlar olmalıdır.	Evet	10	9,0
	Hayır	100	90,1
Kadınlara yönelik sığınma evi açmak yerine, boşanmalarının önlenmesi için daha fazla çaba gösterilmelidir.	Evet	25	22,5
	Hayır	86	77,5
Sığınma evlerinde sadece biyolojik cinsiyeti kadın olanların kalması uygundur.	Evet	16	14,4
	Hayır	95	85,6
Boşanma davalarında, çocuğun velayet hakkı her zaman öncelikle kadında olmalıdır.	Evet	20	18,0
	Hayır	91	82,0
Aile bütünlüğünü her koşulda sağlamak ve boşanmaların önüne geçmek için çiftler “mutlaka” aile danışmanlığı almalıdır.	Evet	56	50,5
	Hayır	55	49,5
Evde bakım ücreti bağlanacak engellinin bakımını üstlenecek kişinin kadın olması gerekir, aksi halde engelli kişinin bakım merkezine alınması daha yararlıdır.	Evet	4	3,6
	Hayır	107	96,4
“Kadına yönelik şiddet “vakalarıyla çalışan sosyal hizmet uzmanı, psikolog, hekim, hemşire mutlaka kadın olmalıdır.	Evet	17	15,3
	Hayır	94	84,7
Sosyal hizmet uygulamalarında sadece kadınlar, kız çocukları ya da LGBTİ'lere hizmet veren yerlerde (Kadın ceza infaz kurumları, şiddet önleme merkezleri, kadın doğum bölümü vb.) çalışan sosyal hizmet uzmanlarına, toplumsal cinsiyet duyarlılığı konulu düzenli eğitim verilmesi yeterlidir.	Evet	35	31,5
	Hayır	76	68,5

Araştırmaya katılan 111 sosyal hizmet uzmanının “Kadın müracaatçıların gereksinimleri erkek müracaatçıların gereksinimleriyle aynıdır” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 23 (%20,7)’ünün evet cevabını verdiği, 87 (%78,4)’sinin hayır cevabını verdiği ve 1 kişinin ifade için cevap vermediği gözlemlenmiştir.

Katılımcıların “Sadece heteroseksüel bireyler aile kurabilir” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 22 (%19,8)’sinin evet cevabını verdiği, 89 (%80,2)’unun hayır cevabını verdiği görülmüştür.

Katılımcıların “Tek ebeveyn olarak koruyucu aile olmak isteyen erkekler, çocuğa gerekli olan sevgi ve bakımı kadınlar kadar gösteremez” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 23 (%20,7)’ü evet, 88 (%79,3)’i hayır cevabını vermiştir.

Katılımcıların “Tek ebeveyn olarak sadece kadınlar koruyucu aile olmalıdır” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 9 (%8,1)’unun evet cevabını verdiği, 102 (%91,9)’sinin hayır cevabını verdiği gözlemlenmiştir.

Katılımcıların “Tek ebeveyn olarak evlat edinmek isteyen erkekler, çocuğa gerekli olan sevgi ve bakımı kadınlar kadar gösteremez” ifadesine 21 (%18,9)’i evet, 89 (%80,2)’u hayır cevabını vermiş, 1 kişi ifadeye cevap vermemiştir.

Katılımcıların “Tek ebeveyn olarak sadece kadınlar evlat edinmelidir” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 8 (%7,2)’inin evet cevabını verdiği, 103 (%92,8)’ünün hayır cevabını verdiği gözlemlenmiştir.

Katılımcıların “Biyolojik olarak çocuk sahibi olmak isteyen kadın evli olmalıdır” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 16 (%14,4)’sı evet, 94 (%84,7)’ü hayır cevabını vermiştir. 1 kişi ifade için cevap vermemiştir.

Katılımcıların “Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, İnterseks 'ler (LGBTİ) evlat edinebilmelidir” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 70 (%63,1)’inin evet cevabını verdiği, 40 (%36)’ının hayır cevabını verdiği 1 kişinin ifade için cevap vermediği gözlemlenmiştir.

Katılımcıların “Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, İnterseks'ler (LGBTİ) koruyucu aile olabilmelidir.” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 75 (%67,6)’inin evet olmalıdır, 35 (%31,5)’inin hayır olmamalıdır dediği, 1 kişinin ifadeyi yanıtlamadığı görülmüştür.

Katılımcıların “Çocuklar farklı cinsel yönelimlerde (LGBTİ) olabilir” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 91 (%82)’inin evet cevabını verdiği, 19 (%17,1)’unun hayır cevabını verdiği 1 kişinin ifade için cevap vermediği gözlemlenmiştir.

Katılımcıların “Kuruluş bakımı altındaki çocukların oyuncak seçimi cinsiyetlerine göre yapılmalıdır” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 26

(%23,4)'sının evet cevabını verdiği, 85 (%76,6)'inin hayır cevabını verdiği bulgulanmıştır.

Katılımcıların “Kuruluş bakımı altındaki çocukların kıyafetleri cinsiyetlerine uygun seçilmelidir” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 53 (%47,7)'ü cinsiyetlerine uygun olmalı cevabını vermiş, 58 (%52,3)'i ise hayır uygun olamayabilir cevabını vermiştir.

Katılımcıların “Kuruluş bakımı altındaki erkek çocuklarının kuruluşu giriş saati kız çocuklarına göre esnek olabilir” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 5 (%4,5)'inin evet cevabını verdiği, 106 (%95,5)'sının hayır cevabını verdiği gözlemlenmiştir.

Katılımcıların “Kadın müracaatçıların ağırlıklı olduğu kuruluşlarda sadece kadınlar çalışmalıdır” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 16 (%14,4)'sının evet cevabını verdiği, 95 (%85,6)'inin hayır cevabını verdiği saptanmıştır.

Katılımcıların “Huzurevlerinde kadın ve erkeklerin genel oturma salonları ayrı olmalıdır” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 3 (%2,7)'ünün evet cevabını verdiği, 108 (%97,3)'inin hayır cevabını verdiği bulunmuştur.

Katılımcıların “LGBTİ yaşlılar huzurevlerinde kalmalıdır” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 95 (%85,6)'inin evet cevabını verdiği, 15 (%13,5)'inin hayır cevabını verdiği 1 kişinin ifade için cevap vermediği gözlemlenmiştir.

Katılımcıların “Sosyal hizmet kuruluşlarında müracaatçıların temel bakımından (bakım elemanı, temizlik görevlisi gibi) kadın çalışanlar sorumlu olmalıdır, erkek çalışanlar daha çok yönetici pozisyonunda olmalıdır” ifadesine 5 (%4,5)'i evet, 106 (%95,5)'sı hayır cevabını vermiştir.

Katılımcıların “Erkek yaşlılar kadın yaşlılara oranla başkasının bakımına daha çok muhtaçtır bu sebeple de huzurevlerine müracaatçı kabulünde, erkek müracaatçılara öncelik tanınabilmelidir” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 7 (%6,3)'sinin evet cevabını verdiği, 104 (%93,7)'ünün hayır cevabını verdiği gözlemlenmiştir.

Katılımcıların “Çocuk destek merkezlerindeki bakım altında olan kız çocuklarının gruplarından sorumlu personel, tamamen sadece kadın çalışanlar olmalıdır” ifadesine, 21 (%18,9)’inin evet 90 (%81,1)’inin hayır cevabını verdiği bulgulanmıştır.

Katılımcıların “Çocuk destek merkezlerindeki bakım altında olan erkek çocuklarının gruplarından sorumlu personel, tamamen sadece erkek çalışanlar olmalıdır” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 10 (%9)’unun evet 100 (%90,1)’ünün hayır cevabını verdiği 1 kişinin ifade için cevap vermediği görülmüştür.

Katılımcıların “Kadınlara yönelik sığınma evi açmak yerine, boşanmalarının önlenmesi için daha fazla çaba gösterilmelidir” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 25 (%22,5)’inin evet cevabını verdiği, 86 (%77,5)’sının hayır cevabını verdiği saptanmıştır.

Katılımcıların “Sığınma evlerinde sadece biyolojik cinsiyeti kadın olanların kalması uygundur” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 16 (%14,4)’sının evet, 95 (%85,6)’inin hayır dediği gözlemlenmiştir.

Katılımcıların “Boşanma davalarında, çocuğun velayet hakkı her zaman öncelikle kadında olmalıdır” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 20 (%18)’sinin evet cevabını verdiği, 91 (%82)’inin hayır cevabını verdiği sonucu bulunmuştur.

Katılımcıların “Aile bütünlüğünü her koşulda sağlamak ve boşanmaların önüne geçmek için çiftler “mutlaka” aile danışmanlığı almalıdır” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 56 (%50,5)’sı evet, 55 (%49,5)’i hayır cevabını vermiştir.

Katılımcıların “Evde bakım ücreti bağlanacak engellinin bakımını üstlenecek kişinin kadın olması gerekir, aksi halde engelli kişinin bakım merkezine alınması daha yararlıdır ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 4 (%3,6)’ünün evet cevabını verdiği, 107 (%96,4)’sinin hayır cevabını verdiği gözlemlenmiştir.

Katılımcıların “Kadına yönelik şiddet vakalarıyla çalışan sosyal hizmet uzmanı, psikolog, hekim, hemşire mutlaka kadın olmalıdır” ifadesinin cevapları

incelendiğinde 17 (%3,6)’sinin evet kadın olmalıdır dediği, 94 (%96,4)’ünün hayır cevabını verdiği saptanmıştır.

Katılımcıların “Sosyal hizmet uygulamalarında sadece kadınlar, kız çocukları ya da LGBTİ’lere hizmet veren yerlerde (Kadın ceza infaz kurumları, şiddet önleme merkezleri, kadın doğum bölümü vb.) çalışan sosyal hizmet uzmanlarına, toplumsal cinsiyet duyarlılığı konulu düzenli eğitim verilmesi yeterlidir” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 35 (%31,5)’i evet, 76 (%68,5)’sı hayır cevabını vermiştir.

3.2.5. Sosyal Hizmet Uzmanlarına Uygulanan TCRTÖ Puan Ortalamaları

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 190; en düşük puan ise, 38 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan en yüksek değer katılımcının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, en düşük değer ise katılımcının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Araştırmamızda sosyal hizmet uzmanlarına uygulanan TCRTÖ puanları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Sosyal Hizmet Uzmanlarına Uygulanan TCRTÖ Puanlarına İlişkin Veriler

Ölçek	N	Min.	Max.	Ort.	Ss
Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)	111	103,00	190,00	173,38	18,169

Araştırmamızda sosyal hizmet uzmanlarına uygulanan TCRTÖ puanları incelendiğinde katılımcıların ölçekten aldığı minimum puanın 103, maksimum puanın 190, ortalamasının ise 173,38 ($\pm 18,169$) olduğu bulunmuştur. Yani sosyal hizmet uzmanlarının eşitlikçi bir tutuma sahip oldukları sonucu saptanmıştır.

3.2.6. TCRTÖ Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

İstanbul ilinden 111 sosyal hizmet uzmanı ile gerçekleştirilen bu araştırmada verilerin toplanması için araştırmacı tarafından geliştirilen sosyal hizmet uzmanlarının sosyo-demografik özelliklerine, sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyete ilişkin görüşlerine, eğitim gördükleri bölümü seçme nedenlerine, üniversitede doğrudan toplumsal cinsiyet içerikli bir ders alma durumlarına, meslek elemanının ve müracaatçıların cinsiyetine ilişkin düşüncelerine ve sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamalarındaki kişisel görüşlerine ait cevaplar ile TCRTÖ puanlarının karşılaştırmalı analizleri yapılmıştır.

3.2.6.1. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumlarının Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan 111 sosyal hizmet uzmanının yaş, cinsiyet, medeni durum, öğrenim durumu, yaşadıkları yer, çocuk sahibi olma, ekonomik düzey, evin mülkiyet durumu, anne ve babanın eğitim durumu, anne ve babanın çalışma durumuna göre toplumsal cinsiyet rollerini tutumlarının değişip değişmediğini öğrenmek için söz konusu demografik değişkenlerin kategorileri arasında karşılaştırma analizleri yapılmıştır.

Katılımcıların cinsiyetlerine, öğrenim durumlarına ve medeni durumlarına göre TCRTÖ puan ortalamalarını karşılaştırmak için uygulanan Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Cinsiyetlerine, Öğrenim Durumlarına ve Medeni Durumlarına Göre Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
Cinsiyet	Kadın	62	177,70	11,94	1202,50	.085
	Erkek	48	167,56	22,92		
Öğrenim Durumu	Lisans Mezunu	84	173,33	19,06	960,00	.723
	Yüksek Lisans Mezunu	24	172,91	16,03		
Medeni Durum	Evli	44	172,61	16,56	1320,00	.353
	Bekar	67	173,89	19,25		

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre kadın ve erkek sosyal hizmet uzmanları arasında Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puan ortalamaları bakımından anlamlı bir farkın olmadığı bulgulanmıştır ($p>.05$). Lisans mezunu ve yüksek lisans mezunu katılımcılar arasında Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puan ortalamaları bakımından anlamlı bir farkın olmadığı bulgulanmıştır ($p>.05$). Aynı zamanda evli ve bekar sosyal hizmet uzmanları arasında da Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puan ortalamaları bakımından anlamlı bir farkın olmadığı bulgulanmıştır ($p>.05$).

Tablo 8. Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Yaşlarına, Yaşadıkları Yerlere, Çocuk Sahibi Olma Durumlarına, Ekonomik Düzeylerine, Ev Mülkiyet Durumlarına, Anne ve Babalarının Eğitim Durumlarına, Annelerinin Çalışma Durumlarına Göre Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	X ²	P
Yaş	24-30 yaş	56	175,26	14,41	1,614	.656
	31-37 yaş	29	172,44	23,80		
	38-44 yaş	19	169,73	20,26		
	45 yaş ve	7	172,14	13,82		
Yaşanılan Yer	Köy	7	170,85	31,46	0,737	.864
	İlçe	14	167,85	26,75		
	Şehir	38	173,34	18,17		
	Büyükşehir	52	175,25	12,67		
Çocuk	Çocuğum yok	82	174,00	18,76	1,779	.411
	1 çocuk	17	174,00	15,12		
	2 çocuk	12	168,33	18,53		
Ekonomik Düzey	İyi	15	169,46	16,26	2,184	.336
	Orta	82	173,42	19,33		
	Düşük	14	177,35	12,06		
Ev Mülkiyet Durumu	Kendime ait	23	168,95	16,29	4,207	.122
	Kira	80	174,90	18,43		
	Diğer	7	169,42	21,69		

Tablo 8. Devam. Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Yaşlarına, Yaşadıkları Yerlere, Çocuk Sahibi Olma Durumlarına, Ekonomik Düzeylerine, Ev Mülkiyet Durumlarına, Anne ve Babalarının Eğitim Durumlarına, Annelerinin Çalışma Durumlarına Göre Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	X ²	P
Annenin Eğitim Durumu	Okur Yazar Değil	21	171,0	17,87	3,758	.585
	Okur Yazar	16	168,6	22,50		
	İlkokul Mezunu	36	171,6	20,93		
	Ortaokul Mezunu	10	178,2	11,30		
	Lise Mezunu	19	178,6	13,26		
	Üniversite Mezunu	7	182,7	4,71		
Annenin Çalışma Durumu	Çalışmıyor	71	172,1	19,78	1.229	.541
	Emekli	25	177,4	14,10		
	Çalışıyor	9	174,6	15,44		
Babanın Eğitim Durumu	Okur yazar değil	6	176,1	14,93	2,023	.918
	Okur yazar	5	162,2	28,25		
	İlkokul Mezunu	47	172,6	20,13		
	Ortaokul Mezunu	18	171,9	19,26		
	Lise Mezunu	19	178,3	10,98		
	Üniversite Mezunu	12	175,9	15,16		
	Lisans Üstü Mezunu	4	167,5	17,48		

Kruskal Wallis Testi analizi sonuçlarına göre sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puan ortalamaları bakımından yaş grupları arasında anlamlı bir farkın olmadığı bulgulanmıştır ($p>.05$). Köy, ilçe, şehir ve büyükşehirde yaşayan sosyal hizmet uzmanları arasında Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puan ortalamaları bakımından anlamlı bir farkın olmadığı bulgulanmıştır ($p>.05$). Sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puanlarının çocuk sahibi olma durumlarına göre anlamlı bir şekilde değişmediği görülmüştür ($p>.05$). Ekonomik düzeyini iyi, orta ve düşük olarak nitelendiren katılımcılar arasında Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puan ortalamaları bakımından anlamlı bir farkın olmadığı bulgulanmıştır ($p>.05$). Sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puanlarının evin mülkiyet durumlarına göre anlamlı bir şekilde değişmediği görülmüştür ($p>.05$). Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puanlarının anne-babalarının eğitim durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı

bulgulanmıştır ($p>.05$). Anneleri çalışan, emekli olan veya anneleri çalışmayan sosyal hizmet uzmanları arasında Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puan ortalamaları bakımından yaş grupları arasında anlamlı bir farkın olmadığı bulgulanmıştır ($p>.05$).

Annelerin ve babanın eğitim durumları ve çalışma durumları toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen faktörler arasında yer almakla birlikte, yapılan araştırmalarda özellikle annesi çalışanların çoğunlukla daha eşitlikçi bir bakış açısına sahip oldukları belirlenmiş, bu sonuçlar bizim çalışmamızla bir benzerlik göstermemiştir. Örneğin Atış'ın (2010) öğrenciler ile yaptığı çalışmada anneleri çalışmayan birinci sınıf öğrencilerinin TCRTÖ puan ortalamaları (147.63), anneleri çalışan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamalarından (154.09) düşük olduğu saptanmıştır.

Zeyneloğlu'nun (2008) hemşirelik öğrencileri ile yaptığı doktora çalışmasında il merkezinde (102.95) ve ilçede (102.49) doğan öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamalarının, köyde doğan öğrencilere (101.27) göre yüksek olduğu belirlenmiştir. Bizim çalışmamızda ise en uzun süre yaşanan yere göre (köy, ilçe, şehir ve büyükşehir) sosyal hizmet uzmanları arasında Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puan ortalamaları bakımından anlamlı bir farkın olmadığı bulgulanmıştır ($p>.05$).

3.2.6.2. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Toplumsal Cinsiyete İlişkin Görüşlerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumlarının Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan 111 sosyal hizmet uzmanının toplumsal cinsiyete ilişkin görüşlerine göre toplumsal cinsiyet rollerini tutumlarının değişip değişmediğini öğrenmek için katılımcıların kendilerini tanımladıkları toplumsal cinsiyet algısı kategorileri arasında karşılaştırma analizleri yapılmıştır.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet algılarına göre TCRTÖ puan ortalamalarını karşılaştırmak için uygulanan Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Toplumsal Cinsiyet Algılarına Göre Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
Toplumsal Cinsiyet Algısı	Geleneksel biriyimdir ancak bu mesleki uygulamalarımda kanaatimi etkilemez	20	155,50	22,00	307,50	.000*
	İşimde ve sosyal hayatımda da eşitlikçi biriyimdir.	88	177,98	12,51		

*p<.001

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre kendisini geleneksel biri olarak tanımlayan ve bu durumun mesleki uygulamalardaki kanaatini etkilemediğini belirten sosyal hizmet uzmanları ile işinde ve sosyal hayatında kendisini eşitlikçi olarak tanımlayan sosyal hizmet uzmanları arasında Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puan ortalamaları bakımından yüksek düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap}=307,50$, $p<.001$).

Kendilerini geleneksel biri olarak tanımlayan sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamaları incelendiğinde katılımcıların toplam puan ortalamalarına (173,38) oranla düşük bir ortalamaya sahip olduğu ve kendilerini eşitlikçi olarak tanımlayan sosyal hizmet uzmanlarına oranla ölçek puan ortalamalarının anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür. Kendilerini eşitlikçi olarak tanımlayan sosyal hizmet uzmanlarının Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puanlarının 177,98 ($\pm 12,51$) katılımcıların genel ortalamasına (173,38) oranla da yüksek olduğu gözlenmektedir.

Burada kendisini geleneksel biriyimdir ancak bu mesleki kanaatlerimi etkilemez diyenlerin toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçek puanlarının düşük çıkması sosyal hizmet uzmanlarının kendi geleneksel değerlerinin farkında oldukları, buna göre cevap verdikleri düşünülmektedir. Bilgi beceri ve değer temelinde bir meslek olan sosyal hizmetin uygulayıcılarından olan sosyal hizmet uzmanları mesleğin kendi değerlerine, etik kodlarına uygun olarak uygulama planlarını yapmaları gerekmektedir. Kendi değerleri ile müracaatçısının değerlerini ayrı tutarak müdahalelerinde bulunması önemlidir.

Yani Levy'nin bahsettiği şekliyle (akt :Acar, 2018, s.53) “sosyal hizmet uzmanının görevi ayrıca planlanan değişim doğrultusunda kendi değer yönelimini kristalize etmesini içerir. Mesleki yaşantıdaki bazı ikilemleri, kendi değerleri ve müracaatçının değerleri arasındaki uyum ve uyuşmazlıkla bağdaşabilir. Uzmanın kararı büyük ölçüde, uygulamada tarafınca yöneltildiği değerlere ve bu değerlerin, müracaatçısının, uygulamanın amacı olan bireysel ya da toplumsal değişmeye ne yanıt vereceğini söyleyen değerlere bağlıdır”

3.2.6.3. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Eğitim Gördükleri Bölümü Seçme Nedenlerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumlarının Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan 111 sosyal hizmet uzmanının eğitim gördükleri bölümü seçme nedenlerine göre toplumsal cinsiyet rollerini tutumlarının değişip değişmediğini öğrenmek için katılımcıların bölüm seçme nedenleri kategorileri arasında karşılaştırma analizi yapılmıştır. Katılımcıların eğitim gördükleri bölümü seçme nedenlerine göre TCRTÖ puan ortalamalarını karşılaştırmak için uygulanan Kruskal Wallis Testi analizi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Bölümü Seçme Nedenlerine Göre Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	X ²	P
Bölümü Seçme Nedenleri	İlgilendiğim bir alan	50	177,98	13,15	4,278	.233
	İnsanlara yardım etmeyi severim	23	169,13	24,54		
	Tesadüfen girdim	27	170,59	18,62		
	İş bulmak kolay	8	168,75	21,37		

Kruskal Wallis Testi analizi sonuçlarına göre ilgilendiği bir alan olduğu için sosyal hizmet bölümünü seçen, insanlara yardım etmeyi sevdiği için sosyal hizmet bölümünü seçen, iş bulmak kolay olduğu için sosyal hizmet bölümünü seçen ve sosyal hizmet bölümüne tesadüfen giren sosyal hizmet uzmanları arasında Toplumsal

Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puan ortalamaları bakımından anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur ($p > .05$).

Akgün ve diğerlerinin (2014), Sosyal Hizmet İmajı: Öğrencilerin Çalışma Ortamlarına ve Mesleki Pozisyonlarına Yönelik İlgileri üzerine 451 öğrenci ile yaptıkları çalışmada, bu bölümü, %41'i tavsiye üzerine tercih ettiklerini, bilinçli isteyerek girenlerin oranının %15.7 olduğu bulunmuştur. Ancak literatürde bölümü seçmenin toplumsal cinsiyet tutumlarını etkilemesine yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır.

3.2.6.4. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Üniversitede Doğrudan Toplumsal Cinsiyet İçerikli Bir Ders Alma Durumlarına Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumlarının Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan 111 sosyal hizmet uzmanının üniversitede doğrudan toplumsal cinsiyet içerikli bir ders alma durumlarına göre toplumsal cinsiyet rollerini tutumlarının değişip değişmediğini öğrenmek için toplumsal içerikli ders alıp almama durumu kategorileri arasında karşılaştırma analizi yapılmıştır.

Katılımcıların toplumsal cinsiyet içerikli bir ders alma durumlarına göre TCRTÖ puan ortalamalarını karşılaştırmak için uygulanan Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Toplumsal Cinsiyet İçerikli Bir Ders Alma Durumlarına Göre Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
Üniversitede doğrudan toplumsal cinsiyet içerikli herhangi bir ders aldınız mı?	Evet	50	178,78	11,76	1119,00	.016*
	Hayır	61	168,96	21,16		

* $p < .05$

Üniversitede doğrudan toplumsal cinsiyet içerikli bir ders aldığını ifade eden sosyal hizmet uzmanları ile üniversitede toplumsal cinsiyet içerikli bir ders almadığını ifade eden sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından düşük düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulunmuştur ($U_{hesap} = 1119,00$, $p < .05$). Toplumsal cinsiyet içerikli ders aldığını ifade eden katılımcıların TCRTÖ puan ortalamalarının toplumsal cinsiyet içerikli ders almayan katılımcılara oranla anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Özcan'ın (2012) Toplumsal Cinsiyet Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumlarına Etkisi adlı çalışmasında, toplumsal cinsiyet tutumları hakkında verilen eğitimin öğrencilerin toplumsal cinsiyet tutumlarında geleneksel tutumdan eşitlikçi tutuma doğru olumlu olarak değişim gösterdiği bulunmuştur. Bu çalışmada toplumsal cinsiyet içerikli ders almış olmanın eşitlikçi bir tutuma sahip olmada etkili olduğu gözlenmiştir.

Çetişli ve diğerlerinin (2017) Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dersi Alan ve Almayan Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarına yönelik yaptığı çalışmada, eğitim almadan önce öğrencilerin TCRTÖ puan ortalamaları, eğitimi aldıktan sonra ikinci izlemdeki TCRTÖ puan ortalamalarına göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Her iki çalışmada da çalışmamıza benzer sonuç ortaya konulmuştur.

3.2.6.5. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Meslek Elemanının ve Müracaatçıların Cinsiyetine İlişkin Düşüncelerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Tutumlarının Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan 111 sosyal hizmet uzmanının meslek elemanının ve müracaatçıların cinsiyetine ilişkin düşüncelerine göre toplumsal cinsiyet rollerinin tutumlarının değişip değişmediğini öğrenmek için “Çalıştığınız kurum/kuruluşta toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesine duyarlı olarak çalışıldığını düşünüyor musunuz?” “Sosyal hizmet uzmanının çalıştığı vakalarda uygulanacak hizmet müdahalesinde (birey, aile, grupla ve toplumla sosyal hizmette) müracaatçının cinsiyetinin önemli olduğunu düşünüyor musunuz?” ve “Sosyal hizmet uzmanının çalıştığı müracaatçı grubu için meslek elemanının cinsiyeti önemli midir?” sorularına evet veya hayır cevaplarını veren katılımcılar arasında karşılaştırma analizi yapılmıştır.

Katılımcıların sorulara verdikleri cevaplara göre TCRTÖ puan ortalamalarını karşılaştırmak için uygulanan Kruskal Wallis Testi analizi sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Meslek Elemanının ve Müracaatçıların Cinsiyetine İlişkin Düşüncelerine Göre Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	X ²	p
Çalıştığınız kurum/kuruluşta toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesine duyarlı olarak çalışıldığını düşünüyor musunuz?	Evet	41	175,58	13,35	2,290	.318
	Hayır	34	175,88	18,36		
	Zaman zaman	36	168,52	21,89		
Sosyal hizmet uzmanının çalıştığı vakalarda uygulanacak hizmet müdahalesinde (birey, aile, grupla ve toplumla sosyal hizmette) müracaatçının cinsiyetinin önemli olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet	18	171,66	23,97	1,584	.453
	Hayır	60	174,80	16,37		
	Zaman zaman	33	171,75	18,07		
	Zaman zaman	33	171,75	18,07		
Sosyal hizmet uzmanının çalıştığı müracaatçı grubu için meslek elemanının cinsiyeti önemli midir?	Evet	9	167,77	30,71	0,937	.626
	Hayır	55	176,30	13,27		
	Zaman zaman	47	171,04	19,91		

Kruskal Wallis Testi analizi sonuçlarına göre çalıştığı kurum/kuruluşta toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesine göre çalışıldığını düşünen, düşünmeyen ve zaman zaman düşünen sosyal hizmet uzmanları arasında Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği puan ortalamaları bakımından anlamlı bir farkın olmadığı bulgulanmıştır ($p>.05$).

Sosyal hizmet uzmanının çalıştığı vakalarda müracaatçının cinsiyetinin önemli olduğunu düşünen, düşünmeyen ve zaman zaman düşünen sosyal hizmet uzmanları arasında Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği puan ortalamaları bakımından anlamlı bir farkın olmadığı bulgulanmıştır ($p>.05$).

Sosyal hizmet uzmanının cinsiyetinin çalıştığı müracaatçı için önemli olduğunu düşünen, düşünmeyen ve zaman zaman düşünen sosyal hizmet uzmanları arasında Toplumsal Cinsiyet Roller Tutum Ölçeği puan ortalamaları bakımından anlamlı bir farkın olmadığı bulgulanmıştır ($p>.05$).

Çalıştığı kurum/kuruluşta toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesine duyarlı olarak çalışıldığını düşünen, düşünmeyen ve zaman zaman düşünen sosyal hizmet uzmanlarının, frekanslarının (sayı) birbirlerine yaklaşık olduğu görülmüş, sosyal

hizmet uzmanlarının çalıştıkları kurumlarda toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesine duyarlı olarak çalışılmadığını ifade edenlerin sayısının da neredeyse yarı yarıya bir fark olduğu görülmüştür.

3.2.6.6. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Mesleki Uygulamalarındaki Kişisel Görüşlerine Göre Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Tutumlarının Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan 111 sosyal hizmet uzmanının mesleki uygulamalarındaki kişisel görüşlerine ilişkin sorulara vermiş oldukları cevaplara göre toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının değişip değişmediğini öğrenmek için sorulara evet veya hayır diyen katılımcılar arasında karşılaştırma analizi yapılmıştır.

Katılımcıların mesleki uygulamalarındaki kişisel görüşlerine göre Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Tutum Ölçeği puan ortalamalarını karşılaştırmak için uygulanan Mann Whitney U Testi analizi uygulanmıştır.

“Kadın müracaatçıların gereksinimleri erkek müracaatçıların gereksinimleriyle aynıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan karşılaştırmalarına ilişkin Mann Whitney U Testi analizine yönelik veriler Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13. “Kadın Müracaatçıların Gereksinimleri Erkek Müracaatçıların Gereksinimleriyle Aynıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
“Kadın müracaatçıların gereksinimleri erkek müracaatçıların gereksinimleriyle aynıdır”	Evet	23	175,47	16,41	918,00	.544
	Hayır	87	173,24	18,37		

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Kadın müracaatçıların gereksinimleri erkek müracaatçıların gereksinimleriyle aynıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından anlamlı bir farkın olmadığı bulgulanmıştır ($p>.05$).

Sosyal hizmet uzmanlarının “Kadın müracaatçıların gereksinimlerinin erkek müracaatçıların gereksinimleriyle aynıdır” frekansları değerlendirildiğinde kadın ya da erkeğin aynı gereksinimlerde olmadıklarını, farklılıkların farkında oldukları ve

müracaatçı kesimine ihtiyaç dâhilinde tespitlerinin yapılarak hareket edildiği düşünülmektedir.

“Sadece heteroseksüel bireyler aile kurabilir.” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan karşılaştırmalarına ilişkin Mann Whitney U Testi analizine yönelik veriler Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. “Sadece heteroseksüel bireyler aile kurabilir” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
“Sadece heteroseksüel bireyler aile kurabilir.”	Evet	22	156,63	25,39	463,50	.000*
	Hayır	89	177,52	13,08		

*p<.001

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Sadece heteroseksüel bireyler aile kurabilir” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından yüksek düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 463,50$, $p < .001$). Sadece heteroseksüel bireyler aile kurabilir ifadesine evet diyen sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının farklı cinsel yönelimlerde olan bireylerin de aile kurabileceğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

Heteroseksüel kavramı bir bireyin hem cinsel, hem duygusal olarak karşı cinsiyetten bir kişiye yönelmiş olduğu tanımıyla, ifade de belirtildiği üzere sadece heteroseksüellerin aile kurmasının uygun olduğunu ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının, farklı cinsel yönelimlerde olan kişilerin aile kurmasına olumlu bakmamaları; toplumun bize sunmuş olduğu aile kavramının en basit tanımı ile toplumun anne (kadın), baba (erkek) çocuktan oluşan yapı taşıdır düşüncesinin hala güncelliğini koruduğunu düşündürmektedir. Bu noktada her cinsiyetten ve cinsel yönelimden olan birey, toplumsal cinsiyet eşitliği kavramıyla ilişkilidir.

“Tek ebeveyn olarak koruyucu aile olmak isteyen erkekler, çocuğa gerekli olan sevgi ve bakımı kadınlar kadar gösteremez” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan karşılaştırmalarına ilişkin Mann Whitney U Testi analizine yönelik veriler Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15. “Tek ebeveyn olarak koruyucu aile olmak ve evlat edinmek isteyen erkekler, çocuğa gerekli olan sevgi ve bakımı kadınlar kadar gösteremez ve sadece kadınlar koruyucu aile olmalı ya da evlat edinmelidir” İfadelerine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
“Tek ebeveyn olarak koruyucu aile olmak isteyen erkekler, çocuğa gerekli olan sevgi ve bakımı kadınlar kadar gösteremez”	Evet	23	154,34	25,84	422,50	.000**
	Hayır	88	178,36	11,29		
“Tek ebeveyn olarak sadece kadınlar koruyucu aile olmalıdır”	Evet	9	144,11	31,27	171,00	.002*
	Hayır	102	175,97	14,10		
“Tek ebeveyn olarak evlat edinmek isteyen erkekler, çocuğa gerekli olan sevgi ve bakımı kadınlar kadar gösteremez”	Evet	21	156,85	27,24	509,00	.001*
	Hayır	89	177,71	11,96		
“Tek ebeveyn olarak sadece kadınlar evlat edinmelidir”	Evet	8	145,87	32,94	175,00	.007*
	Hayır	103	175,52	14,75		

*p<.01 **p<.001

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Tek ebeveyn olarak koruyucu aile olmak isteyen erkekler, çocuğa gerekli olan sevgi ve bakımı kadınlar kadar gösteremez” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından yüksek düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 422,50$, $p < .001$). Tek ebeveyn olarak koruyucu aile olmak isteyen erkeklerin kadınlar kadar sevgi ve bakım gösteremez ifadesine evet diyen sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının erkeklerin de tek ebeveyn olarak koruyucu aile olmaları durumunda yeterli sevgi ve bakımı gösterebileceğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Tek ebeveyn olarak sadece kadınlar koruyucu aile olmalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından orta düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{\text{hesap}} = 171,00$, $p < .01$). Tek ebeveyn olarak sadece kadınlar koruyucu aile olmadır ifadesine evet diyen sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının erkeklerin de tek ebeveyn olarak koruyucu aile olabileceğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Tek ebeveyn olarak evlat edinmek isteyen erkekler, çocuğa gerekli olan sevgi ve bakımı kadınlar kadar gösteremez” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından orta düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{\text{hesap}} = 509,00$, $p < .01$). Tek ebeveyn olarak evlat edinmek isteyen erkeklerin kadınlar kadar sevgi ve bakım gösteremez ifadesine evet diyen hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının erkeklerin de tek ebeveyn olarak evlat edinmeleri durumunda yeterli sevgi ve bakımı gösterebileceğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Tek ebeveyn olarak sadece kadınlar evlat edinmelidir” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından orta düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{\text{hesap}} = 175,00$, $p < .01$). Tek ebeveyn olarak sadece kadınların evlat edinebileceğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının erkeklerin de tek ebeveyn olarak evlat edinebileceğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

Tüm ifadelere genel olarak baktığımızda tek ebeveyn olarak sadece erkeklerin de koruyucu aile olabileceğini ya da evlat edinebileceğini destekleyen sosyal hizmet uzmanlarının sayıca fazla oluşu, sosyal hizmet uzmanlarının kadının da, erkeğin de aynı ölçüde ebeveyn olabileceğini destekler düşüncelerinin olduğu, bunun sonucu olarak da sosyal hizmet uzmanlarının cinsiyet eşitliğine duyarlılıklarının olduğu düşünülmektedir. Erkeğin koruyucu aile olursa ebeveyn olarak kadın kadar sevgi ve bakımı gösteremeyeceğini düşünenlerin, araştırmanın %20.7 ‘sini ve yine erkeğin evlat edinmesi durumunda kadın kadar sevgi ve bakımı gösteremeyeceğini düşünenlerin araştırmanın %18.9 ‘unu oluşturduğu bilindiğine göre, aslında yine

kadının annelik rolünün burada önemli olduğu ve çocuk bakım rolünde kadının birincil olarak görüldüğü, anneliğin kutsallığının sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algılarında var olduğu düşünülmektedir.

“Biyolojik olarak çocuk sahibi olmak isteyen kadın evli olmalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan karşılaştırmalarına ilişkin Mann Whitney U Testi analizine yönelik veriler Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16 “Biyolojik olarak çocuk sahibi olmak isteyen kadın evli olmalıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
“Biyolojik olarak çocuk sahibi olmak isteyen kadın evli olmalıdır”	Evet	16	147,25	24,63	203,50	.000*
	Hayır	94	178,24	11,63		

*p<.001

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Biyolojik olarak çocuk sahibi olmak isteyen kadın evli olmalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından yüksek düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 203,50$, $p < .001$). Biyolojik olarak çocuk sahibi olmak isteyen kadının evli olması gerektiğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının, biyolojik olarak çocuk sahibi olmak isteyen kadının evli olmasının gerekli olmadığını ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

Bekâret kavramının toplumdan topluma değişiklik gösterdiği, özellikle geleneksel toplumlarda kadının bakire olmasının onun “namus” adı altında denetimde tutulması gerektiği düşünceleri yaygın iken, erkeğin bakir olmasının bir eksiklik olduğu düşünülmektedir. Kadının da özellikle bekâret kontrolü ya da namus cinayeti ile sonuçlanan şiddetin mağduru haline gelmesi, toplumsal cinsiyet bağlamında kadının toplumdaki yerini bakireliği ile konumlandırmaktadır. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarından biyolojik olarak çocuk sahibi olmak isteyen kadının evli olmasına gerek olmadığına olumlu bakanların sayıca fazla

olduğu görülmüştür. Bu konuda sosyal hizmet uzmanlarının eşitlikçi bir bakış açısına sahip oldukları söylenebilir.

“Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, İnterseks 'ler (LGBTİ) koruyucu aile olabilmelidir ya da evlat edinebilmelidir.” evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan karşılaştırmalarına ilişkin Mann Whitney U Testi analizine yönelik veriler Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. “Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, İnterseks 'ler (LGBTİ) koruyucu aile olabilmelidir ya da evlat edinebilmelidir.” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
“Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, İnterseks 'ler (LGBTİ) evlat edinebilmelidir.”	Evet	70	179,91	10,66	672,50	.000**
	Hayır	40	162,85	22,52		
“Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, İnterseks 'ler (LGBTİ) koruyucu aile olabilmelidir”	Evet	75	177,84	13,91	796,00	.001*
	Hayır	35	164,85	22,16		

*p<.01 **p<.001

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, İnterseks 'ler (LGBTİ) evlat edinebilmelidir” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından yüksek düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 672,50$, $p < .001$). Lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel, intersekslerin (LGBTİ) evlat edinebilmelidir ifadesine evet diyen sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel, intersekslerin (LGBTİ) evlat edinebilmelidir ifadesine hayır diyen sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, İnterseks 'ler (LGBTİ) koruyucu aile olabilmelidir” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından orta düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 796,00$,

p<.01). Lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel, intersekslerin (LGBTİ) koruyucu aile olabileceklerini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel, intersekslerin (LGBTİ) koruyucu aile olamaması gerektiğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının %36'sı LGBTİ'lerin evlat edinmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Yine araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının %31.5'inin LGBTİ'lerin koruyucu aile olmaması gerektiğini belirtmiştir. Araştırmanın yadsınamaz bir oranı LGBTİ'lerin bu haklardan faydalanmasını istemediği sonucu çıkmıştır.

2010-2014 yılları arasında yapılan ve yaklaşık olarak 100 ülkenin katılım gösterdiği dünya değerler araştırmasında, bir ülkenin değer yargıları, inançları ve öteki olarak nitelendirdikleri kişi ya da sosyal gruplara yönelik yaklaşımlarında, Türkiyede insanların istemedikleri komşu tipleri sıralandığında, %85.4 'ünün eşcinsel komşu istemedikleri ve yine %65,4'ünün evli olmayıp beraber yaşayan çiftleri komşu olarak istemedikleri sonucu çıkmıştır (<http://politikaakademisi.org/>, Erişim Tarihi:29.04.2018). Ayrımcılık karşıtı sosyal hizmetin temel olarak değinilen özelliklerinin yanı sıra yaşlı, engelli, kadın, erkek, çocuk, LGBTİ, kronik hastalığa sahip vb. kişiler ile mikro, mezzo ve makro düzeyinde çalışan sosyal hizmet uzmanlarının bu grupların gereksinimlerini karşılamaları ve güçlendirmeleri için ayrımcılık karşıtı bir uygulama yapmaları çok önemlidir (Cankurtaran ve Beydili, 2016).

Literatür taramalarında LGBTİ'lerin ebeveyn olmaları ile ilgili meslek elemanlarının düşüncelerini içeren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla beraber dünyanın farklı ülkelerinde LGBT bireylerin evlat edinmesi yasal hale getirilmiştir. Andorra 2014, Belçika 2006, Kanada 1999, Danimarka 2010, İspanya 2005, Lüksemburg 2015, İzlanda 2006, İsrail 2008, Norveç 2009, Arjantin 2010, Malta 2014, Hollanda 2001, Güney Afrika 2002, İsveç 2003, Uruguay 2009, Finlandiya 2017, Fransa 2013, Brezilya 2010, İrlanda 2015, Yeni Zelanda 2013 yılında evlilikleri yasal hale getirmiştir. Eyaletlerinde yasal olan ülkeler arasında, A.B.D ve Birleşik Krallıklar yer almaktadır (https://ipfs.io/ipns/tr.wikipedia-on-ipfs.org/wiki/LGBT'lerin_evlat_edinmesi.html, Erişim Tarihi 15.04.2018).

Araştırmada her ne kadar sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet rollerine duyarlı ve eşitlikçi bir sonucu görssek de aslında toplumsal cinsiyet eşitliğinin de kendi içinde her alanda eşitliği var edemediği düşünülmektedir. Sosyal hizmet uzmanlarının LGBTİ ‘lerin çocuk sahibi olmalarını istememe nedenlerine yönelik olarak sosyal hizmet uzmanları ile ayrı bir araştırmanın da yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

“Çocuklar farklı cinsel yönelimlerde (LGBTİ) olabilir” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan karşılaştırmalarına ilişkin Mann Whitney U Testi analizine yönelik veriler Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. “Çocuklar farklı cinsel yönelimlerde (LGBTİ) olabilir, kuruluş bakımı altındaki çocukların oyuncak ve kıyafet seçimleri cinsiyetlerine uygun olmalıdır” İfadelerine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
“Çocuklar farklı cinsel yönelimlerde (LGBTİ) olabilir”	Evet	91	176,84	13,73	485,50	.003*
	Hayır	19	158,84	26,61		
“Kuruluş bakımı altındaki çocukların oyuncak seçimi cinsiyetlerine göre yapılmalıdır”	Evet	26	155,46	24,85	479,50	.000**
	Hayır	85	178,87	10,88		
“Kuruluş bakımı altındaki çocukların kıyafetleri cinsiyetlerine uygun seçilmelidir”	Evet	26	155,46	24,85	567,00	.000**
	Hayır	85	178,87	10,88		

*p<.01 **p<.001

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Çocuklar farklı cinsel yönelimlerde (LGBTİ) olabilir” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından orta düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 485,50$, $p < .01$). Çocukların farklı cinsel yönelimlerde (LGBTİ) olabileceğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının çocukların farklı cinsel yönelimlerde (LGBTİ) olamayacağını

ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

“Kuruluş bakımı altındaki çocukların oyuncak seçimi cinsiyetlerine göre yapılmalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından yüksek düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 479,50$, $p < .001$). Kuruluş bakımı altındaki çocukların oyuncak seçimi cinsiyetlerine göre yapılması gerektiğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının kuruluş bakımı altındaki çocukların oyuncak seçiminin cinsiyetlerine göre yapılması gerekmediğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

“Kuruluş bakımı altındaki çocukların kıyafetleri cinsiyetlerine uygun seçilmelidir” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından yüksek düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 567,00$, $p < .001$). Kuruluş bakımı altındaki çocukların kıyafetlerinin cinsiyetlerine uygun seçilmesi gerektiğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının kuruluş bakımı altındaki çocukların kıyafetlerinin cinsiyetlerine uygun seçilmesinin gerekmediğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

Korunma ihtiyacı içerisinde olan çocukların süreli olarak kurum bakımında kalması çocuğun biyo-psiko-sosyal olarak gelişimini etkilemektedir. Bu noktada çocukların toplu yaşamda oldukları dönemde hem bakım verenlerin, hem de çocuğun biyo-psiko-sosyal gelişiminden sorumlu olan meslek elemanlarının da çocuğun haklarının olduğu bilgisi ile gerekli şekillerde onu desteklemek ile yükümlüdür. Bu kapsamda sosyal hizmet uzmanlarınca çocuğun farklı cinsel yönelimlerde olmasının kabul edilmesi ve çocuğun var olan akran zorbalıklarında korunması önemlidir. Yine çocuğun kuruluş bakımında iken gereksinimlerinin farkında olarak müdahale planlarını oluşturması çocuğun yüksek yararı için gereklidir. Çocuğun cinsiyetine göre kıyafet ve oyuncak seçimleri ise toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen etmenler arasında sıralandığında aslında çocuğun seçimlerine saygı duymanın öneminin ortaya çıkmaktadır. Bir kız çocuğunun oyuncak bir araba ile oynaması ne kadar normal karşılanıyor ise erkek çocuğunun bir oyuncak bebek ile oynaması normal karşılanmalıdır. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının da bu noktada

toplumsal cinsiyet bağlamında eşitlikçi oldukları çocuk haklarına duyarlı oldukları söylenebilir.

“Kadın müracaatçıların ağırlıklı olduğu kuruluşlarda sadece kadınlar çalışmalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan karşılaştırmalarına ilişkin Mann Whitney U Testi analizine yönelik veriler Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. “Kadın müracaatçıların ağırlıklı olduğu kuruluşlarda sadece kadınlar çalışmalıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
“Kadın müracaatçıların ağırlıklı olduğu kuruluşlarda sadece kadınlar çalışmalıdır”	Evet	16	154,31	29,95	427,00	.005*
	Hayır	95	176,60	13,06		

*p<.01

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Kadın müracaatçıların ağırlıklı olduğu kuruluşlarda sadece kadınlar çalışmalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından orta düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 427,00$, $p < .01$). Kadın müracaatçıların ağırlıklı olduğu kuruluşlarda sadece kadınların çalışması gerektiğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının kadın müracaatçıların ağırlıklı olduğu kuruluşlarda erkeklerin de çalışabileceğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

“LGBTİ yaşlılar huzurevlerinde kalmalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan karşılaştırmalarına ilişkin Mann Whitney U Testi analizine yönelik veriler Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. “LGBTİ yaşlılar huzurevlerinde kalmalıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
“LGBTİ yaşlılar huzurevlerinde kalmalıdır”	Evet	95	176,28	14,19	445,50	.020*
	Hayır	15	157,60	28,50		

*p<.05

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “LGBTİ yaşlılar huzurevlerinde kalmalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından düşük düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 427,00$, $p < .05$). LGBTİ yaşlıların huzurevlerinde kalması gerektiğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının LGBTİ yaşlıların huzurevlerinde kalmaması gerektiğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Yaşlılığın insanın gelişimsel döneminde en zor dönemlerinden biridir. Yaşlı birey özellikle bu dönemlerde bakıma muhtaç hale gelebilmekte, başkasının yardımına ihtiyaç duymakta, yaşlılığın getirdiği birçok sağlık problemleri ile karşılaşmaktadır. Bu sebeple yaşlı bireylerin özellikle ailelerinin desteğine ve ailelerinin olmadığı durumlarda devlet desteği ile yaşamlarını kaliteli sürdürmeleri en doğal haklarıdır. Bunun yanında LGBTİ bir yaşlı olmak ise bu sorunların yanında daha da zorlu bir süreci beraberinde getirir. Çünkü eşcinsel olan bir bireyin yaşam döngüsünde bir partnerlerinin olmaması, cinsel yönelimlerinden kaynaklı olarak aileleri tarafından bir süre sonra dışlanmaları ve çocuk sahibi olamamaları sonucu sosyal destek sistemlerinin gelişmemesine ya da az gelişmesine neden olmakta, bunun yanında işsizlik, sosyal güvencesiz çalışma, psikolojik olarak çöküntü gibi sorunları da beraberinde getirmektedir. Eşcinsel kişilerin ileride yaşlandıklarında bu sorunlar ile baş edemeyecek duruma gelmeleri de kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu noktada LGBTİ yaşlıların ortak yaşam alanlarının olması önemlidir. Sosyal hizmet uzmanlarının LGBTİ’lerin huzurevlerinde kalmasının gerekliliği bakımından toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı oldukları, LGBTİ yaşlı

müracaatçıların temel bakımları konusundaki haklarına duyarlı oldukları düşünülmektedir.

“Sosyal hizmet kuruluşlarında müracaatçıların temel bakımından (bakım elemanı, temizlik görevlisi gibi) kadın çalışanlar sorumlu olmalıdır, erkek çalışanlar daha çok yönetici pozisyonunda olmalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan karşılaştırmalarına ilişkin Mann Whitney U Testi analizine yönelik veriler Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. “Sosyal hizmet kuruluşlarında müracaatçıların temel bakımından (bakım elemanı, temizlik görevlisi gibi) kadın çalışanlar sorumlu olmalıdır, erkek çalışanlar daha çok yönetici pozisyonunda olmalıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
“Sosyal hizmet kuruluşlarında müracaatçıların temel bakımından (bakım elemanı, temizlik görevlisi gibi) kadın çalışanlar sorumlu olmalıdır, erkek çalışanlar daha çok yönetici pozisyonunda olmalıdır”	Evet	5	122,40	16,16	6,500	.000*
	Hayır	106	175,79	14,36		

*p<.001

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Sosyal hizmet kuruluşlarında müracaatçıların temel bakımından (bakım elemanı, temizlik görevlisi gibi) kadın çalışanlar sorumlu olmalıdır, erkek çalışanlar daha çok yönetici pozisyonunda olmalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından yüksek düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 6,500$, $p < .001$). Sosyal hizmet kuruluşlarında müracaatçıların temel bakımından (bakım elemanı, temizlik görevlisi gibi) kadın çalışanların sorumlu olması gerektiğini, erkek çalışanların daha çok yönetici pozisyonunda olması gerektiğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının sosyal hizmet kuruluşlarında müracaatçıların temel bakımından (bakım elemanı, temizlik görevlisi gibi) erkeklerin de sorumlu olabileceğini, kadın çalışanların da yönetici pozisyonunda çalışabileceğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

Kadının cinsiyet ayrımcılığının en belirgin alanlarından biri istihdam alanıdır. TCRTÖ puan ortalaması düşük çıkan sosyal hizmet uzmanlarının kadınların daha düşük statüde çalışmaları gerektiğini düşündüklerini söylemek mümkündür. Araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun ise kadının her çalışma alanında ve her statüde olması gerektiğini destekliyor oldukları düşünülmektedir.

“Erkek yaşlılar kadın yaşlılara oranla başkasının bakımına daha çok muhtaçtır bu sebeple de huzurevlerine müracaatçı kabulünde, erkek müracaatçılara öncelik tanınabilmelidir” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan karşılaştırmalarına ilişkin Mann Whitney U Testi analizine yönelik veriler Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. “Erkek yaşlılar kadın yaşlılara oranla başkasının bakımına daha çok muhtaçtır bu sebeple de huzurevlerine müracaatçı kabulünde, erkek müracaatçılara öncelik tanınabilmelidir” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
“Erkek yaşlılar kadın yaşlılara oranla başkasının bakımına daha çok muhtaçtır bu sebeple de huzurevlerine müracaatçı kabulünde, erkek müracaatçılara öncelik	Evet	7	136,00	27,21	67,50	.000*
	Hayır	104	175,90	14,42		

*p<.001

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Erkek yaşlılar kadın yaşlılara oranla başkasının bakımına daha çok muhtaçtır bu sebeple de huzurevlerine müracaatçı kabulünde, erkek müracaatçılara öncelik tanınabilmelidir” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından yüksek düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 67,50$, $p < .001$). Erkek yaşlılar kadın yaşlılara oranla başkasının bakımına daha çok muhtaçtır bu sebeple de huzurevlerine müracaatçı kabulünde, erkek müracaatçılara öncelik tanınması gerektiğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının huzurevlerine müracaatçı kabulünde, erkek müracaatçılara öncelik tanınmasının gerekmediğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

TÜİK yaptığı 2016 araştırmalarına göre yalnız yaşayan yaşlı nüfusunun %23,3'ünü erkekler, %76,7'sini ise kadınlar oluşturmaktadır. Türkiye geneli için toplamda doğuştan beklenen yaşam süresinin erkeklerde 75,3 ve kadınlarda 80,7 oluşturduğu bulunmuştur (TÜİK 2016). Yaşlılık ve yaşlı kadınlarda huzur evi algısı üzerine Şenol ve Erdem'in (2017) yapmış olduğu nitel çalışmada, kadınların yaşları ilerledikçe evlerinden ve ailelerinden uzakta yaşamayı istemedikleri ve huzurevleri ile ilgili olarak olumsuz duygular besledikleri sonucu bulunmuş, yalnız yaşama konusunda tüm dünyada evlerinde yalnız yaşayan kadınların erkeklerden fazla olmasının en büyük nedeninin şüphesiz kadınların yaşam sürelerinin erkeklerden daha uzun olması ve kendi ihtiyaçlarını tek başına karşılayabilmeleridir şeklinde açıklamışlardır. Sosyal hizmet uzmanlarının büyük bir çoğunluğunun ise cinsiyet önceliği olmadan yaşlıların huzurevine kabul edilmeleri gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

“Çocuk destek merkezlerindeki bakım altında olan kız çocuklarının gruplarından sorumlu personel, tamamen sadece kadın çalışanlar olmalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan karşılaştırmalarına ilişkin Mann Whitney U Testi analizine yönelik veriler Tablo 23’de verilmiştir.

Tablo 23. “Çocuk destek merkezlerindeki bakım altında olan kız çocuklarının gruplarından sorumlu personel, tamamen sadece kadın çalışanlar olmalıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
“Çocuk destek merkezlerindeki bakım altında olan kız çocuklarının gruplarından sorumlu personel, tamamen sadece kadın çalışanlar olmalıdır”	Evet	21	159,00	26,95	530,00	.002*
	Hayır	90	176,74	13,58		

*p<.01

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Çocuk destek merkezlerindeki bakım altında olan kız çocuklarının gruplarından sorumlu personel, tamamen sadece kadın çalışanlar olmalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren

sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından orta düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 530,00$, $p < .01$). Çocuk destek merkezlerindeki bakım altında olan kız çocuklarının gruplarından sorumlu personelin tamamen kadın çalışanlardan oluşması gerektiğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının çocuk destek merkezlerindeki bakım altında olan kız çocuklarının gruplarından sorumlu personeller arasında erkek çalışanların da olabileceğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

“Çocuk destek merkezlerindeki bakım altında olan erkek çocuklarının gruplarından sorumlu personel, tamamen sadece erkek çalışanlar olmalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan karşılaştırmalarına ilişkin Mann Whitney U Testi analizine yönelik veriler Tablo 24’de verilmiştir.

Tablo 24. “Çocuk destek merkezlerindeki bakım altında olan erkek çocuklarının gruplarından sorumlu personel, tamamen sadece erkek çalışanlar olmalıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
“Çocuk destek merkezlerindeki bakım altında olan erkek çocuklarının gruplarından sorumlu personel, tamamen sadece erkek çalışanlar olmalıdır”	Evet	10	157,40	30,16	298,00	.036*
	Hayır	100	175,37	15,47		

* $p < .05$

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Çocuk destek merkezlerindeki bakım altında olan erkek çocuklarının gruplarından sorumlu personel, tamamen sadece erkek çalışanlar olmalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından düşük düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 298,00$, $p < .05$). Çocuk destek merkezlerinde bakım altında olan erkek çocuklarının gruplarından sorumlu personelin tamamen erkek çalışanlardan oluşması gerektiğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının çocuk destek

merkezlerinde bakım altında olan erkek çocuklarının gruplarından sorumlu personeller arasında sadece erkek çalışanların olması gerektiğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür. Sosyal hizmet uzmanlarının frekans olarak büyük çoğunluğu erkek çocuklarında sorumlu grup personelinin hemsinleri olması gerektiğini, eşitlikçi olarak her iki cinsiyetten kişinin de bunu yapabileceğini düşündükleri söylenebilir.

“Kadınlara yönelik sığınma evi açmak yerine, boşanmalarının önlenmesi için daha fazla çaba gösterilmelidir” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan karşılaştırmalarına ilişkin Mann Whitney U Testi analizine yönelik veriler Tablo 25’te verilmiştir.

Tablo 25. “Kadınlara yönelik sığınma evi açmak yerine, boşanmalarının önlenmesi için daha fazla çaba gösterilmelidir” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
“Kadınlara yönelik sığınma evi açmak yerine, boşanmalarının önlenmesi için daha fazla çaba gösterilmelidir”	Evet	25	161,24	25,15	627,50	.002*
	Hayır	86	176,91	13,87		

*p<.01

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Kadınlara yönelik sığınma evi açmak yerine, boşanmalarının önlenmesi için daha fazla çaba gösterilmelidir” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından orta düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 627,50$, $p < .01$). Kadınlara yönelik sığınma evi açmak yerine, boşanmalarının önlenmesi için daha fazla çaba gösterilmelidir ifadesine evet olarak cevap veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının, kadınlara yönelik sığınma evi açmak yerine, boşanmalarının önlenmesi için daha fazla çaba gösterilmesine hayır olarak cevap veren sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

“Sığınma evlerinde sadece biyolojik cinsiyeti kadın olanların kalması uygundur” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan karşılaştırmalarına ilişkin Mann Whitney U Testi analizine yönelik veriler Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26. “Sığınma evlerinde sadece biyolojik cinsiyeti kadın olanların kalması uygundur” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
“Sığınma evlerinde sadece biyolojik cinsiyeti kadın olanların kalması uygundur”	Evet	16	152,75	26,58	312,00	.000*
	Hayır	95	176,86	13,74		

*p<.001

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Sığınma evlerinde sadece biyolojik cinsiyeti kadın olanların kalması uygundur” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından yüksek düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 312,00$, $p < .001$). Sığınma evlerinde sadece biyolojik cinsiyeti kadın olanların kalmasının uygun olduğunu ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının ifadeye hayır cevabını verenlere oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

Sosyal hizmet uzmanlarının sadece biyolojik cinsiyeti kadın olanların sığınma evlerinde kalması gerektiği düşüncesini desteklemedikleri, bu konuda da biyolojik cinsiyeti kadın olmayan, transseksüellerin de bu hizmete ulaşabilmesi gerektiği düşüncesini desteklediklerini söylemek mümkündür.

“Boşanma davalarında, çocuğun velayet hakkı her zaman öncelikle kadında olmalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan karşılaştırmalarına ilişkin Mann Whitney U Testi analizine yönelik veriler Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. “Boşanma davalarında, çocuğun velayet hakkı her zaman öncelikle kadında olmalıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
“Boşanma davalarında, çocuğun velayet hakkı her zaman öncelikle kadında olmalıdır”	Evet	20	160,00	26,86	556,50	.007*
	Hayır	91	176,32	14,23		

*p<.01

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Boşanma davalarında, çocuğun velayet hakkı her zaman öncelikle kadında olmalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından orta düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 556,50$, $p < .01$). Boşanma davalarında, çocuğun velayet hakkının her zaman öncelikle kadında olması gerektiğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının boşanma davalarında, çocuğun velayet hakkının her zaman öncelikle kadında olması gerekmediğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

Litaratürde boşanma davalarında velayet hakkının hangi ebeveyne verildiği ile ilgili spesifik bir araştırma olmamak ile birlikte, ülkemizde yaygın olarak velayetlerin anneye verildiği bilgisi mevcuttur. Sosyal hizmet uzmanlarının boşanma davalarında cinsiyetçi bir yaklaşımdan uzak olarak velayet sahibinin her zaman kadın olmayabileceğini düşündükleri söylenebilir.

“Aile bütünlüğünü her koşulda sağlamak ve boşanmaların önüne geçmek için çiftler “mutlaka” aile danışmanlığı almalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan karşılaştırmalarına ilişkin Mann Whitney U Testi analizine yönelik veriler Tablo 28’de verilmiştir.

Tablo 28. “Aile bütünlüğünü her koşulda sağlamak ve boşanmaların önüne geçmek için çiftler “mutlaka” aile danışmanlığı almalıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
“Aile bütünlüğünü her koşulda sağlamak ve boşanmaların önüne geçmek için çiftler “mutlaka” aile danışmanlığı almalıdır”	Evet	56	166,87	21,43	904,50	.000*
	Hayır	55	180,01	10,76		

*p<.001

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Aile bütünlüğünü her koşulda sağlamak ve boşanmaların önüne geçmek için çiftler “mutlaka” aile danışmanlığı almalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından yüksek düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 904,50$, $p < .001$). Aile bütünlüğünü her koşulda sağlamak ve boşanmaların önüne geçmek için çiftlerin “mutlaka” aile danışmanlığı almalıdır ifadesine evet yanıtını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının aile bütünlüğünü her koşulda sağlamak ve boşanmaların önüne geçmek için çiftler “mutlaka” aile danışmanlığı almalıdır ifadesine hayır yanıtını veren sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

Aile bütünlüğünün korunmasının her koşulda sağlanmasının gerektiğini ve bu nedenle de danışmanlık alınması gerektiğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının sayısı araştırma örnekleminin neredeyse yarısını oluşturmaktadır. Boşanma, eşlerin kendi özgür iradeleri ile anlaşmalı olarak evlilik ilişkilerini sonlandırmalarıdır ve bu yaşamın doğal bir seyridir. Çiftlerin özellikle evliliklerini yürütemedikleri durumlarda boşanmanın sağlanması gerekmektedir. TÜİK verilerine göre şiddet, eşler arasındaki ilgisizlik ve birbirlerine karşı saygısız tutumlar Türkiye’de ki boşanmaların nedenleri arasına girmiş ve 2017 verilerine göre boşanmalarda %1.8 oranında artış görülmüştür. Sosyal hizmet uzmanlarının neredeyse yarısı aile danışmanlığı olarak boşanmaların önlenmesi düşüncesindedir. Bu durum sosyal hizmet uzmanları tarafından, ailenin bütünlüğünü her koşulda sağlamayı

önemsediklerini ve buna paralel olarak evliliğin kutsallaştırıldığı düşünülmesini söylemek mümkündür.

“Evde bakım ücreti bağlanacak engellinin bakımını üstlenecek kişinin kadın olması gerekir, aksi halde engelli kişinin bakım merkezine alınması daha yararlıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan karşılaştırmalarına ilişkin Mann Whitney U Testi analizine yönelik veriler Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29. “Evde bakım ücreti bağlanacak engellinin bakımını üstlenecek kişinin kadın olması gerekir, aksi halde engelli kişinin bakım merkezine alınması daha yararlıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
“Evde bakım ücreti bağlanacak engellinin bakımını üstlenecek kişinin kadın olması gerekir, aksi halde engelli kişinin bakım merkezine alınması daha yararlıdır”	Evet	4	123,00	18,60	9,00	.001*
	Hayır	107	175,27	15,27		

*p<.01

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Evde bakım ücreti bağlanacak engellinin bakımını üstlenecek kişinin kadın olması gerekir, aksi halde engelli kişinin bakım merkezine alınması daha yararlıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından orta düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 9,00$, $p < .01$). Evde bakım ücreti bağlanacak engellinin bakımını üstlenecek kişinin kadın olması gerekir, aksi halde engelli kişinin bakım merkezine alınmasının daha yararlı olduğunu ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının evde bakım ücreti bağlanacak engellinin bakımını üstlenecek kişinin kadın olması gerekmediğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

“Kadına yönelik şiddet vakalarıyla çalışan sosyal hizmet uzmanı, psikolog, hekim, hemşire mutlaka kadın olmalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan karşılaştırmalarına ilişkin Mann Whitney U Testi analizine yönelik veriler Tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30. “Kadına yönelik şiddet vakalarıyla çalışan sosyal hizmet uzmanı, psikolog, hekim, hemşire mutlaka kadın olmalıdır” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
“Kadına yönelik şiddet vakalarıyla çalışan sosyal hizmet uzmanı, psikolog, hekim, hemşire mutlaka kadın olmalıdır”	Evet	17	164,00	29,38	668,00	.283
	Hayır	94	175,08	14,93		

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Kadına yönelik şiddet vakalarıyla çalışan sosyal hizmet uzmanı, psikolog, hekim, hemşire mutlaka kadın olmalıdır” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından anlamlı bir farkın olmadığı bulgulanmıştır ($p>.05$).

“Sosyal hizmet uygulamalarında sadece kadınlar, kız çocukları ya da LGBTİ’lere hizmet veren yerlerde (Kadın ceza infaz kurumları, şiddet önleme merkezleri, kadın doğum bölümü vb.) çalışan sosyal hizmet uzmanlarına, toplumsal cinsiyet duyarlılığı konulu düzenli eğitim verilmesi yeterlidir” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan karşılaştırmalarına ilişkin Mann Whitney U Testi analizine yönelik veriler Tablo 31’de verilmiştir.

Tablo 31. “Sosyal hizmet uygulamalarında sadece kadınlar, kız çocukları ya da LGBTİ’lere hizmet veren yerlerde (Kadın ceza infaz kurumları, şiddet önleme merkezleri, kadın doğum bölümü vb.) çalışan sosyal hizmet uzmanlarına, toplumsal cinsiyet duyarlılığı konulu düzenli eğitim verilmesi yeterlidir” İfadesine Evet Ve Hayır Cevabını Veren Sosyal Hizmet Uzmanlarının TCRTÖ Puanlarının Karşılaştırılması

	Gruplar	N	Ort.	SS	U	p
“Sosyal hizmet uygulamalarında sadece kadınlar, kız çocukları ya da LGBTİ’lere hizmet veren yerlerde (Kadın ceza infaz kurumları, şiddet önleme merkezleri, kadın doğum bölümü vb.) çalışan sosyal hizmet uzmanlarına, toplumsal cinsiyet duyarlılığı konulu düzenli eğitim verilmesi yeterlidir”	Evet	35	167,02	21,30	817,50	.001*
	Hayır	76	176,31	15,84		

*p<.01

Mann Whitney U Testi analizi sonuçlarına göre “Sosyal hizmet uygulamalarında sadece kadınlar, kız çocukları ya da LGBTİ’lere hizmet veren yerlerde (Kadın ceza infaz kurumları, şiddet önleme merkezleri, kadın doğum bölümü vb.) çalışan sosyal hizmet uzmanlarına, toplumsal cinsiyet duyarlılığı konulu düzenli eğitim verilmesi yeterlidir” ifadesine evet ve hayır cevabını veren sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından orta düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap} = 817,50$, $p < .01$). Sosyal hizmet uygulamalarında sadece kadınlar, kız çocukları ya da LGBTİ’lere hizmet veren yerlerde (Kadın ceza infaz kurumları, şiddet önleme merkezleri, kadın doğum bölümü vb.) çalışan sosyal hizmet uzmanlarına, toplumsal cinsiyet duyarlılığı konulu düzenli eğitim verilmesinin yeterli olacağını ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının sosyal hizmet uygulamalarında sadece kadınlar, kız çocukları ya da LGBTİ’lere hizmet veren yerlerde (Kadın ceza infaz kurumları, şiddet önleme merkezleri, kadın doğum bölümü vb.) çalışan sosyal hizmet uzmanlarına, toplumsal cinsiyet duyarlılığı konulu düzenli eğitim verilmesinin yeterli olmadığını ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

Bugün toplumsal cinsiyet eşitliğinin gelişimine yönelik birçok eğitim ve seminerler düzenlenmektedir. Bu eğitim ve seminerlerin her yaştan ve her alandan kişiye verilmesi, verilecek olan hizmetin insan haklarına duyarlı olunması, politikaların geliştirilmesi ve iyileştirilmesi açısından son derece önemlidir. Bu bakımdan araştırmadaki ifadeye hayır cevabını vererek, tek bir gruba ya da alana eğitim vermenin yeterli olmadığını belirten sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı olarak eğitimlerin verilmesini destekledikleri söylenebilir.

Bu alana özgü yerlerde çalışan sosyal hizmet uzmanlarına toplumsal cinsiyet eşitliği eğitimi verilmesinin yeterli olduğunu düşünen sosyal hizmet uzmanları ile bu konu hakkında yeni bir çalışmanın yapılmasının da gerekli olduğu düşünülmüştür.

3.2.6.7. Sosyal Hizmet Uzmanlarının Sosyal Hizmet Uygulama Alanlarında Toplumsal Cinsiyet Duyarlılığını Arttırma Konusundaki Önerilerinin Değerlendirilmesi

Sosyal hizmet uygulama alanlarında, politikalar ve hizmetler düşünüldüğünde sizce toplumsal cinsiyet duyarlılığını arttırma konusunda neler yapılmalıdır sorusuna 68 sosyal hizmet uzmanı çeşitli önerilerde bulunmuştur. Sosyal hizmet uzmanlarının büyük bir çoğunluğu toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının geliştirilmesi için eğitim verilmesi yönünde öneride bulunmuşlardır. Bu eğitimin hem çocuk yaşlarda aile tarafından, hem de okullarda verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Özellikle devlet politikalarının bu konuda geliştirilerek makro politikaların hazırlanması, bunun yanında sosyal medyada, görsel basında toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratılması için eril dilden uzak kamu spotları ya da dizi ve filmlerin çekilebileceği önerisini getirmişlerdir. Özellikle de meslek elemanları başta olmak üzere toplumdaki her meslek grubunun bu konuda eğitilmesi de bir başka öneri olarak sosyal hizmet uzmanları tarafından belirtilmiştir.

3.3. BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırmaya katılan toplam 111 sosyal hizmet uzmanı arasından 62 katılımcı (%55.9) kadın, 48 kişi (%43,2) erkek ve 1 (%0,9) kuir olarak cinsiyetlerini tanımlamışlardır. Sosyal hizmet uzmanlarının yaş dağılımları incelendiğinde en fazla katılımın 24-30 yaş arasında olduğu, medeni durumlarının dağılımına bakıldığında % 60.4 bekâr, % 39.6'sının evli olduğu, öğrenim durumlarına göre

dağılımlarına bakıldığında % 75.7'sinin lisans mezunu olduğu bulgulanmıştır. Katılımcıların %46.8'nin en uzun süre büyükşehirde yaşadıkları belirlenmiş ve %73.9'unun orta düzeyde bir gelire sahip olarak kendilerini tanımladıkları saptanmıştır. Annelerine ait eğitim ve çalışma durumlarına ait bulgulara bakıldığında, katılımcıların annelerinin 32.4 ilkokul mezunu oldukları, %71 oranla annelerinin çalışmadığı bulgulanmıştır. Sosyal hizmet uzmanlarının çalışma süresi durumlarının dağılımları incelendiğinde büyük oranda 1-5 yıl arasında çalıştıkları belirlenmiştir.

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinde alınabilecek en yüksek puan 190; en düşük puan ise, 38'dir. TCRTÖ puanları incelendiğinde katılımcıların ölçekten aldığı minimum puanın 103, maksimum puanın 190, ortalamasının ise 173,38 ($\pm 18,169$) olduğu bulgulanmıştır. Yani sosyal hizmet uzmanlarının eşitlikçi bir tutuma sahip oldukları sonucu ortaya çıkmıştır.

Sosyal hizmet uzmanları arasında, cinsiyetleri, yaşları medeni halleri, lisans mezunu ve yüksek lisans mezunu olmaları, çocuk sahibi olma durumları, ekonomik düzeyleri, en uzun süre yaşamlarını sürdürdükleri yer durumları, evin mülkiyeti, anne-babalarının eğitim durumları, anneleri çalışan, emekli olan veya anneleri çalışmayanların arasında Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği puan ortalamaları bakımından anlamlı bir farkın olmadığı bulgulanmıştır ($p > .05$) Bu değişkenlerden özellikle annelerin çalışma durumu toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen faktörlerden olsa da, bizim çalışmamızda bu faktör sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarını etkileyen bir faktör olmamıştır.

Sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algılarına ilişkin 88 katılımcı (%79,3)'inin "İşimde ve sosyal hayatımda da eşitlikçi biriyimdir" cevabını verdiği ve kendisini geleneksel biri olarak tanımlayan ve bu durumun mesleki uygulamalardaki kanaatini etkilemediğini belirten sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamaları incelendiğinde kendilerini eşitlikçi olarak tanımlayan sosyal hizmet uzmanlarına oranla ölçek puan ortalamalarının anlamlı düzeyde düşük olduğu görülmüştür.

Sosyal hizmet uzmanlarının neredeyse yarısı ilgilendiği bir alan olması sebebiyle bu mesleği tercih ettiğini ifade ederken, insanlara yardım etmeyi sevdiği

için sosyal hizmet bölümünü seçenle arasında TCRTÖ arasında puan ortalamasında anlamlı fark bulgulanmamıştır ($p>.05$).

Sosyal hizmet uzmanlarının 50 (%45)'si üniversite eğitimi sırasında toplumsal cinsiyet içerikli ders/dersler almış, dersi aldığını ifade eden sosyal hizmet uzmanları ile almadığını ifade eden sosyal hizmet uzmanları arasında TCRTÖ puan ortalamaları bakımından düşük düzeyde anlamlı bir farkın olduğu bulgulanmıştır ($U_{hesap}=1119,00$, $p<.05$).

Sosyal hizmet uzmanlarının yarısından daha azı çalıştıkları kurumlarda toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesine duyarlı olarak çalışıldığını bir kısmı ise zaman zaman duyarlı çalışıldığını belirtmiştir.

Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki değerlendirmelerinde çoğunlukla ne meslek elemanının ne de müracaatçının cinsiyetinin değerlendirmelerde önemli olmadığı sonucu çıkmıştır.

Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamalarındaki görüşlerine yönelik ifadelere verdikleri cevaplar incelendiğinde, kadın müracaatçıların gereksinimleri ile erkek müracaatçıların gereksinimlerinin aynı olmadığı görüşünü destekledikleri, sadece heteroseksüel bireyler aile kurmalıdır varsayımını desteklemedikleri, tek ebeveyn olarak koruyucu aile olma ya da evlat edinme konusunda büyük bir çoğunluğun cinsiyet ayrımı yapmadan her iki cinsiyetten kişinin de çocuk sahibi olmasını destekledikleri sonucu çıkmıştır.

Sosyal hizmet uzmanlarının neredeyse dörtte biri çocukların kadınlar tarafından daha iyi bakılacağını ve sevileceğini belirtmiştir. Biyolojik olarak çocuk sahibi olmak isteyen kadının evli olması gerekmediği düşüncesini destekleyen sosyal hizmet uzmanları araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunu oluşturmuştur.

Sosyal hizmet uzmanlarının “sadece heteroseksüel bireyler aile kurabilir” ifadesinin cevapları incelendiğinde, katılımcılar arasında sadece heteroseksüel bireyler aile kurabilir ifadesine evet diyenlerin TCRTÖ puan ortalamalarının, farklı cinsel yönelimlerde olan bireylerin de aile kurabileceğini destekleyen katılımcılara oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür ($U_{hesap}=463,50$, $p<.001$).

Tek ebeveyn olarak sadece kadınların değil erkeklerin de koruyucu aile olabileceğini ya da evlat edinebileceğini destekleyen sosyal hizmet uzmanlarının sayıca fazla olduğu ve destekleyenlerin TCRTÖ puanlarının ortalamalarının aynı ölçüde yüksek olduğu bulgulanmıştır.

Biyolojik olarak çocuk sahibi olmak isteyen kadının evli olması gerektiğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının, biyolojik olarak çocuk sahibi olmak isteyen kadının evli olmasının gerekli olmadığını ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

Sosyal hizmet uzmanları tarafından LGBTİ evlat edinmelerine ya da koruyucu aile olmalarına genellikle olumlu bakılmış, ancak araştırmanın neredeyse üçte biri olumsuz olarak değerlendirmede bulunmuştur. Olumsuz olarak değerlendirenlerin TCRTÖ puan ortalamalarının da yine düşük olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanları, çocukların farklı cinsel yönelimlerde (LGBTİ) olabileceği gerçeğine yüksek oranla (%82) katılmıştır. Araştırmaya katılan sosyal hizmet uzmanlarının %76,6'sı kurum bakımı altındaki çocukların oyuncak seçimlerinin çocukların cinsiyetlerine göre yapılmasını uygun bulmamışlar, çocukların kıyafetlerinin cinsiyetlerine uygun seçilmesi gerektiği ifadesine yarısından fazlası(%52,3) hayır cevabını vermiştir. Kurum bakımı altındaki çocukların kıyafetlerinin cinsiyetlerine uygun seçilmesi gerektiğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarının TCRTÖ puan ortalamalarının kurum bakımı altındaki çocukların kıyafetlerinin cinsiyetlerine uygun seçilmesinin gerekmediğini ifade eden sosyal hizmet uzmanlarına oranla anlamlı derecede düşük olduğu da görülmüştür.

Katılımcıların “LGBTİ yaşlılar huzurevlerinde kalmalıdır” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 95 (%85,6)'inin evet cevabını vermişlerdir ve evet cevabını verenlerinde vermeyenlere göre TCRTÖ puan ortalamalarının yüksek olduğu görülmüş ve erkek de kadın da olsa yaşlıların huzur evlerine kabulünde cinsiyet odaklı bir önceliğin olamayacağı düşüncesi yüksek oranda (%93,7) çıkmıştır.

Sosyal hizmet uzmanlarının neredeyse tamamı (%95,5) tarafından kuruluş bakımını altındaki erkek çocuklarının kuruluşa giriş saatinin kız çocuklarına göre esnek olmayacağına hem fikir olmuşlardır.

Kadın müracaatçıların ağırlıklı olduğu kuruluşlarda sadece kadınlar çalışmalıdır” ifadesine verdikleri cevaplar incelendiğinde 95 katılımcı (%85,6) hayır cevabını vermiştir. Çocuk destek merkezlerindeki bakım altında olan kız çocuklarının gruplarından sorumlu personelin, tamamen kadın çalışanlar olmasını %81,1 oranla desteklemedikleri, erkek çocuklarının gruplarından sorumlu personelin de tamamen erkek çalışanlar olmasını %90,1 oranla desteklemedikleri saptanmıştır.

Sosyal hizmet uzmanları sığınma evi açmak yerine, boşanmalarının önlenmesi için daha fazla çaba gösterilmesi gerekir ifadesine %77,5 oranla hayır cevabını vermiş ve sığınma evlerinin açılmasını desteklemiş, diğer yandan aile bütünlüğünü her koşulda sağlamak ve boşanmaların önüne geçmek için çiftlerin aile danışmanlığı almasını %50,5 cevabı ile destekledikleri saptanmıştır. Boşanmaların önüne geçmek için aile danışmanlığını almayı destekleyenlerin de TCRTÖ puan ortalamalarının düşük olduğu bulgulanmıştır.

Sosyal hizmet uzmanları sığınma evlerinde sadece biyolojik cinsiyeti kadın olanların kalması konusunda 16 (%14,4)'sı evet, 95 (%85,6)'i hayır cevabını vermiştir.

Sosyal hizmet uzmanları boşanma davalarında çocuğun velayet hakkının öncelikle anneye verilmesine %82 oranla hayır cevabını vermiştir.

Sosyal hizmet uzmanları, kadına yönelik şiddet konusunda çalışan meslek elemanlarının mutlaka kadın olması gerektiği konusunda büyük oranda hem fikir olmuştur.

Sosyal hizmet uygulamalarında sadece kadınlar, kız çocukları ya da LGBTİ'lere hizmet veren yerlerde sosyal hizmet uzmanlarına, toplumsal cinsiyet duyarlılığı konulu düzenli eğitim verilmesinin yeterli olmadığını katılımcıların üçte ikisi düşünmüştür.

Sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutum ve görüşlerinin belirlenmesine yönelik tezin sonucunda toplumsal cinsiyet rolleri tutum

ölçeği puan ortalamalarında eşitlikçi sonuç bulgulanmıştır. Sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının yaş, medeni durum, öğrenim düzeyi, çocuk sahibi olma durumu, annelerin eğitim ve çalışma durumu gibi değişkenler açısından anlamlı düzeylerde farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır. Diğer yandan mesleki deneyimler ve görüşlere ilişkin elde edilen verilerin önemli bir kısmında, LGBTİ bireylerin evlat edinme ya da koruyucu aile olmaları konusunda uzmanların olumsuz yanıt vermiş olmaları hala LGBTİ bireyler hakkında ön yargılı görüşlerin olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde ölçek puan ortalamalarında eşitlikçi olarak bulgularanan katılımcı grubu, evliliklerin boşanma ile sonuçlanmaması için aile danışmanlığı alınmasının gerekliliğini desteklemişlerdir. Diğer yandan Sosyal hizmet uzmanları kadının sadece bakım veren kişi olarak annelik rolünün kadına yüklenmesinden yana olmadıklarını düşündükleri sonucu ortaya konulmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

Toplumsal cinsiyet bireylerin biyolojik cinsiyetinden ya da doğuştan var olan cinsiyetten ayrı olarak aslında toplumun kadın ve erkeğe yükledikleri rolleri anlamına gelmektedir. Özellikle geleneksel toplumlarda bu roller daha çok kadının dezavantajlı bir konumda kendini gerçekleştirmeye çalışmasına neden olmaktadır. Sadece bu eşitsizliği kadınlar üzerinde görmenin mümkün olmadığı, aynı zamanda farklı cinsel yönelimlerde olan bireylerin de bu ayrımcılığa maruz kaldığı bilinmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı, kadın, erkek ya da cinsiyet kimliği ya da cinsel yönelim ayrımı yapmaksızın tüm haklardan herkesin eşit olarak faydalanmasıdır. Bu bağlamda da sosyal hizmet mesleğinin de toplumsal cinsiyet kavramından ayrı tutulmaması gereklidir. Sosyal hizmet mesleğinin hiçbir kişi ya da kuruma, cinsiyet, yaş, dil, inanç, ırk, sınıf, renk, siyasal görüş, kültür, fiziksel ya da zihinsel olarak farklılıklar, cinsel yönelimlerine göre ayrımcılık yapmadan müdahalelerini planlamak durumundadır.

Bu çalışmada sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutum ve görüşleri ortaya konmuştur. Araştırmanın ileride yapılacak olan çalışmalara ışık tutacağı ve sosyal hizmet mesleğine kuramsal bilgi kazandırması ve uygulayıcıların mesleki uygulamalarına yardımcı olması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde araştırmanın amaç ve sorularına, ikinci bölümünde kavramsal ve kuramsal çerçeveye, üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi, bulguları ve değerlendirmesine ve son bölümde sonuç ve bir takım önerilere yer verilmiştir.

İstanbul ilinden 111 sosyal hizmet uzmanı ile gerçekleştirilen bu çalışmada verilerin toplanması için araştırmacı tarafından geliştirilen ve içeriğinde sosyal hizmet uzmanlarının sosyo-demografik özelliklerinin, sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet algılarının, eğitim gördükleri bölümü seçme nedenlerinin, üniversitede doğrudan toplumsal cinsiyet içerikli bir ders alma durumlarının, meslek elemanının ve müracaatçıların cinsiyetine ilişkin düşüncelerinin ve sosyal hizmet uzmanlarının uygulamalarındaki kişisel görüşlerinin yer aldığı anket formu ve

Zeyneloğlu (2008) tarafından geliştirilen Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum leği kullanılmıştır. Elde edilen bulgularda Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum leği puan ortalamasına göre sosyal hizmet uzmanlarının eşitlikçi oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak mesleki deneyimler ve görüşlerine ilişkin olarak elde edilen bulgularda, LGBTİ'ler hakkında ön yargılı tutumların da yer aldığı görülmüştür. LGBTİ'lerin sosyal politika ve sosyal hizmet ihtiyaçları bağlamında farkındalığı geliştirecek eğitimler ve seminerler ile uzmanların yönlendirilmesi ve eşitlikçi bir tutum benimsemeleri açısından süpervizörlük almaları gerektiği düşünülmüştür.

Sosyal hizmet mesleğinin tüm mracaati kesimlere ayrımcılık karştı bir bakış açısı ile müdahale planlarını geliştirmenin bir etik değer olduğu düşünüldüğünde, toplumsal cinsiyet eşitliği bu noktada önemlidir. Toplumun her kesimi ile çalışan sosyal hizmet uzmanlarına toplumsal cinsiyete duyarlılık eğitimleri verilmesi gerekmektedir.

Korunma ihtiyacı içerisindeki çocuklar ile çalışan meslek elemanlarının çocukların kıyafet, oyuncak seçimlerinin çocuğun ihtiyaçlarına göre yapılmasının önemi konusunda özellikle çocuğun gelişimini, benlik saygısını kazanımında her çocuğun ihtiyaçlarına uygun olarak çocuğu desteklemesinin öneminin farkında olması için gerekli eğitimlerin lisans ve sonrasında eğitici faaliyetlerin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Dünyada da ülkemizde kadına yönelik şiddetin önemli önlemlerinin başında sığınma evleri gelmektedir. Bir yaşam hakkı olan sığınma evlerinin şiddete uğrayan ya da uğrama riski olan bireylerin güvenliği için sayılarının arttırılması önemlidir. Her ne kadar aile bütünlüğünü sağlamak önemli olsa da her zaman aile bütünlüğünün sağlanmasının gerekmediği, özellikle şiddet riski olan evliliklerde kadının desteklenerek, gerektiğinde boşanmaların gerçekleştirilmesinin önemi hakkında kamuoyu çalışmalarının yapılması önemlidir.

Çalışanlara ve kurumda yönetici olarak görev yapan kişilere toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı eğitimlerin yaygınlaştırılması ve bu konuda özellikle kitle iletişim araçlarının kullanılarak çalışmaların yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Araştırma sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutum ve görüşlerini öğrenme amacıyla olup, bu çalışmanın farklı disiplinlerde olan meslek elemanlarına da uygulanmasının diğer alanlarda bu duyarlılığın sağlanmasında ve dikkat çekmesinde önemli olacağı düşünülmüştür.

KAYNAKÇA

1. Kitaplar ve Makaleler

- Acar, H. ve Erbay, E. (2013). “Sokak Çalışması: Temel Kavramlar ve Kapsam” Sosyal Politika ve Kamu Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları, (365-373).Ankara: Maya Akademi.
- Akgün, R., Serpen, A. Ve Duyan, V. (2014). “Sosyal Hizmet İmajı: Öğrencilerin Çalışma Ortamlarına ve Mesleki Pozisyonlarına Yönelik İlgileri”, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, Cilt 25 (2):7-20.
- Alkan, A. Erdem, R. ve Çelik, R. (2016). “Sağlık Alanında Ayrımcı Tutum ve Davranışlar: Kavramsal Bir İnceleme” Hacettepe Sağlık İdaresi. Cilt:19 (2): 365-390.
- Alpaslan, A.M, Bozkurt, Ç. Özgöz, A.(2015). “İşletmelerde Cinsiyet Ayrımcılığı Ve Kadın Çalışanların Sorunları” MAKÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2015, Cilt, 2 (3): 66-81.
- Aytaç, S ve Öngeç, B. (2013). Üniversite öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları ve Yaşam Değerleri İlişkisi. Sosyoloji Konferansları No: 48(20132)/118.
- Bakırcı, K. (2015). İstanbul Sözleşmesi. İstanbul Barosu Dergisi. Sayı:4
- Bora,A. (2012). Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık. Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Buz, S. (2009). “Feminist Sosya Hizmet Uygulaması” Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi. Cilt 20 (1): (53-65).
- Buz, S. (2011). Lezbiyen Gey Biseksüel Transseksüel Travesti Bireylerle Sosyal Hizmet. Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi. Cilt 22 (2): 137-147.
- Cankurtaran, Ö ve Beydili E. (2016). “Ayrımcılık Karşıtı Sosyal Hizmetin Gerekliği Üzerine” Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, Cilt: 27(5): 145-159.
- Çetişili, N. Top, D. Ve Işık, G. (2017). “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dersi Alan ve Almayan Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları” FN.Hem. Dergisi, Cilt:25 (2): 104-110.
- Demirbilek, S. (2007). “Cinsiyet Ayrımcılığının Sosyolojik Açından İncelenmesi”, Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi, Cilt:44(511): 12- 27.
- Demirdirek, H. ve Şener, Ü. (2014). 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi.Ankara: Mattek.

- Dökmen, Z. (2009).Toplumsal Cinsiyet-Sosyal Psikolojik Açıklamalar. İstanbul: Remzi.
- Duyan,V. (2012).Sosyal Hizmet Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi. Ankara.
- Erbay, E. Duyan, V. Sevin, Ç. ve Tuncay, T. (2011). “Sosyal Hizmet Öğrencilerinin Eşcinselliğe Yönelik Tutumları: Bir Atölye Eğitiminin Etkileri” Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, Cilt:22 (2).
- Gençoğlu, P ve Kuşkaya,S (2016). “Küresel Cinsiyet Uçurumu (Global Gender GAP)Avrupa Ve Orta Asya Ülkelerin Değerlendirilmesi: İstatistiksel Bir Analiz” Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 9 (46): 697.
- Gökçeoğlu, A., Bülbül,B., Ovacık, B. vd. (2017). Psikologlar için LGBTİ’lerle çalışma klavuzu. İstanbul:TODAP.
- Herkes Eşit Ve Özgür Doğar.* (2013). Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, KAOS GL.
- Heteronormatif Olmayan Bir Sosyal Hizmet Mümkün.* (2018). KAOS GL Derneği. Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- Kalaycı, N. (2015). “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Açısından Bir Çizgi Film Çözümlemesi: PEPPEE”, Eğitim ve Bilim Dergisi, Cilt 40 (177): 243-270.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik .
- Küçükkaraca, N. (2013). “İnsan Hakları, Sosyal Adalet ve Sosyal Hizmet“ Sosyal Politika ve Kamu Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları (83-96). Ankara: Maya Akademi.
- Kahraman, L., Kahraman, B., Ozansoy, N., Akıllı, H., Kekillioğlu H., ve Özcan, A. (2014). “Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Algısı Araştırması”, Turkish Studies International Periodical For The Languages,Literature and History of Turkish or Turkic, Cilt 9 (2): 811-831.
- Onur, B. (1995). Gelişim Psikolojisi. Ankara. İmge Kitapevi Yayınları.
- Özateş, Ö S .(2007).”Sosyal Hizmet Bakış Açısıyla Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı Nedeniyle Temel Eğitimden Kopan Kız Çocukları Sorunu” Toplum ve Sosyal Hizmet. Cilt: 18 (2): 77-88.
- Özaydınlık, K. (2014). “Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye’de Kadın ve Eğitim” Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Sayı.33, (93-112) issn:21489424
- Özateş, Ö S. (2007).”Sosyal Hizmet Etiğinin Felsefi Temelleri “ Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, Cilt 21(1): 85-97.

- Öztürk, A. B. (2013). “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Neredeyiz? Feminist Sosyal Çalışma Bağlamında Bir Değerlendirme” Sosyal Politika ve Kamu Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları (195-208) Ankara, Maya Akademi.
- Palaz, S. (2003). “Türkiye’de Cinsiyet Ayrımcılığı Analizinde Neoklasik Yaklaşım Kurumcu Yaklaşım: Eşitliği Sağlayıcı Politika Önerileri” Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt.6 (9): 87-109.
- Reamer, G. F (2018). Sosyal Hizmet Etiği ve Değerleri. (D,B, Çiftçi ve N, Yüce, Çev). Ankara: Nika
- Şaşman Kaylı, D.(2016). “Feminist Politika Çerçevesinde Sosyal Politika ve Sosyal Hizmete Bir Bakış” Sosyal Politikanın Cinsiyet Halleri (27-57). Ankara: Nika
- Şaşman Kaylı, D. ve Şahin, F. (2016). Sosyal Politikanın Cinsiyet Halleri. İstanbul: Nika.
- Selçik, O ve Güzel, B. (2016). “Sosyal Hizmet Mesleğinin Çalışma Alanı ve Sosyal Hizmet Uygulamasının Türkiye Ölçeğinde Değerlendirilmesi” Uluslar arası Sosyal Araştırmalar . Cilt:9 (46): 461-469.
- Şimşek, H. (2011).Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Kadın Üreme Sağlığına Etkisi: Türkiye Örneği, DEÜ Tıp Fakültesi Dergisi, Cilt 25 (2):19 – 126.
- Topçuoğlu, R A.(2016). “Kadın Hareketleri ve Feminist Bilgi Birikiminin Sosyal Hizmetlere ve Sosyal Çalışmaya Getirdiği Açılımlar Üstüne Düşünceler” Sosyal Politikanın Cinsiyet Halleri (21-26). Ankara: Nika
- Turan, H ve Şen, M.L.(2014). “Büyükşehir Belediyelerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Algısı : Stratejik Planlar Üzerine Bir Araştırma.” Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 16 (1): 47-66.
- Uçan, G. (2016). “Toplumsal Cinsiyetin Öteki Yüzü: Erkek” Sosyal Politikanın Cinsiyet Halleri (157-182). Ankara: Nika.
- Yağcıoğlu, S.(2013). “LGBT Hakları ve Özgürleştirici Bir Pratik Olarak Savunuculuk” Sosyal Politika ve Kamu Bileşenleriyle Sosyal Hizmet Temelleri ve Uygulama Alanları, (209-233).Ankara: Maya Akademi.
- Yazıcı, A. (2015). Osmanlı Hukûk-I Âile Kararnâmesi (1917) Ve SadreddiEfendi’nin Eleştirileri, Ekev Dergisi, Yıl 19, (62):567-584.
- Zastrow, C. (2010). Sosyal hizmete giriş. (D,B,Çiftçi, Çev Ed.) Ankara: Nika.
- Zengin, O. ve ALTINDAĞ, Ö.(2016). “Bir İnsan Hakları Mesleği Olarak Sosyal Hizmet” Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi. Cilt:27 (1).

2. Tezler

- Ayhan, E. (2016). *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Büro ve Temizlik İş Kolunda Çalışan Kadınlarda Toplumsal Cinsiyet Algısının Emzirmeye Etkisinin Değerlendirilmesi İle İlgili Niteliksel Bir Çalışma*. Tıpta Uzmanlık Tezi. Eskişehir.
- Atış, F.(2010). *Ebelik Hemşirelik 1. ve 4. Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumların Belirlenmesi*. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana.
- Bekleviç, A. (2013). *Bir Üniversite Hastanesi Araştırma Görevlilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği ve Çalışma Yaşamında Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Algısının Değerlendirilmesi*. Bülent Ecevit Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak.
- Çıtak, A. (2008). *Kadınların Çalışmasına Yönelik Tutum: Cinsiyet, Cinsiyet Rolü ve Sosyoekonomik Düzeye Göre Bir Karşılaştırma*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Ertan, C.(2009) *Türkiye’de Erkeklik İmgesi ve Eşcinsellik Kimliği*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD, Yüksek Lisans Tezi, Antalya.
- Özcan, A. (2012). *Toplumsal Cinsiyet Eğitiminin Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rol ve Tutumlarına Etkisi*. Doktora Tezi. Kayseri.
- Şıvgın, N. (2015) *Cinsiyet Rollerine Eğitim Etkinliklerinin Anasınıfına Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargılarına Etkisinin İncelenmesi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı. Doktora Tezi. Ankara
- Türkmenoğlu, D.M. (2016). *Hemşirelik Öğrenimi Gören Birinci ve Son Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi*. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Araştırmaları Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Mersin.
- Yaşar, B. (2011) *Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumlarının Kadın Sağlığı Hemşireliği Açısından Değerlendirilmesi*. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Mersin.
- Yogev Ş. P.(2006). *Ergenlerde Toplumsal Cinsiyetin Kazanılması Aile, Okul ve Arkadaş Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Zeyneloğlu, S.(2008) *Ankarada Hemşirelik Öğrenimi Gören Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları*. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

2. Elektronik Kaynaklar

- Akın, A. (2007). Toplumsal Cinsiyet (Gender) Ayrımcılığı ve Sağlık, Toplum Hekimliği Bülteni, Cilt 26 (2):1-8.
<http://studylibtr.com/doc/1928884/toplumsal-cinsiyet--gender--ay%C4%B1r%C4%B1mc%C4%B1l%C4%B1%C4%9F%C4%B1-ve-sa%C4%9Fl%C4%B1k> Erişim Tarihi: 02.06.2018
- Eroğlu ve ark.(2007). Kafkas Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi (26–38).<http://dergipark.gov.tr/download/article-file/88570> Erişim Tarihi:11 Kasım 2017
- Eğitimin Toplumsal Cinsiyet Açısından İncelenmesi.(2003).
<https://www.unicef.org/turkey/gr/ge21jb.html> Erişim tarihi 11 Kasım 2017.
- Kamla, B. (çev. K. AY). Toplumsal Cinsiyet. Liseli Kıvılcım Eğitim Broşürü. [url:http://www.toplumsalozguruk.org/belgeler/ToplumsalCinsiyet.pdf](http://www.toplumsalozguruk.org/belgeler/ToplumsalCinsiyet.pdf) Erişim Tarihi 10.01.2017.
- Kadın Adaylarını Destekleme Derneği.(2017). Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu Rehberi Ve 60. Oturuma İlişkin Notlar. http://ka-der.org.tr/wp-content/uploads/2017/12/CSW60_baski_highresolution.pdf Erişim Tarihi: 02.06.2018.
- Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu. Gaia Dergi. url:<https://gaiadergi.com/wef-kuresel-cinsiyet-ucurumu-2016-raporu-yayimlandi> Erişim Tarihi;15.07.2017
- NASW (National Association of Social Workers) (1981). NASW standards for the classification of social work practice. <https://www.socialworkers.org/About/Ethics/Code-of-Ethics/Code-of-Ethics-English> Erişim Tarihi: 11.03.2018
- Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi, Türkiye’de Sosyal Hizmet Mesleğinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi. <http://www.shudernegi.org/?pnun=6&pt=Tarih%C3%A7e#Erişim> Tarihi 24.01.2018
- Şafak, Ş. Çopur, Z. ve Özkan, M. (2006). “Çocukların Evle ilgili Faaliyetlere Harcadıkları Zamanın İncelenmesi” www.sdergi.hacettepe.edu.tr/sszcmao.pdf. Erişim Tarihi:25.04.2018

- Şaşman Kaylı, D. (2016). “Türkiye’de Sosyal Hizmetin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İle İlişkisi” The Journal of Academic Social Science Studies. Sayı :45, (135-142) Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3426>
- Şenol, D. ve Erdem, S. (2017). Yaşlılık ve Yaşlı Kadınlarda Huzurevi Algısı: Nitel bir çalışma, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/335478> Erişim Tarihi 29.04.2018.
- SHU-DER (Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi). Sosyal hizmet mesleğinin etik ilkeleri ve sorumlulukları, <http://www.shudernege.org/?pnum=42> Erişim tarihi: 11.03.2018
- Taş, G. (2016). “Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analiz, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri” <http://academicelegance.com/article/view/5000189727> Erişim Tarihi 06.11.2017
- Türkiye İstatistik Kurumu.(2013). Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri. url: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068 Erişim Tarihi. 04.11.2017
- Türkiye İstatistik Kurumu 2016. İstatistiklerle Kadın. url: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24643> Erişim Tarihi. 04.11.2017
- Türkiye İstatistik Kurumu 2016. Hayat Tabloları. url: <http://www.tuik.gov.tr/HbPrint.do?id=24640> Erişim Tarihi. 04.11.2017
- Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, 2016, İllerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karinesi http://www.tepav.org.tr/upload/files/haber/14573463173.Illerin_Toplumsal_Cinsiyet_Esitligi_Karnesi_2016_Sunumu.pdf Erişim Tarihi;15.07.2017
- İnsani Gelişme Raporu, Erişim Tarihi 06.06.2017, http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/human_development/human_development-report-20161.html
7. Sosyal Hizmet Eğitim Çalıştayı Sonuç Raporu. (2017). Erişim Tarihi 29.03.2018, <https://www.29mayis.edu.tr/haber/7-sosyal-hizmet-egitim-calistayi-sonuc-raporu-yayimlandi-180.html>
- Wikipedia sitesi. Erişim Tarihi. 15.04.2018, [https://ipfs.io/ipns/tr.wikipedia-on-ipfs.org/wiki/LGBT'lerin_evlat_edinmesi.html](https://ipfs.io/ipns/tr.wikipedia-on-ipfs.org/wiki/LGBT%27lerin_evlat_edinmesi.html).
- Politika akademisi sitesi. Erişim Tarihi: 29.04.2018, http://politikaakademisi.org/2016/12/27/dunya-degerler-arastirmasi-2010-2014-turkiye-verileri-analizi/#_ftn4

EK 1:ANKET FORMU

SOSYAL HİZMET UZMANLARININ TOPLUMSAL CİNSİYET HAKKINDA TUTUM VE GÖRÜŞLERİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ ARAŞTIRMASI

Değerli Katılımcı, bu araştırma, alanda çalışmakta olan sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutum ve görüşlerini öğrenmek amacıyla hazırlanan ankette 48 soru bulunmaktadır. Yanıtlamanız ortalama 15 dakika kadar süreyi alacaktır. Ankete katılımınız gönüllülük çerçevesinde sağlanacak olup, araştırma sonucunda elde edilen veriler kimliğinizin gizliliği sağlanarak, sadece bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Bu amaçlar dışında veriler hiçbir biçimde kullanılmayacak ve başkalarıyla paylaşılmayacaktır. Sizin de ankete gönüllü olarak katılımı sağlamanız halinde, kimlik bilgilerinizi ve adresinizi paylaşmamanızı rica ederiz. Sorulara vereceğiniz samimi yanıtlar, bilgi ve görüşleriniz, araştırmanın amacına ulaşması bakımından, toplumsal cinsiyet konusundaki sorunların tespiti ve olası çözümlerin belirlenmesinde, aynı zamanda sosyal hizmet eğitimi alanında ve toplumsal cinsiyet konusundaki diğer çalışmalara da katkı sağlaması bakımından çok önemlidir. Verdiğiniz yanıtlar ve katkılarınız için teşekkürler.

Araştırmacı : Shu. Ceylan Pınar KARATAŞ

e-posta: pinarceylank@gmail.com

Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. ASLI TAŞDEMİR

e-posta asli.gulec@kocaeli.edu.tr

1-Cinsiyetiniz.....

2-Doğum yılınız.....

3-En uzun süre yaşadığınız yer?

Köy İlçe Şehir Büyükşehir

4-Öğrenim Durumunuz.

Lisans
 Yüksek Lisans
 Doktora

5-Medeni durumunuz.

Evli Bekar

6-Çocuğunuz var mı?

Evet Sayısı.....
 Hayır

7-Ekonomik durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz?

İyi Orta Düşük

8-Oturduğunuz evin mülkiyeti kime aittir? Niteliği nedir?

Kendime ait Kira Lojman Diğer

9. Lütfen Anne ve babanızın eğitim ve iş durumu için uygun olan seçeneği işaretleyiniz.

Eğitim durumu	Anne	Baba
Okur-Yazar Değil		
Okur yazar		
İlkokul		
Ortaokul		
Lise Mezunu		
Üniversite Mezunu		
Lisansüstü eğitim		
Mesleği		
Çalışmıyor		
Memur		
İşçi		
Emekli		
Diğer, lütfen belirtiniz.		

10-Toplumsal cinsiyet algınızı nasıl tanımlarsınız? (Lütfen yalnız bir seçenek işaretleyiniz)

Ataerkil ve geleneksel biriyimdir ve bu düşüncelerim yaşamıma yön verir.

- Kadın ve erkeğin cinsiyet rollerini toplum belirler. Kişi buna uyum sağlamalıdır. Ben de uyum sağlarım.
- Geleneksel biriyimdir ancak bu mesleki uygulamalarımda kanaatimi etkilemez.
- İşimde ve sosyal hayatımda da eşitlikçi biriyimdir.
- Diğer, lütfen belirtiniz.....

SOSYAL HİZMET EĞİTİMİNE VE MESLEKİ UYGULAMALARDAKİ GÖRÜŞLERE İLİŞKİN SORULAR

11- Bu bölümü seçme nedeniniz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- İlgilendiğim bir alan
- İnsanlara yardım etmeyi severim
- Tesadüfen girdim
- Sadece üniversite okumak amacıyla girdim, benim için diploma önemliydi
- İş bulmak daha kolay
- Cinsiyetim için uygun bir meslek
- Diğer, lütfen belirtiniz

12- Üniversitede **doğrudan** toplumsal cinsiyet içerikli herhangi bir ders aldınız mı? (seçmeli, zorunlu ders vb.)

- Evet
- Hayır ise, lütfen 16. soruya geçiniz

13- Aldığınız dersin/eğitimin, sizde toplumsal cinsiyet konusunda bir değişim yarattığını düşünüyor musunuz?

- Evet Hayır

14- Toplumsal cinsiyet konusunda aldığınız ders/derslerin içeriğini nasıl değerlendirirsiniz?

- İçerik olarak beklentimi karşıladı.
- İçerik olarak beklentimi karşılamadı.
- Diğer.....
-

15- Toplumsal cinsiyet konusunda aldığınız ders/derslerin sunuluş tarzını nasıl değerlendirirsiniz?

- Dersin hocasının tutumu, dersin içeriğine uygun değildi.
- Dersin hocasının tutumu, dersin içeriğine uygundu.
-
- Diğer.....
-

16- Kaç yıldır sosyal hizmet uzmanı olarak çalışmaktasınız?

17- Çalıştığınız kurum/kuruluş ve müracaatçı grubunuz kimdir? (Örnek: ASPİM- 0-3 yaş çocuklar, Hastane- 60 yaş üstü yaşlılar gibi).

18- Çalıştığınız kurum/kuruluşta toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesine duyarlı olarak çalışıldığını düşünüyor musunuz?

- Evet
 Hayır
 Zaman zaman

19-Sosyal hizmet uzmanının çalıştığı vakalarda uygulanacak hizmet müdahalesinde (bireyle, aile, grupla ve toplumla sosyal hizmette) müracaatçıların cinsiyetinin önemli olduğunu düşünüyor musunuz?

- Evet
 Hayır
 Zaman zaman

20-Sosyal hizmet uzmanının çalıştığı müracaatçı grubu için meslek elemanının cinsiyeti önemli midir?

- Evet
 Hayır
 Zaman zaman

Aşağıdaki cümleleri Toplumsal Cinsiyet bağlamında “Evet – Hayır “kısımını, size uygun olacak şekilde lütfen işaretleyiniz.

	Evet	Hayır
Kadın müracaatçıların gereksinimleri erkek müracaatçıların gereksinimleriyle aynıdır.		
Sadece heteroseksüel bireyler aile kurabilir.		
Tek ebeveyn olarak koruyucu aile olmak isteyen erkekler, çocuğa gerekli olan sevgi ve bakımı kadınlar kadar gösteremez.		
Tek ebeveyn olarak sadece kadınlar koruyucu aile olmalıdır.		
Tek ebeveyn olarak evlat edinmek isteyen erkekler, çocuğa gerekli olan sevgi ve bakımı kadınlar kadar gösteremez.		
Tek ebeveyn olarak sadece kadınlar evlat edinmelidir.		
Biyolojik olarak çocuk sahibi olmak isteyen kadın evli olmalıdır.		
Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, İnterseks 'ler (LGBTİ) evlat edinebilmelidir.		
Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Transseksüel, İnterseks 'ler (LGBTİ) koruyucu aile olabilmelidir.		
Çocuklar farklı cinsel yönelimlerde (LGBTİ) olabilir.		
Kuruluş bakımı altındaki çocukların oyuncak seçimi cinsiyetlerine göre yapılmalıdır.		
Kuruluş bakımı altındaki çocukların kıyafetleri cinsiyetlerine uygun seçilmelidir.		
Kuruluş bakımı altındaki erkek çocuklarının kuruluşu giriş saati kız çocuklarına göre esnek olabilir.		
Kadın müracaatçıların ağırlıklı olduğu kuruluşlarda sadece kadınlar çalışmalıdır.		

Huzurevlerinde kadın ve erkeklerin genel oturma salonları ayrı olmalıdır.		
LGBTİ yaşlılar huzurevlerinde kalmalıdır.		
Sosyal hizmet kuruluşlarında müracaatçıların temel bakımından (bakım elemanı, temizlik görevlisi gibi) kadın çalışanlar sorumlu olmalıdır, erkek çalışanlar daha çok yönetici pozisyonunda olmalıdır.		
Erkek yaşlılar kadın yaşlılara oranla başkasının bakımına daha çok muhtaçtır bu sebeple de huzurevlerine müracaatçı kabulünde, erkek müracaatçılara öncelik tanınabilmelidir.		
Çocuk destek merkezlerindeki bakım altında olan kız çocuklarının gruplarından sorumlu personel, tamamen sadece kadın çalışanlar olmalıdır.		
Çocuk destek merkezlerindeki bakım altında olan erkek çocuklarının gruplarından sorumlu personel, tamamen sadece erkek çalışanlar olmalıdır.		
Kadınlara yönelik sığınma evi açmak yerine, boşanmalarının önlenmesi için daha fazla çaba gösterilmelidir.		
Sığınma evlerinde sadece biyolojik cinsiyeti kadın olanların kalması uygundur.		
Boşanma davalarında, çocuğun velayet hakkı her zaman öncelikle kadında olmalıdır.		
Aile bütünlüğünü her koşulda sağlamak ve boşanmaların önüne geçmek için çiftler “mutlaka” aile danışmanlığı almalıdır.		
Evde bakım ücreti bağlanacak engellinin bakımını üstlenecek kişinin kadın olması gerekir, aksi halde engelli kişinin bakım merkezine alınması daha yararlıdır.		
“Kadına yönelik şiddet “vakalarıyla çalışan sosyal hizmet uzmanı, psikolog, hekim, hemşire mutlaka kadın olmalıdır.		
Sosyal hizmet uygulamalarında sadece kadınlar, kız çocukları ya da LGBTİ'lere hizmet veren yerlerde (Kadın ceza infaz kurumları, şiddet önleme merkezleri, kadın doğum bölümü vb.) çalışan sosyal hizmet uzmanlarına, toplumsal cinsiyet duyarlılığı konulu düzenli eğitim verilmesi yeterlidir.		

Sosyal hizmet uygulama alanlarında, politikalar ve hizmetler düşünüldüğünde sizce toplumsal cinsiyet duyarlılığını artırma konusunda neler yapılmalıdır? Bu konuda ki önerileriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

EK II: TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUM ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki cümleler size;

- hiç uygun değilse “Kesinlikle Katılmıyorum”
uygun değilse “Katılmıyorum”
karar veremiyor iseniz..... “Kararsızım”
uygunsa “Katılıyorum”
tamamen uygunsa “Tamamen Katılıyorum”

Cümlenin karşısındaki yerlere size uygun olarak çarpı (X) koyarak işaretleyiniz. **Lütfen bütün cümleleri işaretlemeyi unutmayınız.**

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.					
2. Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.					
3. Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.					
4. Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.					
5. Bir genç kızın evleneceği kişiyi seçmesinde son sözü baba söylemelidir.					
6. Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır.					
7. Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir.					
8. Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır.					
9. Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.					
10. Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir .					
11. Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir.					
12. Ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır.					
13. Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.					
14. Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.					
15. Kadının çocuğu olmuyorsa erkek tekrar evlenmelidir.					
16. Kadının temel görevi anneliktir.					
17. Evin reisi erkektir.					
18. Dul kadın da dul erkek gibi yalnız başına yaşayabilmelidir.					
19. Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.					
20. Ailede kararları eşler birlikte almalıdır.					
21. Bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkabilmelidir.					
22. Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır.					

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
23. Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir.					
24. Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.					
25. Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.					
26. Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddetmelidir.					
27. Mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır.					
28. Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır.					
29. Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.					
30. Ailede erkek çocuğun öğrenim görmesine öncelik tanınmalıdır.					
31. Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.					
32. Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.					
33. Erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır.					
34. Ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir.					
35. Bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir.					
36. Evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur.					
37. Bir kadın hastaneye gittiğinde kadın doktora muayene olmalıdır.					
38. Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır.					

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı Ceylan Pınar KARATAŞ
Doğum Tarihi 27.01.1985
İş Adresi Çatma Mescit Mah. Akarca Sok. no:33 Tepebaşı Beyoğlu/
İstanbul
E-Posta Adresi pinarceylank@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Lisans Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü 2010
Yüksek Lisans Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet
Anabilim Dalı
Yabancı Dil İngilizce

İŞ VE STAJ DENEYİMİ

2009 - 2010 (9 ay) GATA Ruh Sağlığı ve Hastalıkları A.D (Erişkin Psikiyatrisi)
Ankara

2008 - 2009 (3 ay) Hacettepe Üniversitesi Hastanesi, Çocuk Psikiyatrisi-Ankara

(3 ay) Ankara Adalet Sarayı, 4 No'lu Aile mahkemesi

İş Deneyimi

Ankara Çankaya Belediyesi Engelliler Hizmet Birimi **2010 – 2012.**

İstanbul Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü/ Evlat Edindirme Birimi **2012-**